C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka (2)\Verne_Jules-Drama_v_Livonsku.pdb

PDB Name: Verne Jules-Drama v Livonsku
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 2.5.2007
Modification Date: 2.5.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Jules Verne
DRAMA V LIVONSKU
ALBATROS PRAHA
Adaptation @ Milan Korejs 1969 I1lustrations @ Josef Liesler 1969

I. PŘES HRANICE!

Tmavou nocí kráčel osamělý muž. Jako vlk se proplétal mezi ledovými balvany, které nakupil mráz kruté zimy. Podšité kalhoty, dlouhý chalát a ušanka ho příliš nechránily před ostrým větrem. Rozpraskané rty a ruce mu působily muka. Konečky prstů ho pálily, zašlo mu za nehty. Kráčel hustou tmou pod pošmournou oblohou hrozící sněhem, třebaže byly již prvé dny dubna - ovšem na osmapadesátém stupni. U mínil si, že se nezastaví: kdyby teď zůstal stát, nepřinutil by se už jíti dál.
Nicméně o jedenácté hodině noční se přece jen zastavil. Ne, že by mu nohy vypověděly službu, tělesné síly si v ničem nezadaly s jeho silou duševní. Zastavil se však a s nevýslovným citem vlasteneckým zvolal:
„Konečně hranice! Hranice livonské, hranice domoviny!
A rozpřáhl paže, aby objal celý ten prostor daleko k západu. Potom pevnou nohou vstoupil na bílou půdu, jako by do ní chtěl vrýt svou stopu u cíle denního pochodu.
Ušel mnoho tisíc verst plných nebezpečenství, jimž čelil svou statečností, jež překonal svým duchem a zmohl silou a vytrvalostí. Dva měsíce již prchal stejným směrem, stále po slunci, procházel nekonečné stepi, co chvíli nucen k namáhavým zacházkám, aby unikl kozáckým hlídkám, plahočil se křivolakými průsmyky vysokých hor, odvažoval se až do středních krajů ruské říše, kde bdí úzkostlivě carská policie, až konečně, jen zázrakem uniknuv setkáním, jež by ho byla stála život, dojatě zvolal: „Hranice livonské…“
Byl to kraj hostinný, do něhož se po dlouhých letech vrací, rodná země, kde se už nemá čeho bát, kde ho přivítají přátelé a kde žena a dítky čekají na jeho příchod?
Nikoli! Tím krajem projde jen jako uprchlík; pokusí se dostat do nejbližšího přístavu, nevzbudit podezření a nasednout na loď: nebude v bezpečí, dokud mu livonské břehy nezmizí z obzoru.
„Hranice!“ pravil. Leč jaké to hranice, jež nestanovila žádná řeka, žádné horské pásmo nebo hluboký les? Nebyla to jen pomyslná čára bez jakéhokoli zeměpisného označení? Vskutku byla: ohraničovala v ruské říši gubernie Estonskou, Livonskou a Kuronskou, jimž se společným jménem říkávalo kraje Baltické, a na tomto místě dělila od severu k jihu hladinu jezera Pejpusského.
A kdo byl ten uprchlík? Muž asi čtyřiatřicetiletý, vysoké, statné postavy, širokých plecí a mužné chůze. Hluboko naražená ušanka odhalovala jen světlý vous a dvě jiskrné oči. V opasku kolem beder skrýval kožený váček s celou svou hotovostí, teď už jen několik papírových rublů - dost málo, kdyby cesta měla trvat ještě pár dní. Cestovní výstroj doplňoval šestiranný revolver, nůž v kožené pochvě, brašna se zbytkem potravin, čutora dopola plná vodky a silná hůl.
Nad brašnu, čutoru i váček byly mu však zbraně: byl jich odhodlán použít nejen proti divé zvěři, ale v případě potřeby i proti policistům. Přesto cestoval raději v noci a netoužil po ničem jiném než dostat se nespatřen do některého z přístavů na moři Balickém nebo ve Finském zálivu.
Až doposud mu štěstí přálo: sem tam se svezl dostavníkem, třebas neměl pas port k jízdě poštou, který vydávají vojenské úřady a mají vyžadovat všichni poštmistři. Jen bude-li tomu tak i teď, na pobřeží, kde je dohled jistě přísnější! Nepochyboval, že jeho útěk byl už ohlášen a že jako odsouzenec politický je přepečlivě hledán a stejně usilovně pronásledován. Opravdu, kdyby ho Štěstěna, do této chvíle příznivá, tady na. hranicích livonských zčistajasna opustila, všecko by bylo ztraceno.
Na jezero Pejpusské vyplouvají v létě rybáři k bohatému rybolovu. Po vlnách plují strugy, těžké loďky neuměle sbité z hrubě přitesaných kmenů špatně zhoblovaných prken, a dopravují po přirozených průlivech do blízkých městeček a až do Rižského zálivu náklady obilí, konopí a lnu. Ovšem v této roční době loďky po jezeře ještě nejezdí. Baterie dělostřelectva by teď směle mohla přejít po jeho hladině ztuhlé mrazy: bylať to zatím širá bílá pláň, uprostřed pokrytá kupami ledu a zatarasená obrovskými krami v ústích řek. Po této pláni kráčel uprchlík jistě a rychle: vyznal se v krajině a hodlal se dostat ještě před rozbřeskem na západní břeh.
Jsou teprve dvě hodiny s půlnoci, uvažoval, ještě dvacet verst - pak si najdu opuštěnou rybářskou chýš, kde si do

večera odpočinu… V tomto kraji už nejdu nazdařbůh, a i kdyby mi policisté nešťastnou náhodou znovu padli na stopu, teď už jim dokážu uniknout.
Bál se jen, aby ho nepřekvapilo svítání, dřív než dostihne protějšího břehu. Posilnil se řádným douškem a přidal do kroku. O čtvrté hodině ranní spatřil na obzoru několik tenkých stromů, ojíněné borovice a březové a javorové hájky. Tam byla pevná půda, tam bude i větší bezpečí. Livonská hranice dělí sice jezero Pejpusské uprostřed, ovšem strážní domky celních dozorců na ní nestojí, vláda je umístila na západní břeh, kam v létě připlouvají strugy. Uprchlík to věděl, nepřekvapilo ho proto, když přímo před sebou zahlédl žlutavou mlhou matné světélko.
Hýbe se to světlo, nebo nehýbe? ptal se v duchu a přikrčil se k ledovému balvanu. Pohne-li se, je to světlo lucerny celní hlídky na noční obchůzce a pak mu nesmím přijít do cesty; jestli se nepohne, osvětluje vnitřek jedné ze strážnic. Opatrnost tudíž kázala dát se vpravo nebo doleva, aby ho hlídka nespatřila. Vykročil vlevo, kde byly stromy hustěji. Kdyby se stalo a byl pronásledován, snad by tam našel útočiště, odkud by pak snáze uprchl.
Neudělal ani padesát kroků, když zprava zaznělo: „Kdo tam?“ Otázka práskla do tmy se silným germánským přízvukem, podobna německému: „Wer da?“
Uprchlík neodpověděl. Padl rychle na led a dobře učinil: vzápětí třeskl výstřel a kulka by ho byla zasáhla přímo do prsou. Teď jen uniknout! Zpozorovali ho, zvolání a palba o tom svědčily. Mohli však v té mlze mít i za to, že šlo o přelud…
Hovor celníků ta záhy potvrdil. Byli to dva z těch chuďasů ve žlutozeleném stejnokroji, kteří tuze rádi nastavují dlaň, když jde o spropitné, neboť celní úřad v Moskvě šetří na služném až běda. Vraceli se právě na své stanoviště a tu se jim zdálo, že mezi balvany zahlédli jakýsi stín.
„Vážně jsi ho viděl?“ optal se první.
„Toť se ví,“ odpověděl druhý, „určitě to byl pašerák. Chtěl proklouznout do Livonska.“
„Nebyl by první ani poslední letos v zimě. Nejspíš utekl, není po něm ani stopy.“
„Co naplat, v takovéhle mlze se dá těžko mířit. Škoda že jsem ho netrefil,pašerák má vždycky plnou čutoru. Stačilo by to pro nás pro oba…“
Pátrali dál, spíš však po pořádném doušku vodky, než aby dopadli podloudníka - ale marně.
Když se uprchlík přesvědčil, že jsou v bezpečné vzdálenosti, pustil se dál a před svítáním nalezl útulek v opuštěné chatrči na jezerním břehu. Obezřelost by si byla žádala, aby toho dne bděl, aby se měl na pozoru a byl na stráži, kdyby se někdo podezřele blížil, aby mohl uprchnout, kdyby celníci pátrali v okolí chýše - byl však natolik zmožen únavou, že nemohl odolat spánku. Natáhl se pohodlně v koutě, zabalil se do pláště, a tvrdě usnul. Byly už tři hodiny po poledni, když se probudil.
Po vydatném odpočinku musil ztišit hlad. Trocha potravin, jež měl v brašně, stačila na jedno dvě najedení - nejvyšší čas opatřit si při nejbližší zastávce nové zásoby a doplnit i vodku do čutory.
Mužici mě zatím nikde nevyhnali, utěšoval se, a slovanští mužici v Livonsku Slovana taky nevyženou.
Měl pravdu, jen ho nesměl zlý osud zavést ke krčmáři německého původu, kterých je v těch krajích dost a dost. Ten by věru neuvítal Rusa, jak ho vítávali mužici v okolí moskevském. Ostatně, nemusel se nijak doprošovat: zbývalo mu ještě pár rublů a mohl si koupit, co k cíli cesty potřeboval. Co bude pak, jak se dostane na loď - s tím si zatím hlavu nelámal… Hlavní věc dojít bez úhony k moři.
Sotva padl na krajinu soumrak, připravil si revolver a opustil chýši. Za dne vál jižní vítr, rtuť teploměru stostupňového vystoupila na nulu a pročernalá vrstva sněhu jevila známky tání. Proto bylo důležité spěchat přímo do přístavu: co kdyby se ledy znenadání zdvihly a uvolnily lodní cesty?
Po šesté hodině ranní dorazil k nevelkému městečku, ale obloukem se mu vyhnul, nechtěl se vystavit nebezpečí, že na něm policisté budou požadovat doklady, což by byla věru choulostivá věc. Den strávil v opuštěné chatrči a se soumrakem se vydal opět na cestu. Zamířil na jihozápad k řece Embachu, protékající jezerem Vircjärvským.
Místo aby se pustil olšovými a javorovými hájky po břehu, uznal za obezřetnější jít po zamrzlé hladině, o níž byl přesvědčen, že ho ještě spolehlivě unese. Tu se však spustil prudký déšť a měkký sníh kvapem tál. Brzká obleva už na sebe nenechá dlouho čekat a nebyl daleko den, kdy ledy povolí.
Uprchlík pospíchal, chtěl dojít k jezeru ještě před svítáním. Ze se dalo do deště, bylo mrzuté; za suchého mrazíku by se šlo pohodlněji a rychleji. Pravda, na hladkém ledě Embachu měla se noha spíš o co opřít než na příkrém břehu, kde už bylo plno bláta, ale temný praskot a tu a tam trhliny prozrazovaly, že led brzy pukne a zdvihnou se kry. Pak nastane chodci nová nesnáz: narazí na řeku - a jak ji přejde? Leda by přeplaval. To vše ho nutilo ke spěchu.
Sebral všecky síly a zrychlil krok. Upjatý chalát ho chránil před větrem, v dobrých okovaných botách, které si nedávno opatřil, kráčelo se mu jistě i po kluzké půdě. Kromě toho nemusil v té husté tmě hledat cestu, Embach ho vedl přímo k cíli.
O třetí hodině ranní měl už za sebou dvacet verst. Za dvě hodiny, které zbývají do svítání, dojde na místo, kde si odpočine. Dnes ještě nemusel hledat útulek ve vsi či v hospodě, s potravinami do zítřka vystačí. Ať najde úkryt kdekoli, jen když bude do večera v bezpečí. V lesích na severním břehu jezera jsou chýše dřevorubců, teď v zimě prázdné, a trochou uhlí a suchým dřívím, které tam jistě najde, si snadno rozdělá oheň a zahřeje tělo i duši. Ze by ho v těch rozsáhlých pustinách zradil kouř, o to se nestrachoval.
Vtom se z levého břehů ozvalo táhlé vytí. Nebylo pochyb: vlci - a jen několik set kroků odtud. Blíží se, nebo vzdalují? Ve tmě to nebylo možno rozpoznat.
Na okamžik se zastavil a naslouchal. Musí se mít na pozoru, aby nebyl zaskočen.
Vytí se opakovalo, pokaždé silněji. Jiné mu odpovídalo. Smečka šelem se hnala za ním po embašském břehu; ucítila asi lidského tvora. Byl ve svrchovaném nebezpečí. Vlci vyhladovělí krutou zimou jsou vskutku strašní. Z jednoho nemusí mít člověk strach, pokud je statečný a chladnokrevný, byť. drží v ruce třeba jen hůl, ale je-li jich na tucet, těžko je

zažene, i když má za pasem revolver, leda by rána co rána bezpečně zasáhla cíl a zbyl mu čas nabíjet.
Ze by se někde schoval a unikl útoku, na to nebylo ani pomyšlení: břehy Embachu byly nízké a holé, bez jediného stromu, do jehož větví by mohl vyšplhat. A smečka už byla stěží na padesát kroků.
Nezbylo než prchat, co nohy stačily. Nedoufal však příliš, že udrží šelmy v dostatečné vzdálenosti, a byl odhodlán postavit se jim. Prchal a pozoroval vlky v patách. Vrčení se ozývalo pár kroků za ním. Zastavil se. Tma svítila zářícími tečkami jako řeřavým uhlím: byly to oči vlků, vyhublých, vyzáblých, zdivočelých dlouhým půstem a lačných kořisti, kterou teď cítili na dosah.
Uprchlík se obrátil, revolver v jedné ruce a hůl ve druhé. Lépe nestřílet, kdyby postačila hůl, a nevzbuzovat pozornost pro případ, že by v okolí hlídkovali policisté.
Uvolnil si ruce a pevně se rozkročil. Tím, jak se otočil, na okamžik zastavil vlky, kteří už byli těsně u něho. Vzápětí mu však jeden z nich skočil na hrdlo. Srazil ho k zemi holí. Nezalekli se a útočili dál. Skolit je bez revolveru jednoho po druhém, na to jich bylo moc, a ke všemu se mu po druhé ráně zlomila hůl.
Znovu se rozběhl, znovu stanul a šestkrát vystřelil; pak prchal dál. Dvě šelmy padly na led, zbroceny krví, zbylé čtyři kulky chybily. Ostatní vlci na chvíli couvli.
Neměl ani kdy nabít revolver a smečka mu byla v patách nanovo. Rozzuření vlci mu rvali šosy kabátu, cítil jejich horký dech. Zakolísat, dopustit se chybičky, je po něm veta. Kolik překonal útrap, kolik námahy a nebezpečí, aby se mohl vrátit do rodného kraje - a teď by měl tak bídně zahynout?
Konečně se s prvým záblesk em luny objevil břeh jezera. Přestalo pršet a celý kraj byl zahalen lehkou mlhou. Neúnavně doráželi vlci na svou oběť, ta se zoufale bránila údery revolveru.
Uštvaný nebožák už pomalu slábl. Ustupoval krok za krokem, ztrácel naději. Vtom do čehosi vrazil. Ohlédl se - žebřík! Oč byl podepřen? Na tom teď pramálo záleželo! Vyšplhat nahoru, rázem by byl v bezpečí. Žebřík stál nakloněn kousek nad zemí, jako by na něčem visel; horní konec se ztrácel v mlze.
Uprchlík se chopil latí a vyšplhal po doleních příčlích právě v okamžiku, kdy se na něj vlci vrhli naposled. Zakousli se mu do bot a rozervali kůži.
Žebřík praskal, houpal se, ale vydržel. U poslední příčky vyčníval konec břevna, jakýsi velký náboj kola, na nějž se rozkročmo posadil. Vyčerpaně si oddechl. Šťastně unikl vlkům, kteří dole do vysíleni vrčeli a vyli.

II. SLOVAN SLOVANU BRATREM

Uprchlík byl tedy zachráněn. Vlci nedovedou šplhat jako medvědi, kterých je v lesích livonských právě tak mnoho a kteří jsou stejně nebezpeční. Nesměl však dolů, dokud šelmy s východem slunce nezmizí.
Ale proč tu stál ten žebřík a o co se nahoře opíral? Dřevěné břevno, připomínající náboj obrovského kola, do něhož byly zasazeny další tři žebříky, byla ve skutečnosti osa se čtyřmi lopatkami větrného mlýna, stojícího na pahorku nedaleko místa, kde, se řeka Embach napájí vodami jezera. Ve chvíli, kdy se uprchlíkovi podařilo vylézt na jednu z lopatek, mlýn naštěstí nepracoval. Ale až s denním úsvitem zavane vítr silněji a mlýn se roztočí, pak bude těžké udržet se na hladké ose. Kromě toho by ho mlynář zcela jistě uviděl, až by přišel rozvinout lopatkové plachty a vytáhnout stavěcí páku. Může se však odvážit dolů? Vlci pořád ještě zuřivě pobíhali na úpatí pahorku.
Zbývala jediná možnost: dostat se do mlýna, ukrýt se tam na celý den - pokud tam mlynář nebydlí - a večer se opět vydat na cestu. Posunul se proto až ke střeše a vikýřem, kudy se vysunovala stavěcí páka, vlezl dovnitř.
Mlýn měl podle zdejšího zvyku kulatou střechu, podobnou přílbě bez hledí; otáčela se na dřevěných válcích, takže bylo možno nastavit lopatky podle směru větru. V podstřeší panovalo ticho a klid. Vodorovný hřídel s ozubeným kolem, které roztáčelo kolmou osu mlýnského kamene v přízemní mlýnici, stál bez hnutí. Dolů vedly příkré schody z hrubých fošen. I když se zdálo, že tam není živá duše, nebylo radno opouštět tmavé podstřeší. Najíst se a vyspat - to byla dvě přání, jimž se už uprchlík nedokázal ubránit. Dojedl tudíž poslední zásoby a chystal se k odpočinku. Nejdříve si však musel zajistit bezpečnost.
Mlha se zdvihla a konečně se mohl rozhlédnout po okolí. Vpravo spatřil rovinu rozmáčenou tajícím sněhem, kterou se kamsi k západu vinula. nekonečná cesta, lemovaná stromy. Nad okolní bažinou poletovala hejna vodních ptáků. Vlevo se prostíralo jezero, dosud zamrzlé kromě místa, kde vytékala řeka Embach. Tu a tam čnělo k „obloze několik sosen a smrků s tmavým jehličím, javory a olše se podobaly zčernalým kostrám fantastických zvířat. Vlci už byli pryč.
Dobrá, řekl si, ale před celníky a policisty je třeba se mít mnohem víc na pozoru než před těmi šelmami! Čím blíže k pobřeží, tím bude obtížnější svést je ze stopy… Ospalostí se sotva držím na nohou, ale dřív než usnu, musím vědět, Jak bych uprchl, kdyby nebylo zbytí.
Ve vzdálenosti asi půl versty viděl osamělé domky, pokryté bílými došky. Tam nejspíš bydlil majitel mlýna. Přestalo pršet, teplota stoupla o několik stupňů, vál čerstvý západní větřík. Nepřiměje snad mlynáře, aby spustil svůj mlýn? Potom se odvážil na dřevěné schody a sestoupil do mlýnice. Byly tam srovnány pytle obilí, mlýn tedy nebyl opuštěn. Co nevidět může přijít mlynář, nastavit lopatky a roztočit mlecí stolici.
A pak: dveře byly uzavřeny na jednoduchou závoru, a kdokoli by hledal přístřeší, kdyby se znova rozpršelo, mohl nalézt v mlýně útulek.
Bylo vskutku rozumnější vylézt zpátky do podstřeší. Ulehl do nejtmavšího kouta a v mžiku tvrdě spal.
Byly asi čtyři hodiny, když se probudil. Mlýn dosud odpočíval. Vtom však dole zaslechl živý hovor několika lidí. Bez hnutí ležel na podlaze a naslouchal. Již z prvých slov pochopil, jakému nebezpečí mohl uniknout, kdyby se mu bylo podařilo opustit mlýn před příchodem těch, kteří teď hovořili s mlynářem: byli to tři policisté, strážmistr a jeho dva pomocníci.
V té době se teprve začala porušťovat politická správa krajů Baltických postupným odstraňováním německého živlu ve

prospěch Slovanů. Velmi mnoho policistů bylo ještě rodilých Němců. Z nich nad jiné vynikal strážmistr Eck, při konání svých povinností mnohem přísnější k livonským Rusům než ke svým krajanům. Snaživý, bystrý, dobře zapsán u svých představených, vedl si až náruživě ve všech případech, jež mu byly svěřeny; byl hrdý na své úspěchy, nezdary nesnášel. Když tedy nyní dostal příkaz k důležitému pátrání, vynakládal tím víc horlivosti, že šlo o dopadení uprchlíka ze Sibiře, a k tomu Slovana.
A právě strážmistr Eck to byl, kdo mluvil dole s mlynářem:
„Poslyš, neviděl jsi tady včera nějakého podezřelého člověka? Tak třicet, pětatřicet let?“
„Tady?“ odpověděl mlynář. „V téhle době nepřijde do naší dědiny živá duše. Nějaký cizinec?“
„Cizinec? Ani nápad! Rus. A dokonce odtud, z Livonska.“
„Tak! Livonský Rus?“
„Ano. A padouch, na jehož dopadení si velmi zakládám.“
„A vy ho pronásledujete?“
„Už čtyřiadvacet hodin, od chvíle, co byl ohlášen na hranicích.“
„A víte, kam má namířeno?“ vyzvídal zvědavý mlynář.
„To není těžké uhodnout. Určitě tam, kde bude moci nasednout, na loď, jen co se uvolní moře bezpochyby do Rigy, nebo spíš do Revelu.“
Strážmistr usuzoval správně; když se zmínil o Revelu, estonském Tallinu, staré ruské Kolyvani, kde se soustřeďují námořní komunikace severu říše ruské. Uprchlíkovi jistě záleželo na. tom, aby se dostal do tohoto města, a když ne tam, tak aspoň do Baltijského Portu, který je jeho pomocným přístavem na samém konci zálivu, odkud odcházejí ledy mnohem dřív. Ovšem do Revelu, jednoho z nejstarších měst hansy, bylo ještě sto čtyřicet verst - a to jsou dobré čtyři dny usilovné chůze.“
„Proč až tam? Přece by měl lepší dát se rovnou k Pernovu,“ podotkl mlynář.
Uprchlík v podstřeší se ani nepohnul; tajil dech a napjatě poslouchal, aby mohl z rozhovoru co nejvíc vy těžit.
Opravdu, do Pernova to bylo jen asi sto verst. A co se týče Rigy, ta je příliš daleko.
„Správně,“ souhlasil strážmistr, „Pernov je kousek odtud a hlídky z Fellinu dostaly příkaz pátrat tím směrem. Ale všecko nasvědčuje, že míří do Revelu, tam najde nejspíš nějakou loď.“
To byl také názor majora Verdera, který tehdy pod velením plukovníka Ragenova vedl policejní správu v Livonsku. Proto dostal rozkazy v tom smyslu i strážmistr Eck.
Plukovník Ragenov, rodem Slovan, nesdílel nelásky a náklonnosti s rodilým Němcem majorem Verderem. Verder si zato výborně rozuměl se svým podřízeným Eckem. Pravda, všichni podléhali generálu Gorkovi, gubernátoru krajů Baltických, který je nezřídka musel rozsuzovat, mírnit a krotit - přáť totiž samozřejmě záměrům vlády a jejím porušťovacím snahám.
„Říkám znova,“ opakoval mlynář, „ten Rus, jak jste říkal, ten se tady ani neukázal.“
„To snad víš, že kdo by mu poskytl útulek, byl by zavřen jako jeho spoluviník?“
„Chraň nás Pánbůh, vím to, to bych si rozmysleli“
„Máš pravdu,“ dodal Eck, „s majorem Verderem si radši nezačínat.“
„Dám si pozor. A, že jsem tak smělý - vítr zřejmě zesílí, nepomohli by mi vaši lidé nastavit lopatky? Nemusel bych zpátky do dědiny, zůstanu tady celou noc.“
Eck ochotně svolil, strážníci vyšli z mlýnice, chopili se velké páky a natočili střechu tak, že hybný stroj stál přímo po větru. Rozvinuli plachty, lopatky se roztočily a mlýn se pustil do práce.
Hned poté se strážmistr rozloučil a odešli.
Uprchlíkovi z té rozmluvy neušlo ani slovo. Vyrozuměl, jak vážné nebezpečí mu hrozí u cíle jeho cesty. Byl ohlášen… Policie pátrala po celém kraji. Hlídky se měly spojit, aby ho snáze dopadly.
Bylo záhodno mířit do Revelu? Nikoli, pomyslil si, lépe se vydat k Pernovu. Ledy se zdvihnou každým dnem. Teď jen opustit mlýn, jakmile to soumrak dovolí.
Ale jak, aby na sebe neupozornil? Vítr vál, stroj mlel - mlynář tu určitě zůstane do rána. Marná naděje, že by se dostal dolů a proklouzl dveřmi… Nebo se protáhnout vikýřem, doplazit se až k páce, kterou se natáčela střecha, a slézt po ní na zem?
Musí počkat ještě alespoň hodinu, než se pořádně setmí. Přijde-li však mlynář nahoru? Nedalo by se nic dělat: vrhne se na něho, přemůže ho a zacpe mu ústa; a bude-li se bránit a spustí křik, že by vzbudil celou dědinu, zastaví mu nožem výkřiky v hrdle. Nepřišel přece z takové dáli a nepodstoupil tolikerá nebezpečenství, aby teď couvl před jakoukoli překážkou, jež by mu bránila získat svobodu. Doufal však, že nebude nucen prolévati krev, aby se mohl vydat na cestu… Co by také mlynář pohledával v podstřeší? Musí přece dávat pozor na mlýnské kameny, dosypávat zrní, plnit pytle moukou…
Za fičení větru, skřípání ozubeného kola a úpění drceného obilí uplynula hodina. Stíny se už ztrácely ve večerním soumraku, který v této zeměpisné šířce trvá vždycky dlouho. V podstřeší byla úplná tma. Nastával okamžik, kdy bylo třeba se přichystat. Cesta dnes v noci bude namáhavá, ne méně než čtyřicet verst chůze, musí si proto s odchodem pospíšit, jak to jen půjde.
Přesvědčil se, že nůž vězí volně v pochvě, a nabil revolver. Zbývala nesnáz protáhnout se vikýřem a nezachytit o roztočený „hřídel, jehož konec se opíral o trám na spodu střešního otvoru. Když se to podaří, dostane se už k páce bez velké námahy.
Plížil se právě k vikýři, když v hluku mlýnského kamene a ozubeného kola zaslechl podezřelý šramot: dřevěné schody vrzaly pod těžkými kroky.
Do podstřeší vystupoval mlynář se svítilnou v ruce.

Uprchlík vytrhl revolver a chystal se ke skoku. Ale sotva se mlynář objevil do půli těla nad podlahou, pravil měkce: „Nemeškej, báťuško, je čas… Slez, dveře jsou dokořán.“
Úžasem nebyl uprchlík schopen slova. Ten poctivý mlynář tedy věděl, že tam je, že se u něho ukryl!
Ano, když uprchlík ještě tvrdě spal, přišel do mlýna, vystoupil do podstřeší, aby prohlédl soukolí, a tam ho objevil. Nevzbudil ho, copak ten spáč nebyl Rus jako on? Slovan Slovana pozná jako bratr bratra. Pochopil i to, že je mu livonská policie v patách. Proč? Nechtěl se ho ptát, stejně jako ho potom nemínil vydat strážmistru Eckovi a jeho pomocníkům, když pochopil, koho pronásledují.
„Slez,“ pobídl ho znova mírným hlasem. Uprchlík sestoupil do mlýnice. Srdce mu bušilo náhlým vzrušením.
„Tady máš trochu jídla,“ řekl mlynář a uložil mu do brašny maso a chléb. „Koukám, že je zrovna tak prázdná jako čutora… Naplň si ji a jdi…“
„Ale doví-li se policie…“
„Snaž se, aby tě nedostali, a o mne se nestarej… Neptám se, kdo jsi… Vím jen, že jsi Slovan, a Slovan Slovana Němcům nevydá.“
„Děkuji ti, děkuji!“ šeptal uprchlík. „Neděkuj a jdi, báťuško. Provázej tě Pánbůh a odpusť ti, jestli to potřebuješ.“
Noc byla tmavá a cesta na úpatí pahorku prázdná a pustá. Uprchlík naposledy zamával mlynáři a zmizel ve tmě.
Ustanovil se na novém plánu: ještě v noci chtěl dojít k městečku Fellinu, ukrýt se v okolí a přes den si odpočinout. Pak bude mít do Pernova už jen šedesát verst. A za dva dny, když všecko dobře dopadne, dorazí jedenáctého dubna. před půlnocí do města. Tam se ubytuje, opatří si nějaké peníze, aby se dostal na palubu lodi, a jakmile se Baltické moře uvolní z ledového sevření, snad se mu podaří odplout do bezpečí.
Kráčel otevřenou krajinou, hned zas podél tmavých smrkových lesů nebo březovými háji, co chvíli musel stoupat do vrchu, proplétat se úzkými roklemi, přecházet polozamrzlé potůčky s břehy zarostlými sítím a posetými žulovými balvany; tu a tam spatřil vesnice ponořené v spánek uprostřed rovných, jednotvárných poli, která záhy vzdělá pluh, aby přijala setbu pohanky, žita, lnu a konopí…
Teplota zřetelně stoupala. Rozbředlý sníh se měnil v bláto. Tát bude letos předčasně. O páté hodině spatřil před městečkem Fellinem opuštěnou chatrč a nepozorován se v ní skryl. Potraviny od mlynáře a pak vydatný spánek mu vrátily síly. V šest večer byl už na nohou.
Před východem slunce se zastavil uprostřed borového lesa: nic lepšího tentokrát nenašel. Bylo to však přece jen moudřejší než jít prosit o něco k snědku a o nocleh do statku nebo do hospody. Takoví hostitelé jako mlynář u jezera se vždycky nenajdou.
Odpoledne, ukryt v houští, spatřil na cestě k Pernovu policejní hlídku. Na chvíli se zastavila, jako by chtěla prohledávat borový les, ale po krátkém odpočinku se dala znovu na pochod.
Večer po šesté vydal se opět na cestu. Na obloze nebylo mráčku, měsíc, skoro v úplňku, jasně svítil. O třetí hodině ranní šel už uprchlík po levém břehu řeky Pernavy ve vzdálenosti asi pěti verst od Pernova. Reka ho zavede přímo na předměstí, kde se hodlal až do odjezdu ukrýt v prosté a nenápadné hospodě. Po Pernavě šly už ledy.
Ještě pár dní - a bude konec nekonečnému putování po obtížných cestách, konec všem námahám a strázním. Tak aspoň doufal…
Pojednou zaslechl stejné zvolání, jaké ho uvítalo na livonské hranici. Znovu mu připomnělo německé: „Wer da?“
Ale tentokrát to nebyl celní dozorce, nýbrž policejní hlídka strážmistra Ecka - čtyři muži, kteří střežili cestu před Pernovem. Uprchlík na okamžik strnul a pak vyrazil dolů po“ příkrém břehu k řece. „To je on!“ vykřikl jeden ze strážníků.
Nenápadně zmizet bylo těžké, měsíc svítil příliš jasně. Eck a jeho lidé se pustili za uprchlíkem. Ten však, vysílen dlouhou cestou, nedokázal běžet rychleji než neunavení policisté.
Raději zemřít, než se nechat dopadnout! Řekl si odhodlaně a v okamžiku, kdy poblíž břehu plula kra, odvážným skokem na ni přeskočil.
„Palte! Palte !“ křičel Eck.
Práskly výstřely“ ale kulky minuly cíl. Kra unášela uprchlíka značnou rychlostí, mění se Pernava v prvých dnech tání v prudkou bystřinu. Policisté klopýtali po svahu, aby dohnali to ledové plavidlo, které se kvapem vzdalovalo, byli by však museli skákat z jedné kry na druhou a pronásledovat ho po nebezpečné, vratké hladině.
Užuž se o to chtěli pokusit, když tu cosi třesklo! Kra s uprchlíkem se v místě, kde se řeka úží, srazila s jinými, převrátila se, postavila se kolmo, znovu se převrátila a zmizela ve spoustě ostatních; jež se nakupily v mohutnou hráz.
Odchod ledu byl zastaven. Strážníci proběhli ledovou bariéru, prohledali ji, ale po uprchlíkovi ani, stopy: nepochybně zahynul.

III. RODINA PROFESORA NIKOLEVA

Nazítří, dvanáctého dubna mezi sedmou a osmou hodinou večerní, seděli, v jídelně jednoho z rižských domů tři 'lidé.
Jednoduché cihlové stavení bylo tady na předměstí, kde se převážně soustřeďovali ruští obyvatelé Rigy, nemalou zvláštností, klikaté ulice tu vroubily domy většinou dřevěné.
Kamna hřála, malá petrolejová lampa se stínidlem nejasně osvětlovala stůl uprostřed pokoje.
Na vedlejším mramorovém stolku kypěl samovar. Soudě podle koflíků na podnose bylo prostřeno k čaji pro čtyři.
Čtvrtý však dosud nepřišel, ačkoli už minulo dobrých čtyřicet minut.
„Dimitrij Nikolajevič se nějak opozdil,“ poznamenal jeden z hostí, muž asi padesátiletý, a přistoupil k oknu. Byl to doktor Hamin, nejvěrnější z domácích přítel rodiny. Po celých pětadvacet let lékařské praxe v Rize byl hojně vyhledáván pro spolehlivé znalosti a velice vážen pro přívětivou povahu.

„Ano, za chvíli bude osm…“ odpověděl druhý z hostí a pohlédl na ozdobné pendlovky při stěně. „Ale profesor Nikolev má přece právo na akademickou čtvrtku, jak se říká, a tahle čtvrthodinka mívá obyčejně víc než patnáct minut.“
Tento host byl pan Delaporte, francouzský konzul v Rize; ze čtyřiceti let svého života tu strávil deset roků a díky svému ušlechtilému chování a Úslužnosti zde požíval obzvláštní úcty.
„Tatínek měl hodinu na druhém konci města,“ pravila třetí osoba. „Je to daleko a cesta je špatná v tomhle nečase. Chudák, určitě přijde celý zkřehlý…“
„Žádné strachy, Ilko,“ uklidňoval ji doktor Hamin. „V kamnech praští, samovar hučí jako o závod, Dimitrij vypije tři čtyři koflíky čaje a bude zase jako rybička. A pak - i kdyby potřeboval lékaře, není přece daleko.“
Čtyřiadvacetiletá Ilka Nikolevová byla pravá Slovanka. Velice se lišila od rižských dívek původu germánského, které mají pleť příliš červenou, oči příliš modré a pohled příliš nevýrazný. Byla snědá, vysokého vzrůstu a ušlechtilých rysů, s vážným pohledem plným něhy. Nelibovala si v koketním oblékání a rozšafnost, jednoduchost a. vkus činily z ní dokonalý vzor livonské Rusky. Nebyla jediným dítětem Dimitrije Nikoleva, který ovdověl již před deseti lety; její bratr Jan, jemuž šlo na osmnáctý rok, končil právě studia na universitě v Děrptu. Nahrazovala mu matku, už když byl dítětem - vždyť u které ženy mohl nalézt více oddanosti, více laskavosti a více obětavého citu? A jen sestřina hospodárnost mu také umožňovala studovat mimo otcovský dům.
Profesor matematiky a fyziky Dimitrij Nikolajevič Nikolev neměl totiž pražádné jmění a jediným jeho důchodem byt výtěžek z hodin, jež dával doma nebo v rodinách - a z tohoto zaměstnání se věru nezbohatne. Kdyby se bohatství dalo nabýt obecnou úctou, byl by Dimitrij Nikolajevič dávno, milionářem - a jedním z nejbohatších lidí v Rize, kde co do vážnosti stál na prvém místě mezi spoluobčany - rozumí se národnosti slovanské. Svědčil o tom i další rozhovor doktora Hamin a s konzulem Delaportem.
„Říkáte tedy, pane doktore,“ pravil pan Delaporte čistou ruštinou, kterou mluvil stejně plynně jako vzdělaní Rusové francouzsky, „že straníte hnutí, které se snaží změnit politické poměry v krajích Baltických. Estonské časopisy to aspoň naznačují…“
„Obrat bude pozvolný,“ vysvětloval doktor, „a nenastane dřív, dokud nebude Němcům odňata úřední správa a řízení obcí. Což pak to nevolá do nebes, že v našich krajích řídí politiku Němci?“
„Jenže i když ztratí politický vliv, budou stejně všemocní svými penězi: vždyť většina půdy a průmyslu patří jim,“ poznamenala Ilka.
„Máte pravdu,“ přikývl pan Delaporte, „úřady se jim sice mohou vzít, ovšem s pozemky a s majetkem to bude mnohem těžší, ne-li nemožné!“
Vskutku, bylo tomu tak. Psal se rok 1876 a v krajích Baltických. byli bohatí šlechtici, statkáři, měšťané a kupci téměř výhradně německého původu. Prostý lid se však nikdy neponěmčil a Estonci i Lotyši, odedávna usedlí zemědělci, se netajili svým národním odporem k cizím pánům. Myšlenka poslovanštit tato území, byla stará již sto let, už Kateřina II. na to pomýšlela. Vláda hleděla, teď odstranit především německé zástupce ze správy měst a městeček, a volit do městských rad měli proto nyní všichni občané, kterým se dostalo alespoň nějakého vzdělání a platili daně. Z téměř dvou miliónů obyvatel Estonska, Kuronska a Livonska tvořilo živel německý toliko asi sto padesát pět tisk duší. Zformovat tedy pod vedením gubernátora a vysokých úředníků slovanskou většinu nebylo tak těžké.
„Nevím, nevím, kdo zvítězí v tomhle zápase,“ dodal ještě konzul.
„Ať jedná car“ uzavřel doktor Hamin. „Přeje Slovanům a snad se mu podaří omezit cizí živel v našich krajích.“
„Kéž by to dokázal!“ pravila vážně dívka.
„I tvůj otec zápasí statečně za naši věc,“ prohlásil doktor. „Plným právem stojí v čele slovanské strany.“
„Ačkoli si tím nadělal strašných nepřátel!“ podotkl pan Delaporte.
„Třeba bratry Johanseny. Puknou zlostí, až je Dimitrij vystrnadí z městské rady. Ostatně, v našem městě je jen čtyřiačtyřicet tisíc Němců proti šestadvaceti tisícům Rusů a čtyřiadvaceti tisícům Lotyšů… Slované jsou ve většině a ta bude při Nikolevovi.“
„Tolik ctižádosti tatínek nemá,“ odpověděla Ilka. „Hlavní věc, aby Slované zvítězili. a byli pány ve své zemi.“
„Po příštích volbách budou, slečno Ilko,“ tvrdil pan Delaporte, „a bude-li se chtít pan Nikolev postavit v čelo…“
„Uvidíme“ usmál se doktor. „Však on se Dimitrij správně rozhodne.“
„Děkuji vám za důvěru a lásku, kterou chováte k mému otci, ale… Nepozorovali jste, že je čím dál zasmušilejší? Mám starost.“
Nemýlila se, i jeho přátelé si toho všimli. Již delší dobu se jim zdálo, že je Čímsi znepokojen, něčím sužován. Byl však povahy uzavřené, málo sdílné a nesvěřoval se nikomu. Hledal útočiště v práci a v práci zřejmě doufal i zapomenout. A zatím slovanské obyvatelstvo Rigy spatřovalo v něm již svého budoucího zástupce v nové obecní radě.
Majetkové poměry Dimitrije Nikolajeviče Nikoleva byly skrovné, mnohem skrovnější, než kdo tušil. Byl snad tohle důvod, proč se Ilka dosud nevdala? Je to snad v Livonsku tak jako v ze mích západních, nemá-li dívka než svou krásu a jiné věno nežli svoji ctnost? Nikoli, u slovanského obyvatelstva v tomto kraji nejsou při sňatku peníze to nejdůležitější. Jaký tedy div, že se o ruku Ilky Nikolevové ucházelo mnoho ženichů; podivné je spíše to, že Dimitrij Nikolajevič a jeho dcera odmítali i nabídky sebevýhodnější.
Ilka byla totiž už několik let zasnoubena s jediným synem Michaila Sergejeviče Janova, věrného Slovana a přítele Dimitrije Nikoleva. Oba bydlili v Rize, ve stejném předměstí. Vladimír Michajlovič Janov, jemuž bylo právě dvaatřicet let, byl nadaným advokátem. Ač různého věku, možno říci, že vyrostli s Ilkou společně, a roku 1872, čtyři roky před začátkem tohoto vyprávění, se obě rodiny dohodly na brzké svatbě. Leč tu byly jejich záměry krutě zmařeny. Vladimír Michajlovič Janov byl totiž členem jednoho z těch tajných spolků, které v Rusku bojují proti carské samovládě. Nečekaná zrada vykonala své dílo, spolčení bylo prozrazeno, carská policie slavila triumfy. Zatýkala v mnoha městech říše, zatýkala i v Rize. Vladimíra Janova odvlekli z bytu a poslali do vyhnanství ve východní Sibiři. Vrátí

se někdy? V takový zázrak nikdo nedoufal…
Byla to strašná rána pro obě rodiny a celá slovanská Riga cítila s nimi. Snad by z toho byla Ilka umřela, nemít síly, kterou čerpala z lásky samé. Byla odhodlána odebrat se za svým snoubencem, jakmile jí to bude dovoleno, a sdíleti s ním těžký osud vyhnance v těch dalekých a nehostinných krajích. Avšak už čtyři léta neměla o něm zpráv…
Za půl roku po synově zatčení cítil starý Michail Sergejevič Janov, že je blízek smrti. Zpeněžil celý svůj majetek a dvacet tisíc rublů v bankovkách odevzdal Dimitriji Nikolevovi, aby je opatroval pro jeho syna, kdyby snad… Nikolev peníze přijal a střehl v takové tajnosti, že o tom ani Ilka neměla tušení. Peníze zůstaly nedotčeny.
A Ilka zatím čekala a celé její srdce bylo tam v dáli u vyhnance; čekala, že nějaká milost, tolik nepravděpodobná, jí ho jednou vrátí; čekala, že dostane povolení rozjet se za ním. Nebyla už jen jeho nevěstou, považovala se za jeho ženu před Bohem. Kdyby však odešla, co by se stalo s otcem, s bratrem, a s domem, v němž hospodařila a kde se jen díky její péči a šetrnosti dalo, ještě slušně žít?
To ovšem dosud nevěděla, co bylo y jejich postavení nejvážnější: Dimitrij Nikolev se k tomu nepřiznal, byť v tom pro něho nebylo pranic nečestného - a proč také! Proč přidělávat ke starostem přítomným starosti budoucí?
Otec Dimitrije Nikolajeviče Nikoleva byl obchodníkem v Rize a po smrti zanechal obchod v nevalných poměrech: byl shledán dluh pětadvaceti tisíc rublů. Dimitrij Nikolajevič se rozhodl, že pohledávku zaplatí. Když zpeněžil vše, co měl, podařilo se mu uhradit několik tisíc rublů. Na ostatek mu dali lhůtu a rok co rok musel ušetřit ze svého příjmu aspoň tolik, aby mohl věřiteli splácet úroky a část dluhu. A tímto věřitelem nebyl nikdo jiný než firma bratří Johansenů. K této chvíli dluhoval Nikolev ještě osmnáct tisíc rublů, sumu pro něho obrovskou. Situace byla o to hrozivější, že lhůta, kdy měl být obnos zaplacen, vyprší za necelých pět neděl, patnáctého května.
Mohl profesor Nikolev doufat, že mu bratři Johansenové povolí odklad, že svolí k nové lhůtě? Ne, na to nesměl ani pomysleti. Neměl co dělat pouze s bankéřem, s obchodníkem, ale s politickým nepřítelem, se soupeřem v protiněmeckém hnutí. Ředitel závodu Frank Johansen měl ho touto pohledávkou, tímto posledním, avšak nejkrutějším dluhem zcela ve své moci. A nebude mít slitování.
Doktor Hamin, konzul a Ilka hovořili ještě asi půl hodiny, když vtom se Dimitrij Nikolev objevil ve dveřích pokoje. Ačkoli mu bylo teprv sedmačtyřicet, zdál se o deset let starší: prošedivělý vous, vážná tvář, na zachmuřeném čele hluboké vrásky a smutné, vážné oči.
Svlékl si promoklý plášť, odložil klobouk, políbil dceru na čelo a oběma přátelům stiskl mlčky ruku. „Přicházíš pozdě, tatínku…“ řekla mu Ilka. „Zdržel jsem se,“ omlouval se Nikolev, „hodina se protáhla…“
„Vezmem si tedy čaj.“
„Nejsi-li ovšem, příliš unaven, Dimitriji,“ poznamenal doktor Hamin. „Nemusíš se na nás ohlížet. Nějak se mi nelíbíš… Potřebuješ si zřejmě odpočinout.“
„Možná,“ přikývl Nikolev, „ale to nic, ráno zas bude všecko v pořádku. Pijme čaj, přátelé! Dost dlouho jsem vás už nechal čekat. A dovolíte-li, půjdu brzo spát…“
„Co je ti, tatínku?“ zeptala se Ilka a zahleděla se mu do očí.
„Nic, drahé dítě, nic, říkám ti. Jestli budeš mít pořád takové starosti, najde mi nakonec Hamin přece jen nějakou nemoc, jen aby mě mohl léčit.“
„Takové nemoci se těžko léčí…“ vrtěl doktor hlavou.
„Nedozvěděl jste se nějaké novinky, pane Nikoleve?“ zeptal se konzul.
„Žádné, ledaže se gubernátor generál Gorko vrátil z Petrohradu.“
„Výborně!“ zvolal doktor. „Pochybuji, že ten návrat způsobí velkou radost pánům Johansenům. Tam nahoře se na ně nedívají právě nejvlídněji.“
Čelo Dimitrije Nikolajeva se zachmuřilo. Obávané jméno mu připomnělo osudnou lhůtu, kdy bude vydán na milost a nemilost německého bankéře.
Při čaji hovořili ještě o nastávajícím politickém boji. Který vzplane dozajista obzvlášť prudce v Rize, kde se národnosti bezprostředně stýkají. Nikolev zasahoval do hovoru málokdy, ačkoli se ho často dotýkal, toulal se v myšlenkách bůhvíkde. A když se ho zeptali na jeho názor, odpovídal jen vyhýbavě a na půl úst.
„Poslyš“ Dimitriji,“ dorážel doktor, „zdá se, jako bys byl sto verst odtud! Nebo se snad nechceš pustit do boje? Veřejné mínění je na tvé straně; vysoké úřady také - to bys ještě jednou dopřál úspěch Johansenům?“
Zase to jméno, které pokaždé zasadilo novou ránu nešťastnému dlužníkovi!
„Mají větší moc, než si myslíš, Hamine.“
„Ale menší, než sami říkají. Uvidíme!“ odvětil doktor.
Na, hodinách odbilo půl deváté. Byl čas. Doktor a pan Delagorte se rozloučili a zmizeli ve tmě bouřlivého večera. Ilka přišla políbit otce před spaním a Dimitrij Nikolájevič ji přitiskl do náručí nějak srdečněji než jindy.

IV. V DOSTAVNÍKU

V té době byly v nekonečných rovinách krajů Baltických jenom dva dopravní prostředky, leda by se byl cestující spokojil cestou pěšky nebo na koni. Jediná železnice obstarávala spojení na pobřeží estonském a vedla podél Finského zálivu. Železniční spojení s Petrohradem měl tedy pouze Revel, kdežto z hlavních měst Livonska a Kuronska, z Rigy a Mitavy, museli, cestující použít poštovního dostavníku nebo tělegy.
Tělega je nízký vůz bez jediného hřebíku a bez kování, který drží pohromadě jen houžvemi a provazy; cestující sedí bokem z obou stran zády k sobě na pytlích lýka nebo jednoduše na zavazadlech a člověk se musí přivázat řemenem, nechce-li na nerovných cestách vypadnout.
Poštovní dostavník není tak primitivní; je to čtyřmístný kočár, a i když neposkytuje příliš pohodlí, přece jen chrání před

deštěm a větrem. Pošta mezi Rigou a Revelem jezdila dvakrát týdně.
Onoho rána dne třináctého dubna čekala v Rize revelská pošta na jediného cestujícího, který si zamluvil místo už včera. Na poslední chvíli přispěchal usměvavý, veselý padesátník v kabátě z hrubého sukna a v teplém silném plášti do deště; pod paží svíral velké pouzdro. Když vešel do kanceláře, přivítal ho poštovní konduktér jako starého známého:
„Ale vida, Poch! Tak to ty sis zamluvil místo v poště?“
„Tak, tak, Broksi.“
„A to už ti nestačí tělega? Musíš mít pořádný kočár o třech koních?“
„A pořádného konduktéra, jako jsi ty, starý brachu.“
„Koukám, že ti nezáleží na pár rublech.“ „Zvlášť když je neplatím já!“
„A kdo tedy?“
„„Pan Frank Johansen.“
„Oho!“ zvolal konduktér. „Ten má peněz, že si může zamluvit třeba celý dostavník.“
„Svatá pravda, Broksi. Ale když mi zamluvil jen jedno místo, doufám, že budu mít společnost. Aspoň mi nebude dlouhá chvíle…“
„Inu, tentokrát si budeš muset stačit sám. Stane se to málokdy, ale dneska je to tak, nikdo jiný nepojede.“
„Cože… Nikdo že se nepřihlásil?“
„Už to tak vypadá, kamaráde. A jestli někdo nepřisedne cestou, nezbude ti než vzít zavděk mnou. Ale žádný strach, znáš mě, já se pár slov nebojím. A kam až jedeš?“
„Až na konec, do Revelu, s penězi pánů Johansenů.“ A mrknutím upozornil na pouzdro v podpaží, přivázané k pasu mosazným řetízkem.
Právě v tom okamžiku vstoupil do kanceláře nový cestující. Zdálo se, že mu záleží na tom, aby zůstal nepoznán: byl zahalen do širokého pláště s kápí hluboko do tváře. O to bystřeji si prohlédl Pocha - od hlavy až k pouzdru u pasu.
„Máte ještě volné místo?“
„Zbývají tři,“ odpověděl Broks.
„Jedno postačí.“
„Do Revelu?“
„Ano… do Revelu.“ odvětil cestující po krátkém rozmýšlení a zaplatil papírovými rubly za místo až k cíli, vzdálenému dvě stě čtyřicet verst. „Kam dojedeme dnes večer?“
„Za deset minut vyrazíme a do večera budem v Pernově - když dá Pánbůh. V tomhle počasí člověk nikdy neví… Obloha se mi nějak nezdá. Copak déšť, ale jen aby nepřišel sníh!“
Neznámý cestující už zaujal své místo, Poch se uvelebil vedle něho a dostavník se bystře rozjel. Tři koně, ne větší než osli, měli plavou, dlouhou a hrubou srst a byli hubení, že se jim daly kosti spočítat, ale plni ohně. Chtěl-li je jamščik udržet v klusu, stačilo hvízdnout.
Pohled se ztrácel v nekonečné stepi, silný jihozápadní vítr jim vál do zad, vždy asi po dvaceti verstách měnili na poštovních stanicích koně i postilióny, a tak cesta rychle ubíhala.
Hned jak vyjeli, zjistil Poch ke své velké mrzutosti, že toho s nenadálým spolucestujícím mnoho nenamluví: krčil se v koutě s kápí přes obličej a spal nebo se tvářil, že spí. Bankovní sluha se několikrát nadarmo pokusil zapříst rozhovor, nakonec stáhl okénko v přední stěně a pustil se do zábavy s Broksem, který seděl u jamščika na kozlíku pod koženým krytem. A že si konduktér taky nadevše rád poklábosil, jazyky jim věru nezahálely.
„Tak vážně, Broksi,“ ptal se Poch už nejmíň počtvrté, „určitě budem zítra večer v Revelu?“
„Spolehni se, Pochu, víc než šestatřicet hodin obyčejně nepotřebuju, jestli nás nezdrží nepohoda a pojedem i v noci.“
„A zpátky jedeš zase ty?“
„Samosebou. Den a noc zůstaneme v Revelu a hned se vracíme.“
„Při svatém Michailu, věř mi, že už bych byl radši zase doma - ale s tebou, rozumí se!“
„Se mnou? Díky za poklonu. A proč?“
„Protože bych tě chtěl pozvat - jestli se rád najíš a napiješ v dobré společnosti.“
„Cožpak o to,“ olízl se Broks, „to bych byl sám proti sobě. Bude hostina?“
„Něco lepšího! Svatba, milý brachu.“
„Svatba? Tak to přijdu rád - i když vlastně nevím, kdo se žení.“
„Povím ti to. Ženicha i nevěstu, myslím, dost dobře znáš.“
„Není možná!“
„Proč ne? Ženich jsem já a nevěsta Zinaida Parensová.“
„Tohle jsou mi věci! Tak to blahopřeju. No což, určitě spolu budete dobře hospodařit, i když ti už padesátka taky odbila.“
„Ach příteli, když má člověk někoho rád… Bylo mi pětadvacet, když mě to posedlo, a Zinaidě dvacet. Ale neměli jsme dohromady ani sto rublů. A tak jsme se dohodli, že počkáme, až si našetřím pěknou sumičku a ona slušné věno. No a vidíš, dneska jsou peníze pohromadě - a svatba tady. A o budoucnost se starat nemusíme. Co se týče mě, mám v závodě Johansenů pěkné místo, sto padesát rublů ročně, a po svatbě mi nejspíš přidají, Zinaida vydělá taky dost, jsme tedy boháči, chacha! Toť se ví, tolik, co mám tuhle v pouzdře, ještě nemáme…“
Poch byl zaměstnán v bankovním domě bratří Johansenů už pěknou řádku let, a poněvadž požíval plné důvěry svých pánů, posílávali po něm obchodním přátelům v Revelu, v Pernově, v Mitavě nebo v Děrptu značné obnosy, jež nebylo radno svěřit poště. Tentokrát vezl v pečlivě uzavřeném pouzdru patnáct tisíc rublů v bankovkách.
Poch se zarazil a nedůvěřivě se podíval po svém spolucestujícím; neznámý však, jak se zdálo, pořád ještě spal.
Ale přesto bych si měl dát pozor na jazyk, řekl si. O penězích lépe nemluvit.

„Zkrátka," zamlouval to rychle, „Zinaida si koupí malý krámek, u přístavu je zrovna jeden k mání, a…"
„A já se hlásím za prvního zákazníka!" zvolal Broks. „Kdy že bude ta svatba?"
„Za čtyři dny, šestnáctého. Říkám ti: koukej popohánět jamščiky, skleniček dostanou, co hrdlo ráčí! Jen ať nenechají koně usnout. Nezapomeň, že vezeš ženicha, ten nesmí cestou zestárnout!"
Po tomhle lákavém sdělení uháněla rižská pošta jako s větrem o závod. Kraj skýtal stále stejnou podívanou: širé roviny, z nichž bude v létě páchnout konopí,. neudržované cesty s povozy a vozíky, občas háje olší, bříz a javorů nebo hučící smrkový hvozd. Na cestách bylo málo lidí, stejně jako v polích, vždyť dlouhá krutá zima teprve zvolna odcházela. Dostavník ujížděl od vesnice k vesnici, od dědiny k dědině, od stanice ke stanici hbitě a bez zdržování, jak přikázal Broks. Ze by se zpozdili, o to nebyl strach, a co se týče vichřice, nevadila jim, pokud vála zezadu.
Při každém přepřahání vystoupili a zašli na skleničku, neznámý cestující však nikdy. Když byl sám, vyhlédl toliko ven, zřejmě aby zjistil, kam to dorazili.
„Náš společník toho moc nenamluví," povzdychl si Poch. „Opravdu nevíš, kdo to je?"
„Nemám zdání. Neviděl jsem mu ještě jaksepatří ani bradu."
„I co, až budeme na stanici obědvat, však on se nám ukáže."
„Ledaže by jedl stejně málo, jako mluví," usmál se Broks.
Kolika dědinami už projeli! A všude chatrče tak bídné, že se v nich skoro bydlet nedalo, chýšky chuďasů s věčně zabedněnými okenicemi, jejichž rozestouplými prkny volně foukal ostrý zimní severák a v létě horký dusný vzduch. Nešťastní mužici! A co teprv jejich strava: chleba z kůry, černý a mazlavý, máčený do trochy konopného oleje, kaše z ječmene a ovsa a zřídkakdy nějaké to sousto slaniny nebo naložené hověziny. Jaký to život! Ale jsou na to zvyklí, nevědí, co je to stěžovati si - a také proč? A komu?
Když o jedné hodině s poledne dorazili konečně na stanici v jakési větší vesnici, dostali v hospodě chutný a slušný oběd: polévku ze selátka, okřín okurek ve slaném láku, velké krajíce kvašeného chleba, kus lososa, dozajista chyceného v Dvině, čerstvou slaninu s luštěninami, kaviár, zázvor, křen a zavařenou klikvu zvláštní výrazné chuti. A spoustu čaje, že by se jím mohla celá řeka napojit. Dobré jídlo přivedlo Brokse a Pocha do výborného rozmaru a dobrá nálada je už neopustila po celý zbytek dne.
Pokud šlo o druhého cestujícího, nezdálo se, že by na něho oběd účinkoval stejně. Dal si přinést pokrm do zvlášť tmavého kouta a jen nepatrně nadzdvihl kápi, aby mohl jíst. Bankovní sluha a konduktér zahlédli sice prokvetlý vous, ale nadarmo se namáhali poznat, kdo to vlastně je. Jedl rychle, střídmě a mnohem dřív než oni se opět usadil na svém místě ve voze.
Vyjeli pár minut před druhou a uháněli dál. Zdálo se, že Pochovi došla zásoba a že vyčerpal všechny novinky; rozhovor vázl. Zlenivělý po dobrém obědě, s hlavou těžkou skleničkami vodky začal brzo tlouci špačky - a za čtvrt hodinky spal jako dudek.
Počasí se zatím povážlivě zhoršilo. Mraky klesaly až k zemi, ani vichřice je už nedokázala rozehnat. Dostavník projížděl bařinatými rovinami, vratká půda byla protkána spoustou potůčků a cestu zpevňovaly hrubě otesané kmeny, nakladené těsně vedle sebe. Šlo-li se po nich špatně i chodci, povoz se na takové cestě probíjel jen s největší námahou. Nezajištěná břevna se houpala; pod koly poštovního vozu, který hrčel a drkotal jako staré haraburdí. Teď už jamščik koně nepoháněl, jel pomalu, a přesto spřežení při každém kroku klopýtalo. Projeli bez nehody několika stanicemi, avšak koně přijížděli do zastávek příliš unaveni a těžko by byli svedli víc.
V pět hodin odpoledne byla už tma. Udržet se na cestě, od bařin takřka k nerozeznání, vyžadovalo největší opatrnost. Koně se děsili, když necítili pod kopyty pevnou půdu; nervózně frkali a odskakovali stranou. Nezbylo, než aby je jamščik chvílemi vedl za uzdu; pak zase nasedal a opatrně jel dál.
„Krokem, krokem, když to musí být!" opakoval Broks. „Radši přijet do Pernova o hodinu později než někde uváznout."
„Hodinu zpoždění!" vyděsil se, Poch, kterého drkotání kol a otřesy probudily z libého spánku.
Také cestující se několikrát pohnul, zvedl hlavu a marně se snažil vyhlédnout okénkem ve dvířkách. Tma byla hustá a blikavé lucerny dostavníku nestačily rozrazit temnotu.
„Kde to jsme?" ptal se Poch.
„Ještě dvacet verst od Pernova," odpověděl Broks, „a až dojedeme do stanice, bylo by nejlíp zůstat tam do rána."
„Ďas vem vichřici! O dvanáct hodin nás zdrží!" klnul bankovní sluha.
Jeli dál. Nárazy větru byly chvílemi tak prudké, divže se dostavník nepřevrhl. Koně se vzpínali a klopýtali. Bylo to na povážlivou a Poch s Broksem přetřásali otázku, nemají-li radši dojít do Pernova pěšky. Co se týče jejich spolucestujícího, nezdálo se, že by hodlal opustit vůz. Ani chladnokrevný Angličan by byl neprojevil tolik lhostejnosti k tomu, co se dělo. Nezaplatil přece, aby šel pěšky, a pošta byla povinna dovézt ho k cíli.
O půl osmé, když byla vichřice nejprudší, otřásl se dostavník prudkým nárazem. Přední kolo vozu zapadlo do vyjeté koleje a rozpadlo se na kusy. Povoz ztratil rovnováhu, naklonil se a převrátil na levý bok.
Bylo slyšet bolestné výkřiky. Poch si pohmoždil nohu, ale přesto myslil jen na své drahocenné pouzdro. Když se mu podařilo vylézt, stiskl je pevně pod paží.
Broks a cestující se jen nepatrně uhodili, postilión vyvázl bez úhony a přiskočil ke koním. Kolem pusto, po levé straně rovina a husté stromy. „K čertu, dál to nepůjde!" zaklel Broks.
„Co teď?" bědoval Poch. Neznámý nepromluvil ani slůvko.
Jediné, co mohli učinit, bylo vyhledat útočiště v nějaké blízké hospodě a přenocovati tam - alespoň Poch a cestující. Broks s postiliónem vypřáhnou koně, dojedou na nich co nejrychleji do Pernova a nazítří se vrátí s kolářem, který vůz spraví.
Nemít u sebe tak značný obnos, byl by Poch tohle řešení zajisté pochválil. Ovšem s patnácti tisíci rubly…
Byl však vůbec nablízku v té opuštěné krajině nějaký statek, hospoda či krčma, kde by našli do rána útulek?

„Co tamhle…“ ozval se cestující a ukázal na slabé, sotva viditelné světlo asi dvě stě kroků odtud po levé straně silnice na kraji lesa. Ale byla to lucerna nad hospodou; anebo si rozdělal oheň nějaký dřevorubec?
„No ano, to je přece krčma Krovova“ rozpomněl se Broks.
„Správně, kabak U zlámaného kříže,“ potvrdil jamščik. „Jestli tam budete chtít přespat, zítra časně ráno pro vás přijedem.“
Zdálo se, že cestující návrh schvaluje. Jak také jinak - počasí hrozilo čím dál hůř. Co nevidět bude lít jako z konve. Jen stěží se dostanou konduktér a jamščik koňmo do Pernova.
„Ujednáno,“ pravil tedy Poch, protože odřená noha ho proklatě bolela. „Když si přes noc pořádně odpočinu, snad to zas půjde. Spoléhám na tebe, Broksi.“
Stiskl příteli ruku a belhal se k lesu. Cestující ho vybídl, aby se o něj opřel. Poch s povděkem přijal - jeho společník byl zřejmě přece jen družnější, než se dalo soudit z jeho chování od odjezdu z Rigy.
Za chvíli už stáli před hospodou. Nad vchodem blikala, petrolejová svítilna, při zdi spatřili, pruhované břevno, které mělo poutat zraky chodců za dne. Skulinami v okenicích probleskovalo světlo a bylo slyšet hlasy a cinkání sklenic.

V. KRČMA U ZLÁMANÉHO KŘÍŽE

Krčma U zlámaného kříže dostala své jméno podle obrazu, který byl hovězí krví namalován ve štítě a představoval dvojitý ruský kříž ulomený od podstavce a ležící na zemi; připomínalo to zřejmě nějaký dávný projev obrazoborectví, zaniklý v temnotě času.
Ten zapadlý kabak v osamělém koutě při silnici z Rigy do Pernova zdědil po svém otci jakýsi Krov, vdovec asi pětačtyřicetiletý. Na, dvě tři versty kolem nebylo obydlí ani dědiny, byla to naprostá samota, a tak hostů míval Krov jenom poskrovnu: tu a tam cestující, donucení učinit tady zastávku, asi tucet mužiků, kteří pracovali na okolních polích, a několik dřevorubců a uhlířů, zaměstnaných v lese.
Stačilo to krčmáři k živobytí? Ať bylo jak bylo - nikdy nenaříkal, že se mu vede špatně; nepatřil k těm, kteří hovoří o svých starostech. V kabaku se provozovala živnost už dobrých třicet let: zpočátku otec, podloudník a pytlák, což mu zřejmě vynášelo víc než krčmářství, a pak syn. Proto zlomyslní lidé hádávali, že U zlámaného kříže je peněz vždycky dost. Ale nikdo se o to valně nestaral.
Uzavřený, nemluvný Krov si žil sám pro sebe, bez podomka, bez služebné, z krčmy téměř neodcházel, do Pernova přišel zřídkakdy, a když nebylo hostů, pracoval za kabakem v zahradě. Byl to statný člověk se zarudlým obličejem a bujným vousem, hustými vlasy a smělým pohledem. Nikdy se nikoho na nic neptal, a když s ním někdo mluvil, odpovídal úsečně a napůl úst.
Stavení mělo jen přízemek s malým přístavkem. Hlavní vchod vedl do šenkovny, osvětlené v pozadí oknem. Napravo a nalevo bylo po jednom pokoji s okny na silnici. Krov bydlel v zadním přístavku, obráceném do zahrady. Zahrada, ohrazená živým plotem, sousedila se smrkovým lesem, který se táhl až k silnici. Rostla v ní zelenina, z níž měl Krov slušný užitek; ovocné stromy ponechával na starost přírodě.
Dveře a okenice na silných závěsech a opatřené zevnitř závorami zavírával krčmář už při prvním soumraku, poněvadž v okolí nebylo příliš bezpečno, zato výčep zůstával otevřen až do desíti hodin. Toho večera popíjelo kolem stolu několik mužiků a dřevorubců z okolních dědin; kořalka, sklenička po dvou kopejkách, a vodka lákávala je tam den co den před návratem domů.
Stranou těch stálých hostů seděli dva muži v uniformách; mluvili šeptem a bystře pozorovali pijáky: byl to strážmistr Eck a jeden z jeho policistů. Po neúspěšné akci na břehu Pernavy pátrali dál v této krajině a udržovali styk s četami, které měly rozkaz kontrolovat vesnice a dědiny v severní části kraje. Eck se vracel hrubě nespokojen: nenašli v řece ani mrtvolu uprchlíka, kterého chtěl majoru Verderovi přivést živého. Jeho ješitnost byla uražena.
„S největší pravděpodobností se ten zloduch utopil,“ pravil zamračeně svému společníku.
„Docela určitě,“ přikývl policista.
„Tak docela ne, důkazy o tom nemáme. Málo naplat, dopadnout jsme ho měli, tohle policii na cti nepřidá.“
„Podruhé budeme šťastnější, blahorodí,“ odpověděl policista, kterého nezdar nijak netrápil.
V té době řádila vichřice neobyčejně prudce. Dveře se třásly ve veřejích, divže nevypadly, ve velkých kamnech co chvíli přestávalo hučet, jako by v nich vyhaslo, a hned vzápětí se v nich zase rozhořelo jako v peci, ve smrkovém lese praskaly stromy a ulámané větve zalétaly až na střechu kabaku, jen jen ji prorazit.
„Jářku, tuhle dřevaři to mají dneska bez práce,“ zasmál se jeden z mužiků, „stačí sbírat.“
„Takovýhle nečas, to je něco pro zločince a podloudníky,“ dodal strážmistr Eck. „Z Tarvartu byla hlášena krádež, z Karkusy pokus vraždy… Cesta z Rigy do Pernova začíná být považlivě nebezpečná. Zločinů přibývá a pachatelé povětšině uniknou. - Nu, pojďme! Mám v Pernově schůzku se strážmistrem páté čety a čas utíká. Kolik jsem dlužen?“ zeptal se a vyndával drobné.
„Však víte,“ zabručel Krov. „Každý platí stejně.“
„I ti, co vědí, že se jich nebudeš ptát ani po pasportu ani po jméně?“
„Nejsem policista, blahorodí!“ odsekl Krov prudce.
„Všichni krčmáři by měli být policisty, pak by byl v zemi pořádek,“ řekl přísně strážmistr. „Dej si pozor, Krove, aby ti jednoho krásného dne nezavřeli hospodu - a tebe s ní… jestli ji nezavřeš ty všem těm podloudníkům a kdejaké pakáži!“
„Naleju všem, kdo zaplatí,“ řekl krčmář, „a nezajímá mě, kam jdou a odkud přišli.“
„Dobrá, dobrá, ale říkám ti znovu: Dej si pozor! A teď dobrou noc a na shledanou!“
Strážmistr vstal, vyrovnal útratu a zamířil ke dveřím. Strážník za ním. Také ostatní se zvedli: bylo příliš špatné počasí, než aby se mohli zdržet do noci.

Vtom se dveře otevřely a do šenkovny zafičel vítr. Vstoupili dva muži. Jeden, v širokém upjatém plášti s kápí staženou hluboko do očí, podpíral druhého, který kulhal. Obrátil se ke krčmáři:
„Polámal se nám vůz asi dvě stě kroků odtud. Konduktér a postilión jeli na koních do Pernova, zítra ráno se sem pro nás vrátí… Chtěli bychom tady přespat. Máte dva pokoje?“
„A pořádnou postel?“ dodal kulhající.
„Proč ne,“ přikývl Krov. „Jste poraněn?“ „Trochu jsem si odřel nohu, nic to nebude, hlavně se někde natáhnout a spát.“
„Druhý pokoj si vezmu já,“ oznámil záhadný cestující.
Eckovi se zdálo, že ten hlas odněkud zná. Přísahal bych, že je to… řekl si v duchu. Nebyl si však jist a chtěl se o tom přesvědčit, když už ne z přirozené zvědavosti, tedy jako policista.“
Kulhající muž si zatím sedl za stůl a položil na něj pouzdro přivázané řetízkem k pasu.
„Když si člověk odře nohu,“ pravil Krovovi, „vůbec to nevadí, aby se pořádně nenajedl, že je to tak - a já mám hlad.“
„Hned přinesu večeři,“ odpověděl krčmář.
Policejní strážmistr přistoupil ke“ kulhajícímu jako ke starému známému.
„Opravdu štěstí, pane Pochu, že to nedopadlo hůř…“
„Ale namoutě, to je přece pan Eck!“ zvolal bankovní sluha. „Dobrý den, blahorodí, nebo spíš: Dobrý večer. Na obchůzce, na obchůzce?“
„Jak vidíte. A co noha? Nic vážného?“
„Zítra to bude v pořádku.“
Krov zatím přinesl chléb, slaninu a koflík na čaj. Pak se obrátil na druhého hosta:
„A vy, pane?“
„Nemám hlad. Ukažte mi můj pokoj, rád bych si brzy lehl. Ve čtyři ráno půjdu dál, na konduktéra čekat nebudu.“
„Jak je libo,“ odpověděl krčmář a vedl hosta do pokoje vlevo od šenkovny. Přitom se neznámému trochu poodhrnula kápě a pozorný strážmistr zahlédl na okamžik jeho tvář. To mu postačilo.
Tak přece, je to on… Ale proč chce tak časně odejít a nečekat na dostavník? A kam vůbec jede? ptal se v duchu.
Vskutku: nejpřirozenější okolnosti zdávají se policistům vždycky nejpodivnějšími!
Záhadný host, jak se zdálo, si ani nepovšiml, že si ho strážmistr pečlivě prohlédl a že ho poznal, a vešel do svého pokoje.
„Ten cestující jel v poště s vámi?“ zeptal se Eck Pocha.
„Jel, blahorodí, ale nevypáčil jsem z něho ani dvě slova.“
„A nevíte, kam má namířeno?“
„To, nevím… V Rize nasedl, snad do Revelu. Broks by to věděl líp.“
„Nu co, na tom tolik nezáleží,“ odpověděl strážmistr.
Krov poslouchal jen na půl ucha, mužici a dřevorubci odcházeli a přáli mu dobrou noc, zato strážmistr neměl najednou tolik naspěch a zapředl rozhovor s povídavým Pochem, kterému to ostatně přišlo docela vhod.
„A vy jedete do Pernova?“ ptal se strážmistr. „Ne, až do Revelu, blahorodí.“
„V záležitosti pana Johansena?“
„Tak, tak, úředně, prosím,“ při svědčil Poch a bezděčně k němu přistrčil pouzdro ležící na stole.
„Ta nehoda s dostavníkem vás zdrží aspoň dvanáct hodin.“
„Jestli se Broks vrátí zítra ráno, jak slíbil. A za čtyři dny budu zpátky v Rize… zrovna na veselku.“
„Se Zinaidou Parensovou, že? Vím, vím…“
„To rád věřím. Vy víte všecko.“
„Všecko ne, nemám třeba zdání, kam jede ten váš spolucestující. Podle všeho, když se zítra ráno chystá tak časně dál, nejspíš do Pernova…“
„Nejspíš,“ přikývl Poch, „a jestli se už neshledáme - spánembohem! A co vy, blahorodí, zůstanete tady s námi přes noc?“
„Kdepak, Pochu, máme schůzku v Pernově a je nejvyšší čas. Hleďte se po dobré večeři pořádně vyspat… a pozor na pouzdro.“
„To mám přišité jako uši k hlavě!“ zasmál se bankovní sluha.
„Nu, pojďme,“ pravil strážmistr policistovi.
„Dobrou noc, Pochu.“
„Dobrou noc, blahorodí.“
Krov za nimi zavřel dveře, nejprve vnitřní závorou a pak na dva západy velkým klíčem, který vytáhl a schoval do kapsy. Dnes už stejně sotva kdo přijde.
Poch zatím dojedl. Lojová svíčka na stole blikala, v koutech se kmitaly stíny. Venku lomcoval vítr okenicemi, jako by do nich někdo bušil sekerou.
Blížila se devátá hodina. Bankovní sluha vstal, stiskl pod paží pouzdro, vzal rozžatou svíčku a zamířil ke svému pokoji. Krčmář držel v ruce starou lucernu s velkými skly, aby si posvítil, až za Pochem zaklapnou dveře. .
„Vy ještě nepůjdete spát?“ zeptal se Poch, než vešel do pokoje.
„I ano,“ odvětil Krov, „ale nejdřív musím na každodenní obchůzku. Po dvoře… a ke kurníku… lišky mi chodí na slepice- a někdy taky vlci. Troufnou si i přes plot, třebas jim sem tam zasolím olovem, mám okno rovnou do zahrady. Kdybyste náhodou slyšel výstřel, nelekejte se.“
„Mě by dneska nevzbudila ani rána z moždíře, jak se mi chce spáti - Abych nezapomněl já s odchodem nepospíchám. Má-li naspěch můj společník, je to jeho věc, mě nechte spát, dokud se Broks nevrátí a nespraví ten nešťastný

kostitřas.“
„Dobrá,“ odpověděl krčmář, „postarám se, abych vás ráno nevzbudil.“
Poch zívl, vešel do pokoje a zamkl za sebou dveře. Krov zůstal v šenkovně sám. Sklidil se stolu, odnesl talíře, koflík i samovar. Byl to člověk pořádkumilovný, a co mohl udělati dnes, neodkládal na zítřek. Pak otevřel dveře a vyšel ven. Z této strany nezuřila vichřice tak prudce. Vydal se ke kurníku, za mával lucernou na všecky strany - nikde nic podezřelého - a vrátil se do šenkovny. Přiložil do kamen několik kousků rašeliny, ještě naposled se rozhlédl a zamířil do svého pokojíku, který sousedil s pokojem, kde Poch už dávno tvrdě spal. Chvíli bylo ještě slyšet kroky, pak zapraskala postel a všechno ztichlo: neklamné znamení, že krčmář konečně po dlouhém dni ulehl k zaslouženému odpočinku.
A zatím venku bouřili živlové, lijavec bičoval zemi a vichřice lámala vrcholky vysokých stromů…
Krátce před čtvrtou hodinou se Krov probudil, vstal, rozsvítil lucernu a opatrně, bez velkého hluku vešel do šenkovny. Skoro v téže chvíli se otevřely i dveře pokoje neznámého cestujícího; byl už oblečen a jako večer zahalen do pláště s kápí přes obličej. V ruce držel několik papírových rublů.
„Co jsem dlužen za nocleh?“
„Rubl,“ odpověděl stručně krčmář.
„Tady je - a laskavě mi otevřte.“
Krov prohlédl bankovku proti světlu lucerny, vytáhl z kapsy klíč a šel ke dveřím.
„Nebudete si přát něco k snědku?“ zeptal se. „Díky, ne.“
„Ani skleničku vodky?“
„Ne, nic. Otevřte mi, mám naspěch.“
„Jak je libo.“
Krov odsunul dřevěnou závoru a strčil klíč do skřípavého zámku. Byla ještě hustá tma. Pršet už přestalo, ale vítr dosud fičel. Na cestě ležely ulámané větve.
Cestující si zapnul plášť a beze slova rychle vyšel. Po několika krocích zmizel ve tmě. Krov znovu zastrčil závoru a na dva západy zamkl dveře kabaku U zlámaného kříže.

VI. SLOVANÉ A NĚMCI

V jídelně bratří Johansenů byl první čaj podáván přesně o deváté. Přesnost byla jednou z předních vlastností těchto bohatých bankéřů jak v životě, tak i v obchodě, právě tak v koloně příjmů, jako vydání. Starší z bratří Frank Johansen si přál, aby jednotlivá jídla, návštěvy, vstávání i spánek byly zorganizovány přísně po vojensku a všechny zábavy i projevy citů jako položky v hlavní knize jeho bankovního závodu, jednoho z největších v Rize.
Toho jitra se v určenou hodinu v samovaru ještě ani netopilo. Proč? Jelikož si trochu zalenošil, jak se sám přiznal, komorník Trankel, jehož zvláštním úkolem bylo obsluhovat pána. I stalo se, že když pan Frank Johansen, jeho bratr, paní Johansenová a její dcera Markéta vešli do jídelny, nebyl čaj zdaleka hotov.
Je známo, jak si bohatí Němci v krajích Baltických zakládají na tom, že zacházejí s domácím služebnictvem jako dobrotiví, ale přísní rodiče. V rodinách zůstal starodávný mrav, že sluhové jsou tam považováni za děti, a proto - věř, kdo chceš - nevyhýbají se ani otcovskému potrestání.
„Trankle, pročpak není připraven čaj?“ zeptal se laskavě Frank Johansen.
„Račte prominout, blahorodí,“ odpověděl zkroušeně Trankel, „ale zapomněl jsem…“
„Není to poprvé, Trankle, a mám všechny důvody se domnívat, že ani naposledy.“
Paní Johansenová a její švagr přikývli na souhlas, Trankel sklopil oči a neodpověděl: pravda, nebylo to vskutku ponejprv, co se prohřešil proti oné přesnosti, rodině Johansenů tak drahé.
Bankéř vytáhl z kapsy zápisník, napsal několik řádek, vytrhl list a podal ho sluhovi:
„Doručit podle adresy. A počkat na odpověď.“
Trankel už zřejmě věděl, kam jít a jaká bude odpověď, mlčky se uklonil, políbil svému pánovi ruku a zamířil ke dveřím.
Bankéř mu ještě připomněl:
„A nezapomeň přinést potvrzení!“
Nebude na škodu povědět si o rodině Johansenových něco víc.
Každý ví, jaké vážnosti se v Rusku těší úředník; podléhá přísné stupnici čtrnácti hodnostních tříd, kterou musí projít od koležského asesora až k hodnosti tajného rady. Jsou však i vrstvy, vážené a vysoce postavené, jež nemají pranic společného se stavem úředníckým. V krajích Baltických je to především šlechta, která se pro svoji skutečnou moc těší veliké úctě; svým německým původem je starší než šlechta ruská a zachovala si i důležité výsady. Po boku této šlechty stojí stav měšťanský, také skoro všecek německého rodu, jí rovný, ba významnější tím, že zasahuje do krajské a městské správy. Patří k němu obchodníci, čestní občané i prostí měšťané, bankéři, rejdaři i řemeslníci; vyšší vrstvy tohoto měšťanstva jsou vzdělané a pracovité a veřejné mínění v Rize právem počítalo do jeho čela rodinu Johansenovu, jejíž bankovní závod požíval jak v Rusku, tak i v cizině veškeré důvěry. Ve stínu těchto privilegovaných vrstev živoří sedláci, rolníci, chudobní mužici, kteří tvoří skutečný domácí lid, vesměs Lotyši, mluvící svým starým jazykem, kdežto němčina je tu jazykem měšťáků. Lotyši už sice nejsou nevolníky, ale zpravidla se tak s nimi stejně nakládá: mnohdy se musí ženit proti své vůli, jen aby se rozmnožil počet rodin, od nichž pak mají páni právo vyžadovat nájemné. Je tudíž pochopitelné, že se ruská vláda snaží změnit ten žalostný stav a uvést slovanský živel do obecních úřadů.
Hlavním ředitelem bankovního závodu byl starší z obou bratří, Frank Johansen; mladší byl dosud svobodný. Pětačtyřicetiletý Frank pojal za choť Němku z Frankfurtu a byl otcem dvou dětí: syna Karla, kterému šlo na devatenáctý rok, a dvanáctileté Markéty; Karel končil tehdy studia na universitě v Děrptu, kde měl záhy dostudovat i Jan, syn

Dimitrije Nikolajeviče Nikoleva.
Také Riga, kde rodina Johansenů odedávna sídlila, osvědčovala na první pohled svůj německý původ: většina domů se pyšnila vysokými střechami a stupňovitými štíty, i když některé budovy svým podivným tvarem a zlatobarevnými báněmi tíhly výrazně ke slohu byzantskému. Na jedné straně hlavního rižského Radničního náměstí se vypíná „rathouz“, kde se schází obecní rada a který zdobí vysoká věž s velikými makovicemi, z druhé strany pak starodávná budova rytířů Černé hlavy, jejíž špičaté věžičky a celý zevnějšek je po stránce stavitelské spíš podivný než umělecký.
Na tomto náměstí vybudovali Johansenové svůj bankovní dům, dosti slušnou budovu v moderním slohu s úřadovnami v přízemí a přijímacími pokoji v prvním patře; stojí právě ve středu obchodní čtvrti a pro svůj obchodní význam a rozsáhlé styky těší se ve městě značnému, ba rozhodujícímu vlivu. Rodina Johansenova si navzájem výborně rozumí, oba bratři se ve všem shodují, starší pečuje o hlavní vedení závodu, mladší má na starosti kanceláře a účetnictví. Paní Johansenová je pravá Němka, velice povznesená vůči slovanskému živlu, a proto vítaná i v kruzích šlechtických, což ji pochopitelně nemálo utvrzuje ve vrozené domýšlivosti.
Následkem toho zaujímali Johansenové přední místo v rižské společnosti měšťanské i v domácím finančním světě. Navenek požívali výjimečného úvěru u Ruské banky pro obchod s cizinou i u dalších peněžních ústavů a co do majetku byli předními boháči Baltických krajů. Frank Johansen, člen městské rady, jeden z těch, kteří měli největší vliv, hájil vždy a všude s tvrdošíjnou neústupností výsady své kasty. Obdivovali se mu a velebili ho jako pevného zastánce starých zásad, vypěstovaných ve vysokých vrstvách od počátku osmnáctého století, kdy Rusové dobyli Livonska v nordické válce proti Švédsku. Na něho se tedy mířilo především, on měl být nejdříve zasažen snahou vlády, která hodlala poruštit ty umíněné Němce.
Kraje Baltické spravoval tehdy generál Gorko. Jako muž vzdělaný plně chápal obtíže svého úkolu, byl velice obezřelý ve styku s německým obyvatelstvem a cílevědomě přitom usiloval o vítězství živlu slovanského bez hrubého násilí j neústupný, avšak spravedlivý, nerad podnikal něco, co by mohlo vyvolati spor.
V čele policie stál plukovník Ragenov, padesátník, Rus celou duší, člověk odvážný a odhodlaný, dokonalý policista, který necouvl před ničím. Neslynul takovou obratností jako jeho představený, vždy byl hotov vidět nepřítele v každém, kdo se nenarodil Slovanem, a gubernátor ho jen těžko mírnil; dokázal by překonat jakoukoli překážku, kdyby mu dali volnou ruku, ale lépe bylo jednat opatrně než rozdmychávat šarvátky.
Co pravý opak plukovníka Ragenova zaslouží pozornosti major Verder, jeho přímý podřízený; horlivě přeháněl své povinnosti, jak bývá u Němců zvykem, a držel vždy se svými krajany, jako plukovník nadržoval Slovanům. A třebaže zastávali nestejné hodnosti, často by byla mezi nimi vznikla váda, kdyby generál, Gorko rozumně nezakročoval.
A pravou ruku majora Vernera, strážmistra Ecka, jsme už poznali při horlivém stíhání uprchlíka z dolů sibiřských.
Tohoto policistu věru nebylo třeba povzbuzovat. aby konal svou povinnost - zejména když se dostal na stopu Slovana: proto si ho bratři Johansenové velice vážili, a také pro jakési osobní služby, jež jim kdysi prokázal a za něž byl štědře odměněn z bankovní pokladny.
Takové bylo tedy rozvržení sil před obecními volbami. v nichž se střetne představitel Němců Frank Johansen, odhodlaný neustoupit ani o píď, s poctivým Slovanem Dimitrijem Nikolajevičem Nikolevem, podporovaným úřady i lidem. na který se podle nového rozpisu daní značně rozšířilo právo volební. Že byl k tomuto zápasu s mocným bankéřem, zástupcem bohatého měšťanstva a hrdé šlechty, vybrán nezámožný soukromý profesor, což to nebylo dobrým příznakem brzké změny v politických poměrech ke škodě těch, kdo dosud stáli v nejdůležitějších úřadech?
Bratři Johansenové však přesto neztráceli naději, že boj s tímto soupeřem bude snadný. Vzmáhající se oblibu Dimitrije Nikoleva doufali zničit v samém zárodku: za šest neděl se pozná, může-li se veřejný úřad svěřit zadluženému ubožákovi, kterého rozsudek a soudní exekuce zničí, vyhodí na ulici a připraví o střechu nad hlavou.
Nezapomněli, že za měsíc, patnáctého května, vyprší Nikolevovi dlužní úpis jejich banky. Bude schopen zaplatit osmnáct tisíc rublů, obnos pro prostého profesora přírodních věd vskutku závratný? Johansenové byli pevně přesvědčeni, že ne: už poslední splátky sehnal taktak a od té doby se jeho finanční poměry zřejmě nezlepšily. A požádá-li za poshovění, budou neúprosní - nezasáhnou jen dlužníka, ale zničí jednou ranou i politického protivníka.
A to bratři Johansenové ještě ani netušili, jak příznivě k jejich záměru přispěje nepředvídaná, neuvěřitelná a krutá okolnost.
Trankel se zatím loudal známou cestou kolem žlutě natřeného sídla krajského gubernátora, chvilku lelkoval na tržišti, kde se prodávalo všecko možné - veteš, tretky nevalné ceny, chatrné obnošené šatstvo. náboženské předměty i nádobí do kuchyně; pak si na kuráž popřál koflík horkého čaje s vodkou, postál před prádelnou a pozoroval pradleny, díval se za řadou trestanců, táhnoucích káry pod dohledem dozorce, až konečně dorazil na policejní stanici.
Tam byl uvítán jako starý známý. Podávali mu ruce a on je srdečně tiskl.
„Ale copak, copak? Na návštěvu, Trankle?“ ptal se jeden z policistů. „Už jsi tady dávno nebyl, nejmíň půl roku.“
„To snad ne!“ bránil se Trankel.
„A kdopak tě posílá?“
„Kdo by - můj pán přece.“
„Dobrá. tak to chceš zřejmě mluvit s panem majorem, což?“
„Je-li možno.“
„Zrovna přišel do kanceláře. Jdi dál.“
Trankel, jemuž se dostalo takové cti, šel k majorovu pokoji a slabounce zaklepal. Když uslyšel stručné vybídnutí, vstoupil. Major Verder seděl u psacího stolu a probíral se ve složce listin. Pozvedl zrak a pravil:
„To jsi ty, Trankle?“
„Ano, vaše blahorodí.“
„A přicházíš…“

„Na rozkaz pana Johansena.“
„V nějaké vážné věci?“
„Samovar si dneska ráno postavil hlavu a…“ „A kolik?“ zeptal se s úsměvem, major.
„Tady je poukázka.“ A Trankel podal majoru Verderovi lístek, který mu dal jeho pán.
Major četl:
„Poukázka na pětadvacet ran metlou ménu sluhovi Tranklovi. Frank Johansen. - To není mnoho,“ poznamenal, „jenom pětadvacet.“
Ovšem Trankel by byl radši, kdyby se to odbylo nanejvýš tuctem, i to by stačilo ažaž.
„Vyúčtujeme to tedy bez dlouhého čekání,“ pravil major a zavolal strážníka. „Pětadvacet metlou! Ale ne moc silných… jako krajanovi. Ach, kdyby to tak byl Slovan! - Jdi, Trankle, svlékni se, a až bude po všem, přijď si pro stvrzenku…“
„Poníženě děkuji, vaše blahorodí!“ uklonil se sluha a šel za strážníkem do světnice, kde měl být vykonán trest. Nemusí mít strach, budou s ním zacházet jako s dobrým známým, jako s přítelem, nebude to tak zlé.
Svlékl se a nastavil záda; strážník vzal metlu a chystal se sázet rány. Ale právě v okamžiku, kdy měla, švihnout první, ozval se za dveřmi nenadálý hluk.
Jakýsi muž, všecek udýchaný rychlým během, volal:
„Major Verder! Major Verder!“
Napřažená metla nedopadla a strážník rychle otevřel dveře, aby zjistil, co se přihodilo. Trankel, kterého to zajímalo neméně, se tlačil za ním.
Major Verder vyšel ze své kanceláře a přísně se zeptal:
„Co se děje?“
Muž mu odevzdal telegrafickou depeši a vyhrkl:
„Vražda!“
„Kdy? A kde?“
„Dnes v noci. Na silnici do Pernova, v krčmě U zlámaného kříže.“
„A oběť?“
„Bankovní sluha závodu Johansenova!“ „Cože? Poch?“ vydechl Trankel. „Můj přítel Poch?“
„Motiv zločinu je už znám?“ ptal se major Verder.
„Loupež. Pochovo pouzdro se našlo prázdné v pokoji, kde byl zavražděn.“
„Kolik v něm bylo?“
„To se neví, pane majore, ale jistě se to dá zjistit v bankovním závodě.“
To vše potvrzovala i depeše z Pernova. Major Verder se bez meškání obrátil k strážníkům: „Ty jdi zpravit soudce Kerstorfa!“
„Rozkaz, pane majore!“
„A ty běž k doktoru Haminovi!“
„Rozkaz, blahorodí!“
„Ať přijdou okamžitě do Johansenovy banky. Počkám tam na ně.“
Strážníci odběhli a za několik minut kráčel už major Verder k bankovnímu závodu.
A tak se stalo, že ve zmatku, který způsobila zpráva o zločinu, zůstal Trankel toho dne bez výplaty.

VII. NA MÍSTĚ ČINU

Za dvě hodiny ujížděl po pernovské silnici plnou rychlostí povoz. Nebyla to ani tělega, ani dostavník. Poštovní koně, které na stanicích přepřahali, byli zapřaženi do cestovního kočáru. A třebaže uháněli s větrem o závod, nebyla naděje, že přijedou k cíli cesty ještě za bílého dne.
V kočáře seděli bankéř Frank Johansen, major Verder, doktor Hamin, soudce Kerstorf a soudní písař; dva policejní strážníci jeli na sedadle vzadu.
Asi padesátiletý soudce Kerstorf byl právem chválen jak od svých kolegů, tak i veřejností za prozíravost a důvtip v trestních věcech. které vyřizoval. Ve své bezúhonnosti nikdy nepodléhal jakémukoli vlivu ani nátlaku, ať pocházely odkudkoli, a v žádném případě se při svých rozsudcích nedal vésti politickým smýšlením, svými sympatiemi nebo averzí. Byl ztělesněný zákon. Uzavřenost a zdrženlivost mu bránily ve zbytečných slovech, o to víc však nad vším přemýšlel.
V nejnovějším případu, jenž mu byl svěřen, stály proti sobě dvě síly, které by bylo těžko spojit, kdyby se do hry zapletly politické vášně: z jedné strany bankéř Johansen a major Verder, původem Němci, z druhé strany doktor Hamin a plukovník Ragenov, rodem Slované. Jediný soudce Kerstorf stál nad všemi národnostními třenicemi, jež tehdy vřely v krajích Baltických.
Pan Frank Johansen se netajil hlubokým dojmem, který v něm vzbuzovala smrt nešťastného Pocha; velice si vážil svého dlouholetého a poctivého zaměstnance a neustále si připomínal, jak bude naříkat ubohá Zinaida, až se dozví, že místo do kostela poveze svého ženicha na hřbitov.
Majora zajímalo víc to, podaří-li se dopadnout vraha. K tomu však bylo třeba prohlédnout nejdřív dějiště zločinu a seznat okolnosti. za kterých byla vražda spáchána; třeba se najde nějaká stopa. jež povede k cíli. Major Verder soudil, že vraždu spáchal nejspíš některý z pobudů, kterých se teď potloukalo v téhle části livonského území dost a dost; pak by nebylo vyloučeno, že zesíleným policejním hlídkám by mohl padnout do ruky i vrah z krčmy U zlámaného kříže.
Úlohou doktora Hamina bylo lékařské ohledání mrtvoly. S úvahami zatím nespěchal, měl na mysli něco jiného, co ho znepokojovalo: když byl včera večer jako obvykle návštěvou u profesora Nikoleva, nezastihl ho doma. Od Ilky se

dozvěděl, že odcestoval. Kam? Neměla tušení. Otec jí pouze sdělil, že dva tři dny nebude doma. Kam vlastně jel? Neuměli si to vysvětlit. Chystal se na tu cestu už den předtím? Patrně. A přece o tom večer nemluvil ani s dcerou, ani s ním, ani s konzulem Delaportem. Zdálo se jim sice, že byl zamyšlenější než jindy, ale neptali se, co ho tíží. Nazítří ráno napsal Ilce vzkaz a vydal se na cestu. Ilka byla znepokojena, doktor Hamin též.
Kočár ujížděl velice rychle, přepřahání na stanicích se nezdržovalo, a kdyby byli vyjeli z Rigy o tři hodiny dřív, mohlo vyšetřování začít ještě téhož dne. Kromě pár slov, která si vyměnili Frank Johansen s majorem Verderem, panovalo v kočáře ticho; všichni byli pohříženi v myšlenkách.
Bylo pět hodin, když kočár zastavil v poslední stanici před Pernovem. Slunce záhy zapadne a ke krčmě U zlámaného kříže zbývalo ještě deset verst.
„Pánové," pravil soudce Kerstorf, „do hospody přijedeme už za tmy a těžko se budeme moci pustit do vyšetřování. Navrhuji, abychom to odložili na zítřejší ráno. Kromě toho tam sotva budou slušné pokoje, a tak snad uděláme nejlíp, přespíme-li tady na stanici."
„Návrh je rozumný," odpověděl doktor Hamin, „a když vyjedeme za svítání…"
„Dobrá, zůstaňme zde," pravil Frank Johansen, „nenamítá-li nic major Verder."
„Jen to, že se celá záležitost zdrží," odpověděl major rozmrzele.
„Kabak je, doufám, od rána střežen?" zeptal se soudce.
„Zajisté," přikývl major. „Z pernovské depeše je zřejmé, že strážníci hned ráno obsadili dům a že mají rozkaz zabránit každému, s kým by chtěl krčmář Krov promluvit."
„Pak snad tím zdržením naše vyšetřování příliš neutrpí. „
„Vyšetřování ne," odvětil major, „ale pachatel může být zatím od místa činu na mnoho verst."
Jako policista měl major pravdu, ale poněvadž se už snášel večer a valem se stmívalo, bylo přece jen moudřejší vyčkat do rána. Povečeřeli tedy na stanici a přespali tam, ne všichni stejně pohodlně, ve skromných hostinských pokojích. Nazítří patnáctého dubna hned na úsvitě se znovu vydali na cestu á okolo sedmé už byli v kabaku.
Na prahu je uvítali pernovští strážníci. Krov přecházel po šenkovně; nemusili mu násilně bránit v odchodu, ani ho nenapadlo odejít, naopak: což nebylo zapotřebí právě jeho přítomnosti, aby mohl vyšetřujícím sdělit vše, co budou potřebovat? A čí svědectví mohlo být hned na začátku cennější než jeho? Jinak strážníci úzkostlivě dbali, aby se ničím nepohnulo ani uvnitř v místnostech, ani kolem domu nebo na silnici před krčmou, a asi padesát zvědavců z okolí stálo poslušně v nařízené vzdálenosti.
Soudce Kerstorf a major Verder se okamžitě pustili do vyšetřování. Krčmář Krov je všechny zavedl do pokoje, kde ležela mrtvola bankovního sluhy. Pan Johansen byl hluboce dojat, když spatřil nešťastného Pocha: zsinalý obličej, tělo ztuhlé, ležel v posteli takřka ve stejné poloze, v níž dostal před čtyřiadvaceti hodinami smrtící ránu. Na stole u postele leželo prázdné pouzdro na peníze s iniciálami bratří Johansenů; přetržený řetízek visel dolů na podlahu.
Nejprve provedl doktor Hamin obvyklé ohledání mrtvoly. Oběť ztratila mnoho krve - od postele až ke dveřím se táhla červená, napolo sražená kaluž. Pod Pochovou košilí nalezl ve výši pátého žebra, trochu vlevo, pod plátnem ztvrdlým zaschlou krví dosti podivnou ránu: nepochybně pocházela od jednoho z těch finských nožů, jejichž pět až šest palců dlouhá čepel je zasazena do dřevěné rukojeti a opatřena pérovou západkou; a právě tato západka zanechala na kůži při okraji rány zřetelnou stopu. Smrtící bodnutí bylo zasazeno zřejmě velice prudce a stačilo jediné, aby způsobilo okamžitou smrt - nůž vnikl přímo do srdce.
O motivu vraždy nebylo možno pochybovat: byla to loupež, bankovky z Pochova pouzdra zmizely. Stopy krve na polštáři nezvratně dokazovaly, že Poch si dal pouzdro pod hlavu, že je tam vrah hledal, zakrvácenýma rukama vytáhl, vyprázdnil a položil na stůl.
Ale jak se vrah dostal do pokoje? Oknem, které vedlo na silnici, nebo dveřmi ze šenkovny? Soudce si všiml, že jsou kolem zámku silně poškozeny; zatím se o tom nezmínil, doufal, že se to brzo vysvětlí.
Dřív než se pustí do výslechu krčmáře Krova, chtěli soudce a major prohlédnout dům zvenku a zjistit, jestli vrah nezanechal stopy i tam. Nejprve prozkoumali okna pokoje, v němž byl spáchán zločin. Zjistili na první pohled, že pravá okenice, už dosti chatrná, byla násilně vypáčena a železný hák v okenním rámu utržen. Po zemi se válely střepy z jedné okenní tabulky. Šlépějí kolem hospody našli spoustu a zřetelných - vždyť té noci pořádně pršelo a půda byla rozměklá. Ale křižovaly se a pletly a měly tvary tak odlišné, že jakékoli pátrání bylo zbytečné: zřejmě včera, než přišli z Pernova strážníci, obcházely kolem domu houfy zvědavců a Krov jim v tom nejspíš nemohl zabránit.
Pak šli k oknu do pokoje, kde byl ubytován druhý cestující. Okenice byly v pořádku, zavřené patrně stejně jako v okamžiku, kdy záhadný nocležník opustil hospodu. Ale v okenním rámu a ve zdi objevili nevelké škrábnutí, jako by o ně někdo zavadil střevícem.
Potom se vrátili zpátky do krčmy. Bylo ještě třeba prohlédnout pokoj cestujícího. V místnosti byla tma. Major šel k oknu, otevřel je, zvedl závoru a odstrčil okenice. Rázem se rozjasnilo.
Místnost zůstala tak, jak ji cestující opustil: postel napolo rozestlaná, zbytek lojové svíčky, kterou Krov po odchodu hosta zhasl, dvě dřevěné židle na obvyklém místě, což nesvědčilo o žádném nepořádku, otevřený krb v pozadí u zdi postranního štítu plný popela a dávno ohořelých dřev, stará prázdná skříň. Stopy žádné, jen to škrábnutí na vnější straně zdi a na okenním rámu.
Vyšetřování ukončili prohlídkou Krovova pokojíku v přístavku a strážníci ještě bedlivě prohledali přístřešek u kurníku a zahradu až k neporušenému živému plotu - ale nikde nic.
Soudce Kerstorf se pak ujal výslechu hostinského. Zasedl v šenkovně za stůl, písař vedle něho, major Verder, doktor Hamin a pan Johansen, zvědavi na Krovovu výpověď, se postavili opodál.
„Předevčírem večer," začal Krov pevným hlasem, „bylo asi tak osm, přišli sem do hospody dva chlapi, a že zůstanou na noc. Prý měli nehodu, pošta se převrhla kousek odtud na pernovské silnici. Jeden měl kápi přes obličej, ten druhý

drobet kulhal, pohmoždil si prý nějak nohu při tom pádu.“
„To byl Poch, bankovní sluha závodu Johansenova?“
„Tak, blahorodí, povídal to aspoň. Nebýt té nešťastné nohy, byl už dávno v Pernově - kdyby to byl Pánbůh dal! Konduktér, toho jsem ten večer neviděl, se tady měl pro ně ráno zastavit, až bude pošta zase v pořádku.“
„Neříkal Poch, proč jede do Revelu?“
„Ne, vlastně ne… Objednal si večeři, najedl se… Bylo skoro devět, když šel do svého pokoje. Zamkl se na klíč a nejspíš hned usnul.“
„A druhý cestující? Říkáte, že byl v kápi.“
„Ten chtěl jenom nocleh, večeři ne. Když šel spát, povídal, že prý nebude na konduktéra čekat a že hned ráno po čtvrté odejde:“
„Nevíte náhodou, kdo to byl?“
„Ne, vaše blahorodí, a chudák Poch to taky nevěděl. Vypravoval mi o něm při večeři, že prý celou cestu kloudně nepromluvil, a tu kápi, tu že prý měl věčně staženou, jen aby ho někdo nepoznal. Já sám mu do obličeje neviděl a popsat ho, to bych tedy nedokázal za nic na světě.“
„Byl tady ještě někdo jiný, když přišli ti dva?“
„Pár mužiků a dřevorubců“ tuhle z okolí - a pan policejní strážmistr Eck s jedním mužem.“
„Strážmistr Eck!“ trhl sebou pan Johansen i major Verder. „A poznal Pocha?“
„Baže, bavili se spolu při večeři.“
„A kdy všichni, odešli?“ pokračoval ve výslechu soudce.
„Asi v půl deváté. Pak jsem zamkl dveře do šenkovny, zastrčil závoru…“
„Zvenčí je tedy nemohl nikdo otevřít?“
„Ani nápad, vaše blahorodí.“
„Ani zevnitř, kdo neměl klíče?“
„Taky ne.“
„A ráno jste je našel v témže stavu?“
„Jak říkáte, blahorodí. Ve čtyři ráno jsem se probudil, ten cestující byl už v šenkovně… zase v té kápi jako večer, ani na nos jsem mu neviděl. Posvítil jsem mu, zaplatil, co byl dlužen, pak jsem mu otevřel dveře a zase za ním zavřel…“
„A nezmínil se, kam jde?“
„Ani slovem.“
„A v noci, neslyšel jste nikde nic podezřelého?“ „Neslyšel, blahorodí, vůbec nic.“
„Myslíte si, že k zločinu došlo před odchodem toho neznámého?“
„Nejspíš.“
„A co bylo dál?“
„Pak jsem si šel ještě lehnout. Ale tak se mi zdá… asi jsem už neusnul.“
„To tedy znamená, že od čtyř do šesti jste byl vzhůru. Byl byste slyšel z Pochova pokoje nějaký šramot nebo hluk?“
„Určitě! Moje okna sice vedou do zahrady, ale pokoj je hned vedle jeho. A zápas Pocha s vrahem…“
„Jaký zápas?“ přerušil ho major Verder. „Nešťastník byl zavražděn v posteli - a ranou do srdce. Smrt nastala okamžitě.“
Nebylo, takřka pochyb: zločin byl nejspíš spáchán před odchodem tajemného hosta. Naprosto jisté to však nebylo - od čtyř do pěti je ráno ještě Úplná tma, zuřila prudká bouře, na silnici nebylo živé duše a pachatel se mohl snadno vloupat do hospody nepozorován…
Krov odpovídal krátce, přesně, bez váhání a bez obav, že by mohlo být podezření třeba i na něho. Bylo přece nad slunce jasné, že vrah rozbil zvenčí okenici, rozrazil tabuli, otevřel si okno a po činu zas stejným oknem zmizel s patnácti tisíci rublů v kapsách.
Potom Krov vypovídal, jak vraždu objevil: Ráno o sedmé vstal a potichu poklízel v šenkovně, aby Pocha, jak mu kladl večer na srdce, zbytečně brzo nevzbudil, zvlášť když v pokoji bylo ticho a klid. Když pak asi za hodinu přišel konduktér Broks, že dostavník je spravený a mohou jet dál, zaťukali na zamčené dveře: žádná odpověď; volali - marně; vyděšeni vypáčili dveře - a stáli před mrtvolou.
Soudce Kerstorf mimoděk přikývl: vypáčené dveře byly tedy vysvětleny.
„Jste si jist, že v té chvíli nebyla už v nešťastníkovi ani jiskra života?“
„Byl už v pánu, blahorodí,“ pokřižoval se Krov, přes svou obhroublost zřejmě dojat. „Poznali jsme, že je po něm, nedalo se už nic dělat. Taková rána! A do srdce.“ .
„A co vražedná zbraň? Tu jste nenašli?“ udeřil major Verder.
„Nikde. Ten lotr ji určitě odnesl.“
„Říkal jste,“ pokračoval neúnavně soudce, „že Pochův pokoj byl zevnitř uzamčen?“
„Na klíč a ještě na závoru,“ přikývl Krov. „Konduktér Broks to dosvědčí. Proto jsme museli ty dveře vypáčit.“
„Broks pak odešel?“
„Ano, blahorodí. V tu ránu sedl na jednoho z koní, postilióna a koláře, co spravoval poštu, nechal tady a ujížděl zpátky do Pernova, že to bude hlásit policii. Pak sem taky hned přijeli strážníci.“
„A už se nevrátil?“
„Zatím ne, ale přijede nejspíš teď ráno, čeká, že ho budete chtít vyslechnout.“
„Dobrá,“ odpověděl pan Kerstorf, „to je zatím všechno. Ale žádám vás důrazně, abyste zde zůstal, nikam neodcházel a byl nám kdykoli k dispozici. Ještě vás budeme potřebovat.“
„K službám, blahorodí.“
Zatím přišel strážník a oznámil, že přijel konduktér Broks. Výpověď tohoto druhého svědka byla stejně důležitá jako

Krovova. Uvedli proto Brokse okamžitě do šenkovny.
Pověděl své jméno, příjmení, věk a zaměstnání a podrobně vypovídal o cestujících, kteří v Rize nasedli do vozu, o nehodě dostavníku, a jak se Poch a jeho spolucestující rozhodli, že přespí v kabaku U zlámaného kříže. Jeho výpověď slovo od slova potvrdila výpověď krčmářovu i to, jak zločin odkryli a že musili vyrazit dveře do pokoje, poněvadž Poch na jejich volání neodpovídal. Pozornosti však zasloužilo sdělení, že bankovní sluha mluvil cestou snad až trochu příliš neprozřetelně o účelu své cesty i o značném obnosu, který vezl do Revelu.
„Jedno je jisté," dodal Broks, „že jeho pouzdro mohl vidět kdekdo, sám jsem ho na to upozornil. A ten druhý cestující? Místo si zaplatil až do Revelu, neznám ho a do tváře jsem mu neviděl. Nic víc nevím."
„Nebylo ujednáno, že přijdete nazítří spravit vůz?"
„Bylo, vaše blahorodí. A že Poch a jeho společník pojedou dál."
„A přece ten cestující toho rána o čtvrté odešel sám."
„Však mě to také překvapilo, když mi Krov řekl, že ten člověk je už pryč."
„Co jste si o tom myslil?"
„Ze se chtěl možná stavit v Pernově, a protože tam bylo už jen dvanáct verst, vydal se tam pěšky."
„Pak je ale s podivem, že nešel už večer…" „Máte pravdu," odpověděl Broks, „taky jsem na to myslil. Snad ten nečas…"
Výslech konduktérův skončil, a když Broks odešel, pravil major Verder doktoru Haminovi:
„S ohledáním mrtvoly jste již hotov?"
„Ano, majore," odpověděl doktor. „Místo, vzhled a způsob rány jsem si přesně poznamenal, západka nože zanechala na těle zřetelný otisk kdo ví, jestli to nebude důležitá stopa. Můžete dát Pocha převézt do Rigy."
„Nuže, pánové, myslím, že jsme hotovi. Ale dřív než odjedeme," pravil pak pan Kerstorf, „chtěl bych si ještě jednou prohlédnout pokoj toho záhadného hosta… Možná že nám ještě něco uniklo."
Vešli znovu do pokoje, krčmář za nimi, kdyby bylo třeba doplnit výpověď. Soudce Kerstorf chtěl něčím důkladně prohrabat popel v krbu, jestli ani tam nezůstalo nic podezřelého: spatřil v koutě železný pohrabáč, zdvihl ho a shledal, že je ohnutý a divně pokroucen. Byl tohle ten nástroj, který posloužil k vypáčení okenice do Pochova pokoje? Zdálo se to víc než pravděpodobné. A když si připomenul i podezřelé škrábnutí na okenním rámu, došel k závěru skoro jistému. Sdělil jej svým společníkům, sotva vyšli z hospody a Krov byl z doslechu.
„Zločin mohli spáchat jen tři lidé: někdo zvenčí, krčmář nebo cestující. Pohrabáč a stopy na okně nepřipouštějí pochybnosti. Cestující věděl, že v Pochově pouzdře byl značný obnos, otevřel v noci okno u svého pokoje, vylezl jím a pohrabáčem vypáčil okenici u druhého pokoje. Pak zavraždil spícího bankovního sluhu, ukradl peníze a vrátil se do svého pokoje, odkud o čtvrté hodině ranní nepoznán odešel. Vrahem je nepochybně on."
K tomu se dalo sotva co dodat. Kdo však byl onen cestující a podaří se zjistit jeho totožnost?
„Věc se zřejmě zběhla přesně tak, jak to vylíčil pan soudce Kerstorf," pravil na to major Verder. „Ale při vyšetřování může vyjít ještě leccos najevo. Musíme být opatrní. Pokoj cestujícího i Pochův mám zavřít a hlídat, stejně jako krčmáře."
Všichni souhlasili a major se vrátil do krčmy vydat rozkazy; pan Johansen využil chvíle a odvedl soudce Kerstorfa stranou.
„Myslím, že je záhodno, abyste znal ještě jednu okolnost," pravil vážně. „Nikomu jsem se o ní zatím nezmínil. Mám totiž čísla ukradených bankovek. Bylo jich sto padesát po stu rublech a Poch měl opis čísel v pouzdře. Děláváme to tak vždycky. Upozorním na ta čísla zdejší banky i bankovní domy v celém Rusku, co říkáte?"
„Snad by bylo lépe, kdybyste to zatím nedělal, odpověděl soudce po krátkém přemítání. „Zloděj by se o tom mohl dovědět, odjede do ciziny a tam už vždycky najde nějaké to místo, kde ta čísla nebudou znát. Nechme mu volnost, možná že se chytí sám."
Za okamžik odvážel už kočár celou společnost zpátky do Rigy. Kabak U zlámaného kříže zůstal pod dozorem a strážníci se měli střídat ve dne v noci.

VIII. SLAVNOSTNÍ HOSTINA

Šestnáctého dubna, druhý den po vyšetřování v krčmě U zlámaného kříže, procházela se po universitním nádvoří v Děrptu, jednom z předních měst livonských, skupina mladých studentů. Pod vysokými botami jim chrastil písek, blůzy jim pásaly kožené řemeny, na hlavách měli šviháckynaražené čapky křiklavých barev.
Jeden přes druhého se chvástali, jaké lahůdky chystají k dnešní hostině na oslavu universitního svátku: ten vychvaloval čerstvé štiky a znamenité stroemlingy, malé rybky v rosolu, se skleničkou jemné kmínky obzvlášť výtečné, druhý se holedbal zvěřinou, bažanty a tetřívky, třetí sliboval znamenitou šunku, pirohy a paštiky.
„Ty ti mohu vskutku doporučit, milý Karle, jaktěživ jsi lepší nejedl," uzavřel své chvalozpěvy.
„Dobrá," odpověděl oslovený, „hostina bude zřejmě velkolepá - ale za jedné podmínky, Siegfriede, že nám ji nezkazí přítomnost těch slovanských…"
„Ani nápad" zvolal Siegfried. „Na naši oslavu nesmí ani jeden z těch slovanských chámů! Začínají nosit hlavu příliš vzhůru."
„Však jim ji už dokážeme sraziti" odpověděl Karel. „Hlavně ať se má na pozoru ten jejich vůdce. Jen počkej, jak ho usadím, jestli se bude pokoušet dostat na naše místo! Moc nerad bych odešel z university, dokud ho nedonutím, aby se ponížil před námi Němci, kterými tak pohrdá."
„On i jeho velký přítel Gospodin!" zahrozil Siegfried pěstí do zadní části nádvoří.
„A všichni ostatní, co by se nad nás rádi povýšili!" dodal Karel. „Uvidí, jestli tak snadno zdolají Němce! Slovan, to

přece znamená slova - a slova, pouhá slova proti nám mnoho nezmohou!“
„Hoch! Sláva!“ ozvalo se kolem.
Bylo zřejmé, že se nejen dobře připravili na slavnostní hostinu, ale že se chystali vyvolat spor a snad i hádku se slovanskými kolegy. A Karel jehož jméno a jmění mělo na ostatní nemalý vliv, mohl je nadmíru snadno strhnout do politováníhodné srážky.
Kdo vlastně byli ti dva, kolem nichž se na universitě soustřeďovali Slované a Němci? Karel nebyl nikdo jiný než syn bankéře Franka Johansena a Jan, vůči němuž Karel a Siegfried nešetřili výhružnými slovy byl syn rižského profesora Dimitrije Nikolajeviče Nikoleva.
Staré hansovní město Děrpt právem platilo za jedno z nejhezčích v krajích Baltických a jeho slavná universita za jednu z nejdůležitějších a nejnavštěvovanějších ve východní Evropě. Národnostní nenávist mezi živlem slovanským a německým byla však i tady stejně silná jako v ostatních městech estonských, livonských a kuronských, zvlášť mezi mládeží; a tak byl v Děrptu opravdu klid jen v době universitních prázdnin, kdy nesnesitelná vedra vypudila horkokrevné studenty - do jejich domovů. Jako jedno z kdysi kvetoucích měst hansy, ležící na křižovatce hlavních silnic jen dvě stě kilometrů od Rigy a pouhých sto třicet od Petrohradu, byl Děrpt také sídlem kvetoucího obchodu, i zde ovšem v rukou německých.
Estonci, kteří tu tvoří domácí obyvatelstvo, zůstali jen dělníky, nádeníky nebo sluhy.
A stejně jako měl tehdy německý živel vrch mezi děrptským obyvatelstvem, měl v té době převahu i na universitě: z devíti set studentů bylo Slovanů nanejvýš padesát. A mezi těmi stál Jan Nikolev na předním místě. Jeho přátelé ho uznávali když ne za svého vůdce, pak alespoň za mluvčího v četných konfliktech, které mnohdy nedokázala zamezit ani učenost a obezřelost samotného rektora.
Osmnáctiletý Jan, statný, urostlý, přímých a pronikavých očí a hezkého obličeje, byl na první pohled mladík milý a pracovitý, vážně již zaujatý starostmi o budoucnost, třebas končil na universitě teprve druhý rok. On a jeho sestra Ilka si nebyli podobni jen tváří, ale i povahou: oba stejně vážní, rozmyslní a proniknutí pocitem povinnosti, Jan snad víc, než by se patřilo na jeho mládí. Tím se vysvětlovalo, že si ho přátelé velice vážili i pro jeho horlivost, s kterou se zastával slovanské myšlenky.
Jeho přítel Gospodin pocházel z bohaté estonské rodiny v Revelu; ačkoli o rok starší, nebyl zdaleka tak rozvážný jako Jan, spíš než slovem útočil pěstí, měl rád zábavu a věnoval se sportu, ale pro své dobré srdce patřil k těm, na něž se mohl Jan kdykoli spolehnout.
I slovanští přátelé hovořili teď v ústraní o přípravách na slavnost, která rok co rok vzrušovala studentské spolky děrptské university.
A vznětlivý Gospodin se podle svého zvyku upřímně rozhorloval:
„To se rozumí, nechtějí nás na banketu, Němčíci proklatí! Naše příspěvky odmítli, jen abychom neměli právo se ho účastnit - nejspíš by jim bylo hanba si s námi připít! Ale jen se netěšte, můžete mít po hostině, dřív než dojde na zákusky!“
„Je to ničemnost, souhlasím,“ mírnil ho Jan, „ale stojí za to se s nimi kvůli tomu přít? Vzali si do hlavy, že si udělají slavnost bez nás - Buďsi! Budem tedy oslavovat sami - a bez nich. A napijem se ke cti university stejně vesele, ne-li veseleji!“
Jenže právě tomuhle ohnivý Gospodin nechtěl rozumět, neprosadit společnou hostinu, to by byl ústup - a proč pořád jen ustupovat?
„Ovšem, Jene,“ pravil podrážděně, „nikdo nepochybuje, že bys měl méně odvahy než pravdy, ale tak se mi zdá, že chování Johansena a jeho kumpánů už přesahuje meze - a já toho mám dost!“
„Tak ho nech s pokojem, Gospodine,“ odpověděl klidně Jan, „a nestarej se o něj! Za pár měsíců odtud oba odejdete a víckrát se nesetkáte aspoň ne za okolností, kdy se bude jednat o národnost a rod…“
„Možná,“ odsekl Gospodin, „všecka čest, když se člověk ovládá jako ty, ale jestli odtud odejdu a nedám tomu Němci, co si zaslouží, věř mi nebudu mít pokoj!“
„Dobrá,“ přikývl smířlivě Jan Nikolev, „ale nezadávejme si alespoň dnes a nedrážděme ho bez příčiny…“
„Bez příčiny?“ zvolal ohnivý mladík. „Příčin mám na tisíc: jeho obličej se mi nelíbí, jeho chování mě uráží, protiví se mi jeho hlas, není mi vhod ten jeho zpupný pohled, jeho povýšenost, v které ho jeho společníci ještě podporují, protože ho uznávají za svého vůdce… Chceš ještě další?“ „To všechno je hloupost, Gospodine,“ prohlásil Jan a uchopil druha přátelsky za ruku, „dokud nás přímo neurazí, nevidím v tom všem důvod, proč ho provokovat. Ovšem kdyby mě urazil, nečekal bych na nic na bil bych se v tu chvíli, na mou čest!“
„A my bychom byli při tobě!“ volali ostatní.
„To vím,“ trval na svém neústupný Gospodin. „Ale divím se, že Jan nevidí nebo nechce vidět, že Karel má spadeno především na něj.“
„Proč myslíš?“
„Protože Jan Nikolev s Karlem Johansenem se přece znají odjinud!“
Jan věděl víc než dobře, nač naráží Gospodin: nepřátelství mezi Johanseny a Nikolevy studenti znali, i to, že hlavy obou rodin stojí proti sobě v nastávajících volbách a že jedné z nich přeje lid, že ji podporují úřady…
Jan neodpověděl, jen maličko zbledl, ale našel dost sil, aby se opanoval: podíval se hněvivě na konec nádvoří, kde si okázale vykračovala kohorta Karla Johansena, a pravil vážným, trochu rozechvělým hlasem:
„O tomhle nemluvme, Gospodine! Nikdy jsem nezatahoval pana Johansena do našich sporů, a kéž se Karel zachová vůči mému otci také tak.“
„Jan má pravdu,“ přikývl jeden ze studentů. „Gospodin šlápl vedle. Nestarejme se o to, co se děje v Rize, ale o naši věc tady v Děrptu.“

„Správně," přidal se Jan Nikolev. „Držme se zpátky a vyčkejme; jak se vše vyvine…"
„Buďsi," souhlasil konečně Gospodin s nevalnou ochotou, „uznávám. Ale jen jestli to uznají i ostatní. Jsou pobouřeni, Jene, upozorňuji tě na to."
„Díky tvému přičinění, Gospodine, bohužel." „Nemysli, stačí jeden opovržlivý pohled, jedno urážlivé slovo - a bude oheň na střeše!"
„Dobrá!" usmál se Jan. „Budeme ho tedy hledět hasit šampaňským."
Žádný div, že rektor university měl vážné obavy, jak skončí tenhle den. Nestane se banket záminkou k nepokojům? Když nebudou provokovat Slované, neučiní tak Němci? Věděl už dávno, že se politické spory a zápas slovanského živlu s německým mezi studenty přiostřují. Velká většina německá hodlala na universitě zachovat tradice a zásady, pocházející už z dob jejího založení, ovšem vláda byla velmi dobře informována, že právě tam je ohnisko odporu proti porušťovacímu hnutí. A dalo se předvídat, jaké by byly důsledky nepokojů? Ačkoli děrptská universita byla stará a zasloužila úcty, nic by ji neuchránilo od carova zásahu, kdyby se postavila proti jeho snahám. Proto také rektor i profesoři, třebas přáli věci německé, bedlivě sledovali počínání studentstva a báli se jakýchkoli násilností. Kdo může říci, kde mládež skončí, pustí-li se s takovou vášní místo do studia do nebezpečné politiky?
Den ubíhal, studentů na universitním nádvoří valem přibývalo. Přednášky se toho dne nekonaly, a tak se myšlenky točily jen a jen kolem banketu a tajeného nepřátelství. Možná že vzhledem k napjaté náladě by bylo lépe slavnost zakázat… Ale nepodráždilo by to spolky ještě víc a nebyl by třeba právě ten zákaz nejvítanější záminkou k nepokojům, jimž se chtělo předejít? Universita není střední škola, kde. by to spravil drobný trest nebo důtka, tady by se musilo vylučovat - a to by bylo věru na pováženou.
Karel Johansen, Siegfried a jejich přátelé byli pořád pospolu, právě tak jako Jan Nikolev, Gospodin a slovanská skupina. Procházeli se po nádvoří, tu a tam k nim přišli ostatní, jako by čekali rozkazy svých vůdců, a upřeně se pozorovali: oči provokovaly, ústa však zatím mlčela. Jan byl klidný a tvářil se, jako by si ničeho nevšímal, ale co úsilí ho stálo, aby zkrotil Gospodina! Ten jen pásl po Karlovi, po sebemenším důvodu ke sporu a hádce. A pak by dozajista nezůstalo jenom při srážce těch dvou.
Konečně zazněl zvonek a oznámil začátek hostiny. Karel Johansen v čele několika set německých studentů zamířil k velké posluchárně, která jim byla vyhrazena. Brzy zůstalo na pustém nádvoří jen padesát slovanských přátel. Věru že by byli udělali nejlépe, kdyby byli odešli a oslavili svátek sami a po svém, jak radil Jan; nadarmo se však o tom snažil přesvědčit své druhy: jako by je neviditelný magnet přitahoval k posluchárně, co chvíli přistupovali k otevřeným oknům, postávali u nich, nahlíželi dovnitř, poslouchali, čekali…
A účastníci banketu začali prozpěvovat, ozvaly se hlučné přípitky, hlavy se rozohňovaly hned po prvních pohárech. Okny spatřili Jana Nikoleva a ostatní a pustili se do uštěpačných poznámek.
Jan učinil poslední pokus.
„Pojďme pryč!" vybídl své kolegy.
„Ne!" odpověděl Gospodin.
„Ne!" přidali se i jiní.
„Tak neposlechnete? Nepůjdete se mnou?"
„Ne!" ozvalo se jako z jedněch úst. „Radši si poslechneme, co si ti opilí Němci dovolují - a jestli se nám to nebude líbit, půjdeme na ně a ty s námi!"
Uvnitř se rozmáhal hluk, řinkot sklenic při každém přípitku a rozvášněné volání: „Hoch!" hřmělo jako výstřely z děl. Pak spustili v jednotvárném tříčtvrtečním taktu starou latinskou píseň, tolik oblíbenou na německých universitách:

„Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem
Nos habebit humus!
V mládí buďme veselí,
žalosti se střezme;
až uvadne mladost jará,
až pominou léta stará,
země si nás vezme!"

Pravda, slova to nejsou příliš veselá a pohřební nápěv se hodí na slavnostní hostinu asi jako De profundis ke svatebnímu veselí, ale německému duchu to zřejmě vyhovuje.
A tu se ozval sytý, silný hlas:

„Ó Rigo krásná a rok od roku
Krásnější krví nás, livornských otroků!
Však přijde den a vyrveme tě Němcům!
Vzhůru bratři, a ženme je, kam dávno patří!"

To Gospodin zanotoval tu bojovnou ruskou píseň.
A po něm se pustili do zpěvu i ostatní. „Bože, cara chraň!" rozléhala se velebná ruská hymna rozlehlým nádvořím…
Vtom se rozlétly dveře posluchárny a dobrá stovka studentů se vyřítila ven. Obstoupili slovanskou skupinku,

pobouřenou křikem a drzými posuňky protivníků, a ačkoli Karel Johansen zůstal uvnitř a Jan Nikolev jen bezmocně přihlížel hrozící bouři, snažili se svým Gaudeamus igitur přehlušit a překřičet ruskou hymnu, jejíž důstojná melodie vítězně pronikala tím zběsilým řevem.
Zoufalý rektor a několik profesorů spěchalo zakročit; chodili od skupiny ke skupině a pokoušeli se uklidnit rozvášněné mladíky, připravené pustit se do sebe hlava nehlava. Nedařilo se jim to, autorita rektorova byla tatam - a co také mohl zmoci uprostřed Němců, kterých valem přibývalo? Teď už se z posluchárny hrnuli i ostatní, nádvoří se rychle plnilo, nikdo už by nedokázal zvládnout ten pobouřený dav.
Jan Nikolev a jeho přátelé, třebas jich byla jen hrstka, neustupovali před vyhrůžkami a nadávkami a ovládali se ze všech sil. Vtom však přistoupil ke Gospodinovi Siegfried se sklenicí v ruce a vychrstl mu víno přímo do tváře. To bylo první střetnutí, teď vzplane boj.
Ale zatím se na schodišti ze sálu objevil Karel Johansen - a obě strany se zarazily. Zástup se rozestoupil a syn bankéřův zamířil uličkou ke skupině, kde stál Jan Nikolev.
Karel Johansen byl klidný, ve tváři neměl zlost, zato tím větší opovržení a pohrdání, čím blíže přicházel ke svému soupeři. Po hluku a křiku nastalo teď ještě hrozivější ticho. Zdálo se, že spor znepřátelených studentů vyřeší mezi sebou ti dva.
Gospodin počkal, až Karel přijde o pár kroků blíž, a zastoupil mu cestu. Jan ho zadržel.
„To je moje věc!“ řekl tiše a chladnokrevně odstrčil svého přítele. Pak se obrátil k zástupu a nahlas, aby ho všichni slyšeli, leč klidně pravil:
„Vás jsou stovky a nás jen padesát. Můžete začít. Budeme se bránit a podlehneme. Zato vy se zachováte jako zbabělci!“
Odpověděl mu jen zběsilý řev.
Pak si panovačným gestem vyžádal slovo Karel Johansen.
Zástup zase ztichl.
„Správně, napráskat vám, to by dokázali opravdu jen zbabělci. Ale je tu mezi vámi někdo, kdo se chce bít?“
„Všichni!“ vykřikl hlouček Slovanů.
Tu se však znovu ozval Jan:
„Já! A chce-li Karel souboj, jsem mu k dispozici…“
„Ty?“ zvolal Karel a posunkem dal najevo své opovržení.
„Ano, já!“ odpověděl Jan. „Vyber si dva ze svých přátel… Já si už svědky zvoli1.“
„S tebou že bych se měl bít?“
„Ovšem. Zítra, nejsi-li připraven, nebo hned, jestli ti to je vhod.“ .
Podobné bitky mezi studenty nejsou vzácností a je dobře, že úřady nad nimi mhouří oči; následky soubojů totiž nebývají nikdy příliš vážné. Tentokrát to ovšem mohlo skončit neblaze, soupeři byli podrážděni víc než jindy.
Karel si založil ruce, změřil si Jana od hlavy k patě a posměšně pravil:
„Tak ty sis už vybral svědky?“
„Tady jsou,“ odvětil Jan a ukázal na Gospodina a dalšího studenta.
„A myslíš, že svolí?“
„Jsme připraveni!“ zvolal Gospodin.
„Dobrá,“ pokračoval Karel, „jenže je tu jedna překážka: já se s tebou totiž nechci bít!“
„Cože? A proč?“ zeptal se překvapeně Jan. „Protože se synem vrahovým se čestný člověk nikdy nebije!“

IX. ODHALENÍ

Hned po návratu vyšetřující komise rozlétla se po Rize zpráva o krvavém zločinu v kabaku U zlámaného kříže i o hrozném osudu bankovního sluhy Pocha.
Ve městě ho znal kdekdo, den co den ho potkávali na ulicích, jak s brašnou přes rameno a s pouzdrem na mosazném řetízku v podpaží chodil závodu Johansenů pro peníze. Byl to člověk milý, úslužný, vždy veselé mysli a lidé ho měli rádi a vážili si ho. Pozítří měli konečně stát se Zinaidou Parensovou před protestantským duchovním jako ženich a nevěsta. A tu byl Poch zavražděn v osamělé krčmě kdesi na pernovské silnici! Ta zpráva udeřila jako blesk. Ubohá Zinaida se to dozvěděla náhle, z novinové zprávy, bez jakýchkoli podrobností; jen útěcha a podpora sousedů a paní Johansenové jí pomohly přestát ten hrozný otřes, jinak by si snad byla zoufala.
Ale bylo-li oznámeno, kdo byl obětí, jméno vrahovo zůstalo zatím neznámo. Nezbývalo než vyčkat na výsledek šetření - a kdo ví, jestli přinese aspoň nějakou odpověď.
Ať byl vrahem kdokoli, každý ho proklínal. Nestačí nejpřísnější trest podle zákona, říkali lidé a litovali časů, kdy byl zločinec nelítostně mučen,
než si odpykal trest. V krajích Baltických se totiž ještě donedávna zacházelo s odsouzenými k smrti naprosto nemilosrdně: nejdřív je mučili rozžhavenými kleštěmi a pak jim dávali vysázet metlami někdy i šest tisíc ran, jež byly ovšem vypláceny už jen mrtvole. Jindy byli odsouzenci zaživa zazdíváni, dokud nezemřeli hlady, pokud tím neměli být donuceni k výpovědi. Jíst jim dávali toliko solené maso nebo nakládané ryby a ani kapku vody k zahnání žízně - a takový výslech vynutil už lecjaké přiznání.
To ovšem byla již jen minulost; trval-li nyní v Rusku trest smrti za zločiny politické, za zločiny hrdelní byl zrušen a nahrazen doživotní nucenou prací v dolech sibiřských. Ovšem odvézt surového vraha z kabaku U zlámaného kříže jednoduše na Sibiř, to se rozhořčenému obyvatelstvu Rigy zdálo přece jen příliš milosrdné.
Major Verder se dostavil ihned po příjezdu z vyšetřování do kanceláře svého představeného, policejního plukovníka

Ragenova, který už netrpělivě očekával podrobnější zprávy o loupežné vraždě, aby mohl, bude-li to nutné, informovat krajského gubernátora.
Major podrobně referovalo všech okolnostech, za nichž byl zločin spáchán, o stopách, které při prohlídce objevili, i o výsledku šetření doktora Hamina.
„Vidím," poznamenal plukovník, „že máte silné podezření na onoho záhadného nocležníka."
„Ano, pane plukovníku."
„A co krčmář Krov, nechoval se během vyšetřování nějak podezřele?"
„Také mě pochopitelně napadlo, že by vrahem mohl být i on," odpověděl major, „ovšem v celém jeho dosavadním jednání jsem neobjevil nic, co by tomu jakkoli nasvědčovalo. A pak: podle stop na okně u pokoje onoho cestujícího, jenž tak časně ráno odešel, a z toho, že se v jeho pokoji našel pohrabáč, kterým zřejmě vypáčil okenice, soudím, že o pachateli není třeba pochybovat."
„Nicméně bude záhodno hlídat Krova dál."
„Nepochybně, pane plukovníku, dva strážníci zůstali v krčmě a krčmáře jsme upozornili, že ho úřady ještě předvolají."
„A že by tu vraždu spáchal někdo zvenčí, kdo se do Pochova pokoje vloupal, tuhle možnost vylučujete úplně?" vyptával se plukovník Ragenov.
„Nechci samozřejmě trvat příliš tvrdošíjně na svém stanovisku," odpověděl major, „ale připouštím to opravdu jen stěží. Když myslím na Pochova spolucestujícího, zdá se mi to vyloučené."
„Pozoruji, že jste o jeho vině pevně přesvědčen."
„Nejen já, i soudce Kerstorf, doktor Hamin a pan Johansen. Uvažte, jak úzkostlivě se snažil, aby ho nikdo nepoznal - už při příchodu, i když odcházel."
„A nenaznačil, kam jde?"
„Ani slovem. Ale je dost pravděpodobné, že měl v úmyslu dostat se do Pernova, ačkoli si místo zaplatil až do Revelu."
„A neviděli čtrnáctého nebo patnáctého dubna v Pernově žádného podezřelého cizince?"
„Nikoho," zavrtěl hlavou major Verder, „a přitom byla policie na nohou, Broks ohlásil vraždu hned čtrnáctého ráno. Možná že už pachatel dávno zmizel - a peníze sním."
„Máte pravdu, majore, zvlášť když jsou přístavy tak blízko. Jistě se mu už naskytla příležitost uniknout."
„Naskytne, pane plukovníku," opravil ho major, „protože zatím se asi plavba po Baltickém moři a ve Finském zálivu stěží uvolnila. Zprávy, které jsem dostal, potvrzují, že ještě ani jedna loď nemohla vyplout na širé moře. Bude-li tedy chtít prchnout po moři, musí pár dní počkat. Buď někde ve vnitrozemí, nebo v některém přístavu: v Pernově, v Revelu…"
„… anebo v Rize," dopověděl plukovník. „Proč by se sem nemohl vrátit? Tady se mu možná lépe podaří zmást policii stopy."
„Příliš pravděpodobné to není, pane plukovníku, ale musíme konečně myslit na všechno. V každém případě se led zdvihne teprve koncem týdne, a tak máme ještě dosti času na důkladné prohlídky ve městě i v přístavu."
Plukovník schválil všechna majorova opatření a rozšířil je na celé kraje Baltické. Major Verder slíbil, že mu bude pravidelně podávat zprávy, a pokud jde o vyšetřování, na soudce Kerstorfa se lze naprosto spolehnout.
Ostatně po tomto rozhovoru už plukovník Ragenov také nepochyboval, že by vrahem nebyl ten záhadný cestující z poštovního dostavníku: příliš mnoho přitěžujících okolností stálo proti němu. Ale kdo to byl? A jak se podaří zjistit jeho totožnost, když ho neznal ani konduktér Broks, ani krčmář Krav? Nezahlédli jeho tvář, nedovedli říci, byl-li mladý nebo starý… Po jaké stopě se pak pustit? Kterým směrem vésti pátrání? Jaké další svědky najít, co dělat dál, aby svitla alespoň nějaká naděje na konečný úspěch? V tom si plukovník Ragenov rady nevěděl.
Leč záhy, dřív než se kdo nadál, došlo k obratu, ve který nikdo ani ve snu nedoufal.
Když toho jitra sestavil doktor Hamin svou konečnou soudní lékařskou zprávu o zločinu U zlámaného kříže, přinesl ji do kanceláře soudce Kerstorfa.
„Žádná nová stopa?" ptal se s upřímným zájmem.
„Žádná, doktore," odpověděl zamyšleně vyšetřující soudce. „Věru nevím, co dál."
Na zpáteční cestě potkal doktor Hamin konzula Delaporta. Vyprávěl mu o zločinu i o obtížích, které se kolem nakupily.
„Opravdu," pravil konzul, „zdá se, že pachatelem je skutečně ten podivný cestující. Ovšem silně pochybuji, že se ho podaří vypátrat… Přikládáte zřejmě velkou váhu zjištění, že rána byla zasazena finským nožem a že západka zanechala otisk kolem rány. Budiž! Ale jak podle toho najít ten nůž?"
„Kdož ví…" odpověděl doktor Hamin. „Stávají se někdy prapodivné věci."
„Uvidíme," pravil pan Delaporte. „Abych nezapomněl, máte nějaké zprávy o panu Nikolevovi?"
„Zprávy? Jak bych mohl mít? Jen to, že je na cestách."
„Vím, vím," odpověděl konzul, „a už plné tři dny! Čím déle na to myslím, tím je mi to podivnější… Ani včera nedostala slečna Nikolevová sebemenší zprávu."
„Pojďme za ní," navrhl doktor, „třeba jí listonoš přinesl dopis dnes ráno, anebo je Dimitrij Nikolajevič už dávno doma."
Zamířili k předměstí, na jehož konci stál profesorův dům. Služka je okamžitě zavedla do pokoje.
„Vrátil se tatínek?" ptal se doktor hned ve dveřích.
„Dosud ne," odpověděla Ilka a v bledém, ztrápeném obličeji se jí zračila starost.
„A dostala jste, slečno, alespoň zprávu, kam jel?" zeptal se konzul.
Ilka jen mlčky zavrtěla hlavou..
„Je to divné, proč je tak dlouho pryč," pokračoval doktor, „a proč vůbec odcestoval…"
„Jen aby se tatínkovi něco nestalo," šeptala dívka stísněným hlasem. „Poslední dobou nejsou v Livonsku zločiny žádnou vzácností…"

„Nesmíme přehánět," uklidňoval ji doktor Hamin, spíš překvapen než znepokojen, že se Nikolev ještě nevrátil.
„Cestovat se dá zatím dosti bezpečně. Ovšem, u Pernova byla sice spáchána vražda…, ale není-li znám vrah, je známa oběť: nešťastný bankovní sluha od Johansenů Poch."
„Vidíte, milý doktore," vzdychla si Ilka, „cesty nejsou zdaleka tak jisté jako dřív. A budou to už skoro čtyři dny, co tatínek odešel. Nechci přehánět, ale nemohu se zbavit zlého tušení…"
„Upokojte se, drahá," pravil lékař a vzal ji za ruce; „nesmíte se tomu tolik poddávat. Když vám Dimitrij Nikolajevič oznámil, že bude dva tři dny pryč, nemusí vás znepokojovat, že se pozdržel."
„Říkáte upřímně, co si myslíte, pane doktore?" podívala se na něho pátravě.
„Jak by ne, Ilko, zajisté. A neměl bych ani tu nejmenší starost, ujišťuji vás, kdybych věděl, proč vlastně odejel… Máte ještě ten lístek, který vám napsal před odchodem?"
„Tady je."
Znovu a znovu pozorně četli tu stručnou větu ale nic nového se z ní vyčíst nedalo.
„Vrátil se ten večer později než obyčejně, pamatujete se?: Říkal, že se zdržel na hodině," vzpomínala si Ilka.
„Pravda, zdálo se mi, že je nějak zamyšlenější než jindy. Promiňte, že se na to ptám, ale co dělal Dimitrij, když jsme odešli?"
„Dal mi dobrou noc a šel do svého pokoje."
„A nemohl ho potom ještě někdo navštívit? To by snad vysvětlilo ten náhlý odjezd."
„Ne, určitě ne. Mám za to, že šel asi hned spát, neslyšela jsem pak už nic."
„A neodevzdala mu služka třeba nějaký dopis nebo vzkaz?"
„Vyloučeno, pane doktore. Když se za vámi zavřely domovní dveře, nikdo víc je neotevřel."
„Byl tedy zřejmě rozhodnut už večer, že ráno odjede."
„O tom není pochyb," přikývl pan Delaporte. „A když jste si pak ráno přečetla otcův vzkaz," pokračoval doktor, „nesnažila jste se dovědět, kterým směrem odešel?"
„Ne, a také proč? Tatínek měl jistě důvod, pro který se nechtěl nikomu svěřit, ani mně… A mám-li starost, pak ne proto, že odešel, ale že je tak dlouho pryč."
Po pravdě ani doktora neznepokojovalo to, že Nikolev odejel, zato tím víc, proč musel odejet…
Pak se oba rozloučili a slíbili, že se přijdou ještě večer na Dimitrije Nikolajeviče pozeptat. Ilka zůstala na prahu domu, dokud nezmizeli v zatáčce. Pak, zamyšlená a sužovaná smutnými předtuchami, vrátila se zpátky do pokoje.
Skoro v téže době došlo v kanceláři majora Verdera k překvapujícímu obratu, který vnesl do zločinu U zlámaného kříže nečekaný vzruch.
Toho dne ráno vrátila se do Rigy policejní četa strážmistra Ecka z neúspěšné akce. Strážmistr se nemohl zbavit pochybností, zda uprchlík ze sibiřských dolů skutečně zahynul v krách rozbouřené Pernavy, tím spíš, že nešťastníkovo tělo nebylo nalezeno ani v přístavu ani při ústí řeky; a tak hned po návratu pospíchal k majoru Verderovi, aby mu o tom podal zprávu. A tu se dozvěděl o vraždě v kabaku U zlámaného kříže. Okamžitě se dal ohlásit u svého představeného, srazil podpatky a řízně raportoval:
„Dovolte mi ohlásit, pane majore: Viděl jsem vraha z krčmy na pernovské silnici!"
Major Verder se na něho překvapeně podíval: „Že jsi viděl vraha bankovního sluhy?"
„Ano, blahorodí."
„Ty jsi Pocha znal?"
„Znal a viděl jsem ho naposledy večer třináctého dubna."
„Kde?"
„V kabaku krčmáře Krova."
„Pravda, slyšel jsem, že jsi tam byl. Sám Krov to uvedl ve své výpovědi," přikývl major Verder.
„Ano, blahorodí, odpočíval jsem tam s jedním svým strážníkem, než jsem se vrátil do Pernova. A osměluji se tvrdit, že jestli je vrahem, jak se dá předpokládat, onen cestující, který jel s Pochem v dostavníku a přespal s ním v krčmě - pak také vím, kdo to je."
Major jen vytřeštil oči.
„A když dovolíte, pane majore," pokračoval strážmistr Eck a dmul se pýchou, že může jeden neúspěch odčinit tak závažným úspěchem jiným, „řeknu vám i jeho jméno. Obávám se jen, že mi nebudete věřit."
„Proč ne, mluv!"
„I když jsem s tím cestujícím nemluvil a i když měl tvář pečlivě zakrytou kápí, poznal jsem ho dobře: byl to profesor Nikolev z Rigy!"
„Dimitrij Nikolev?" užasl major. „To není možná!"
„Dovolil jsem si upozornit, blahorodí, že mi to nebudete chtít věřit," opakoval strážmistr.
Major vstal, nervózně přecházel dlouhými kroky po kanceláři a šeptal si:
„Dimitrij Nikolev… profesor Nikolev, kandidát v budoucích volbách, naděje slovanské strany, odpůrce Johansenů a chráněnec vlády - ten že by byl vrahem nešťastného Pocha? To už by stálo za to! - Jsi si tím naprosto jist?" zeptal se náhle s tajenou radostí a zastavil se před strážmistrem Eckem.
„Naprosto!"
„A opustil vůbec Rigu?"
„Bezpochyby, blahorodí, aspoň té noci. Ostatně, to se dá snadno zjistit."
„Pošlu do jeho bytu strážníka," rozhodl major, „a panu Johansenovi vzkážu, aby sem okamžitě přišel. Ty tady zůstaň!"
„Jak račte poroučet, blahorodí."
Za deset minut byl už Frank Johansen u majora a strážmistr před ním opakoval svoji výpověď.

To bylo sousto pro bankéře! Zločin, dokonce loupežná vražda, vydával mu znenadání všanc úhlavního nepřítele, kterého tak vášnivě nenáviděl! Dimitrij Nikolev - Pochův vrah!
„Ještě jednou se tě ptám," opakoval major přísně, „můžeš svou výpověď odpřísáhnout?"
„Na čisté svědomí!" prohlásil Eck pevným hlasem.
„A jestli neodjel?" pravil Frank Johansen.
„Odjel, blahorodí, musel odjet," řekl Eck.
„V noci ze třináctého na čtrnáctého nemohl být doma, vždyť jsem ho na vlastní oči viděl a poznal."
Vtom se vrátil strážník a stručně oznámil: „Profesor Nikolev opustil Rigu třináctého dubna časně zrána a dosud se nevrátil."
Eckova výpověď nemohla tedy být přesvědčivěji dokázána.
„Tak přece to tak bylo," rozváděl strážmistr své dohady. „Nikolev odešel z domova hned na úsvitě a nasedl s Pochem do revelské pošty. Nehoda se jim stala kolem sedmé večer, oba dva přišli asi v osm do kabaku U zlámaného kříže a zůstali tam na noc. Jestli byl tedy Poch zavražděn svým spolucestujícím, je vrahem Nikolev a nikdo jiný."
Frank Johansen se vrátil domu; ta strašná zpráva ho ohromila, ale zároveň mu přišla vhod: po městě se jistě bleskurychle rozhlásí, kdo je pachatelem zločinu, a pak…
Jen šťastnou náhodou a starostlivou péčí doktora Hamina nedostala se ta hrozná zvěst až k Ilce Nikolevové. Když se večer s panem Delaportem sešli v jídelně, nezmínili se o tom ani slůvkem. Nikolev vrahem - ne, tomu věřit nemohli. Zato telegraf se rozťukal a oznamoval všem policejním stanicím v širém okolí, že po Dimitriji Nikolajeviči Nikolevovi, soukromém profesoru z Rigy, sedmačtyřicetiletém, střední postavy, prošedivělých vousů a vlasů, je vyhlášeno naléhavé pátrání pro důvodné podezření z loupežné vraždy.
A tak se ta zpráva dostala šestnáctého dubna dopoledne i do Děrptu a Karel Johansen se ji dozvěděl jako jeden z prvních. A proto také mohl vynést ve sporu s Janem Nikolevem před jeho universitními přáteli svůj poslední, strašný trumf.

X. VÝSLECH

Dimitrij Nikolev se vrátil domů v noci na sedmnáctého dubna klidný a spokojený, že zůstal cestou nepoznán.
Utrápená Ilka ještě nespala. K jedné starosti jí přibyla nová: sotva večer pan Delaporte a doktor Hamin odešli, přinesl poštovní posel telegram z Děrptu, že nazítří přijede její bratr Jan; důvod náhlého příjezdu udán nebyl a Ilka si ho za živý svět nedovedla vysvětlit.
Ale jak se jí ulehčilo, když o třetí hodině ranní zaslechla, že otec stoupá po schodech do svého pokoje. Poněvadž u ní nezaklepal, měla za to, že bude lépe, aby si po namáhavé cestě lehl a odpočinu! Až se rozední a tatínek vstane, možná že se ho zeptá, proč tak náhle a bez vysvětlení musil odejet.
Sotva se nazítří ráno shledali, Nikolev políbil dceru na tvář a vlídně pravil:
„Nu, tak jsem zase doma, drahé dítě, díky Bohu… Byl jsem pryč trochu déle, než jsem měl v úmyslu, ale jen o tyřiadvacet hodin…"
„Zdá se, že jsi unaven, tatínku," poznamenala Ilka.
„Trochu si dopoledne odpočinu a po obědě půjdu do hodiny."
„Nebylo by lépe počkat do zítřka? Žákům jsem vzkázala, že jsi na cestách."
„Ne, ne, Ilko, nemohu je už nechat déle čekat. Nebyl tu nikdo, když jsem byl pryč?"
„Nikdo, jen doktor a pan Delaporte, tvůj odchod je velice překvapil."
„Máš pravdu," zarazil se Nikolev, „nikomu jsem o tom neřekl. A proč také! Kvůli krátké cestě…"
Víc o tom nemluvil a Ilka se nevyptávala, jen chtěla vědět, jestli se nevrací z Děrptu.
„Z Děrptu?" opakoval udiveně. „Proč právě z Děrptu?"
„Protože si nedovedu vysvětlit včerejší telegram."
„Telegram?" trhl sebou Nikolev. „Od koho? Mluv!"
„Od Jana. Oznamuje, že dnes přijede."
„Jan? To je věru divné. Copak ho sem vede? Nu což, docela rád ho zas jednou uvidím." A protože cítil, že by snad přece jen měl dceři vysvětlit, proč tak náhle a bez rozloučení odcestoval, ospravedlňoval se: „Rozuměj, musil jsem tak znenadání odejet opravdu z vážných důvodů…"
„Jen když jsi pořídil, tatínku," usmála Se Ilka. „Pořídil… ano… drahé dítě," přisvědčil a díval se úkradkem na dceru, „a doufám, že to nebude mít nepříjemné následky."
Víc se už o tom nezmínil.
Po ranním čaji odešel Nikolev do svého pokoje, srovnal listiny a dal se do práce. V domě zavládlo opět obvyklé ticho a Ilku ani ve snu nenapadlo, jaká rána zasáhne co nevidět jejich klidný dům.
Odbilo právě čtvrt na jednu, když do bytu profesora Nikoleva přišel policejní strážník. Odevzdal služce dopis a nařídil jí aby ho bez meškání donesla svému pánovi. Ani se nezeptal, jestli je doma: dům byl totiž od včerejška nenápadně střežen.
V dopise stálo:

Vážený pane
Důrazně Vás žádám, abyste se neprodleně dostavil do mé kanceláře v neodkladné záležitosti. Očekávám Vás ihned po doručení tohoto listu.
J. M. Kerstorf,

vyšetřující soudce

Profesor byl zjevně překvapen; zbledl a nedokázal skrýt své znepokojení. Přehodil si plášť, sešel dolů do jídelny a řekl Ilce:
„Dostal jsem právě vzkaz od soudce Kerstorfa. Žádá mě, abych se k němu okamžitě dostavil. Hned se zas vrátím."
„Soudce Kerstorf?" podivila se dívka. „Co ti může chtít?"
„Nevím…" odvětil Nikolev a odvrátil se.
„Nemůže to být něco kvůli Janovi, a proč třeba musil odjet z Děrptu?"
„Oprávdu nevím, Ilko… možná… snad…
Však se to brzo dozvíme."
Odešel a dceři neuniklo, jak je rozrušen. Šel se strážníkem téměř mechanicky a ani nepozoroval, že je středem pozornosti a zlomyslných pohledů.
V soudní budově byl uveden do kanceláře soudce Kerstprfa, kde už čekal i major Verder a soudní písař.
„Pane Nikoleve," začal soudce, „dal jsem vás zavolat, abyste mi podal bližší informace ve věci, jejímž vyšetřováním jsem byl pověřen."
„Prosím, oč jde?"
„Račte se posadit a vyslechněte mne. A nebuďte, prosím, překvapen, že otázky se budou týkat vás, vašeho soukromí. Měl byste na ně odpovídat bez vytáček v zájmu věci i svém vlastním."
Nikolev sklonil mlčky hlavu, zkřížil ruce na hrudi a čekal. Soudce rozložil po stole vyšetřovací protokoly a klidným, vážným hlasem se zeptal:
„Pane Nikoleve, byl jste teď několik dní mimo domov?"
„Ano, byl."
„A můžete mi říci, ale přesně, prosím, kdy jste opustil Rigu?"
„Třináctého dubna za svítání."
„A kdy jste se vrátil?"
„Dnes v noci, kolem třetí hodiny."
„Odešel jste sám?"
„Ovšem, docela sám."
„Když jste odjížděl, použil jste revelské pošty?" „Nu… ano," odpověděl Nikolev váhavě.
„A zpátky?"
„Přijel jsem tělegou."
„Kde jste ji sehnal?"
„Asi padesát verst odtud, na silnici do Rigy." „Říkáte tedy, že jste odcestoval ráno třináctého dubna, je to tak?"
„Ano, o šesté hodině."
„Jel jste v poštovním dostavníku sám?"
„Ne, ještě s jedním cestujícím."
„Znal jste ho?"
„Koho? Ach ne, nikoli."
„Ale brzy jste se dověděl, že to byl Poch, bankovní sluha závodu bratří Johansenů."
„Zajisté. Byl to povídavý člověk a neustále se bavil s konduktérem."
„Hovořil o osobních věcech?"
„Výhradně…"
„A co říkal? Vzpomeňte si, prosím."
„Abych pravdu řekl." že jede do Revelu, v nějaké záležitosti bratří Johansenů a…"
„A dál?"
„Víc už si nepamatuji, všímal jsem si hovoru jen letmo, nezajímal mne."
„Že vás nezajímal?" vystřelil znenadání otázku major Verder.
„Ne, pane majore," odpověděl Nikolev a udiveně se na něho podíval. „A proč by mě to také mělo zajímat?"
„To bych právě rád zjistil," odpověděl Kerstorf. Profesor jen pokrčil rameny, jako by nechápal smysl těch slov.
„Neměl váš spolucestující pouzdro, jaké obyčejně nosívají bankovní sluhové, kteří chodí pro peníze?" pokračoval soudce.
„Možná, ale nevšiml jsem si toho."
„Nemůžete nám tedy říci, jestli se mu třeba z neopatrnosti nepovalovalo po sedadle nebo jestli je mohli vidět lidé, kteří přicházeli na stanicích k dostavníku?"
„Dřímal jsem v koutě zabalen do pláště, opravdu jsem neviděl, co můj spolucestující dělal nebo nedělal."
„Ale konduktér Broks to tvrdí určitě."
„Pak tomu asi tak bylo. Já nemohu jeho výpověď ani popřít, ani potvrdit."
„Vy sám jste s Pochem nehovořil?"
„Cestou ne. Poprvé jsme spolu promluvili, když se po nehodě dostavníku jednalo o to, sehnat někde poblíž nocleh."
„A to jste po celý den seděl v koutě s kápí pečlivě staženou do tváře?"
„Pečlivě? Proč pečlivě?" zeptal se Nikolev s důrazem na to slovo.
„Protože vám šlo zřejmě o to, aby vás nikdo nepoznal!" vmísil se znova do výslechu Verder a jeho poznámka obsahovala zřejmé obvinění.
Dimitrij Nikolev chvilku mlčel a pak jen řekl:

„Zachtělo se mi cestovat na zapřenou a domnívám se, že na to má v Livonsku každý svobodný člověk právo jako všude jinde.“
„Výborná opatrnost,“ odvětil ironicky major, „aby pak člověka nepoznali svědkové, s kterými by mohl být konfrontován…“
Zase narážka - a velmi povážlivá - jejíž význam nemohl profesor nepoznat a po níž očividně zbledl.
„Nepopíráte tedy, že jste toho dne cestoval s bankovním sluhou Pochem?“ uzavřel soudce.
„Ne, pokud je to můj spolucestující z revelského dostavníku.“
„To je až příliš jisté!“ utrousil major.
Soudce Kerstorf potom pokračoval:
„Cestu jste měli zatím bez nehod, o polednách jste se asi na hodinu zastavili k obědu, vy jste si dal přinést jídlo stranou do kouta šenkovny, zřejmě stále v úmyslu zůstat nepoznán… Pak jela pošta dál, počasí bylo špatné, koně vzdorovali bouři jen s vypětím všech sil. A v půl osmé se stala nehoda: zlámala se přední náprava a rozpadlo se kolo, jeden kůň upadl a povoz se převrátil…“
„Vážený pane,“ přerušil ho náhle Nikolev, „směl bych vědět, proč a kvůli čemu se mne na to všechno ptáte?“
„V zájmu spravedlnosti, pane Nikoleve, jen v zájmu spravedlnosti. Když tedy konduktér Broks zjistil, že vůz už do nejbližší stanice v Pernově nedojede, rozhodl jste se přespat v krčmě, kterou bylo vidět ve vzdálenosti asi dvou set kroků dále po silnici. Vy sám jste na ni upozornil.“
„Neznal jsem ji a toho večera jsem do ní vstoupil poprvé.“
„Budiž, ale jistě nepopřete, že jste chtěl raději přespat tam, než jít s konduktérem a jamščikem pěšky do Pernova.“
„Pravda, než se trmácet za toho hrozného nečasu dvanáct verst, zdálo se mi výhodnější přečkat noc v krčmě. A můj spolucestující šel se mnou.“
„Vy jste ho k tomu přiměl?“
„Nenutil jsem ho k ničemu. Ale protože se při nehodě poranil - odřel si, tuším, nohu - stejně by byl do Pernova nedošel. Bylo to pro něho štěstí, že ta krčma…“
„Veliké štěstí!“ zvolal major Verder pobouřen.
Dimitrij Nikolev se obrátil, dávaje nepokrytě najevo své opovržení.
Soudce Kerstorf nechtěl, aby výslech odbočil nežádoucím směrem, a rychle pokračoval novými otázkami:
„Když jste odcházeli do kabaku U zlámaného kříže, odešli konduktér s postiliónem do Pernova, že?“
„U zlámaného kříže?“ opakoval Nikolev. „Nevěděl jsem, že se té krčmě tak říká.“
„Uvítal vás tam krčmář Krov. Požádal jste ho o pokoj a Poch také. Krov vám nabídl večeři, bankovní sluha povečeřel, vy jste odmítl.“
„Neměl jsem hlad, bylo mi milejší jít hned spát.“
„Stejně jako časně ráno odejít a nečekat, až se vrátí konduktér, není-liž pravda. To jste také řekl krčmáři a odebral jste se do svého pokoje.“
„Přesně tak,“ odpověděl profesor a neskrýval, že už ho ta spousta otázek poněkud unavuje.
„Váš pokoj byl na konci stavení vlevo od šenkovny, kde ještě popíjelo několik hostů.“
„Nevím, pane Kerstorfe. A opakuji vám, že jsem tu krčmu neznal a že jsem tam byl ponejprv v životě. A pak: za tmy jsem přišel, za tmy odešel.“
„Dlouho před návratem konduktéra, kladu na to váhu,“ poznamenal soudce, „dlouho před návratem konduktéra, který pro vás měl přijít, až spraví vůz.“
„Nečekal jsem na něho,“ řekl Nikolev, „poněvadž do Pernova to bylo už jen dvanáct verst.“
„Dobrá! Jisto je, že vás to napadlo už večer a že jste to provedlo čtvrté hodině ranní.“
Na to Dixpitrij Nikolev neodpověděl.
„A nyní,“ pokračoval soudce, „je konečně načase, abych se vás optal, nač mi zajisté ochotně odpovíte: co bylo příčinou vaší cesty, k níž jste se, jak se zdá“ odhodlal nakvap a tajně a o které jste se den předtím svým žákům - všech jsme se na to dotazovali - ani nezmínil?“
Teprve tato otázka znepokojila zřejmě profesora Nikoleva na nejvyšší míru.
„Osobní záležitost,“ pravil konečně po dlouhém váhání.
„Přesněji?“
„Nepovažuji za nutné se o tom šířit.“ „Odpíráte výpověď?“
„Odpírám.“
„Povíte mi aspoň, jaký byl cíl vaší cesty?“ „To je vedlejší.“
„Místo jste si zaplatil až do Revelu, měl jste co dělat tam?“
Žádná odpověď.
„Zdá se, že spíše v Pernově,“ pokračoval soudce, „proto jste nečekal na spravený dostavník. Ptám se vás důrazně: bylo to v Pernově?“
Dimitrij Nikolev neodpověděl ani tentokrát.
„Jak si přejete,“ pokrčil soudce rameny. „O čtvrté hodině ranní jste podle výpovědi krčmáře vstal. Když jste vyšel z pokoje, v plášti a s kápí hluboko do očí jako večer, nabízel vám koflík čaje nebo skleničku kořalky. Odmítl jste a zaplatil za pokoj. Pak krčmář sundal ze dveří závoru a odemkl, načež jste se dal rychlým krokem směrem k Pernovu. Je v tom, co jsem řekl, něco nesprávného?“
„Naprosto nic.“
„Ptám se vás tedy naposled: chcete mi povědět, proč jste se vydal na cestu a kam?“
„Pane Kerstorfe,“ řekl chladně Nikolev, „stále ještě nevím, kam všechny ty otázky míří, ani proč jsem byl předvolán do

vaší kanceláře, a přece jsem odpovídal na vše, na co odpovědět jsem považoval za svou povinnost. Na ostatní ne. Mám za to, že to je mé právo. Dodávám ostatně, že jsem to učinil v dobrém úmyslu. Kdybych chtěl tu cestu zapřít, a to z důvodů, za něž si odpovídám já sám, kdybych chtěl tvrdit, že jsem dostavníkem nejel a spolucestujícím bankovního sluhy nebyl, kterak byste mi to mohl vyvrátit; když jsem podle vás s takovou pečlivostí skrýval svou totožnost, že mne ani konduktér ani Poch a vůbec nikdo nepoznal?“
Tuhle otázku položil profesor Nikolev se značným sebeovládáním „a s notnou dávkou pohrdání. Ale byl nemálo řekvapen, když uslyšel následující odpověď:
„Jestliže vás, pane Nikoleve, nepoznal Poch ani Broks, poznal vás jiný svědek.“
„Jiný svědek?“
„Ano, hned uslyšíte jeho výpověď. - Přiveďte strážmistra Ecka!“
Policejní strážmistr vstoupil, po vojensku pozdravil svého představeného a mlčky čekal…
„Vy jste strážmistr Eck od šesté čety?“ zeptal se soudce.
Strážmistr pověděl, kdo je, jakou má hodnost a funkci, a Nikolev na něj hleděl jako na člověka, kterého vidí poprvé: stále ještě nechápal celou tu hru.
„Byl jste třináctého dubna večer v kabaku U zlámaného kříže?“ začal soudce.
„Ano, blahorodí, stavil jsem se tam na zpáteční cestě z výpravy podél Pernavy, kde jsem pátral po uprchlíkovi, který nám unikl skokem do řeky mezi ledové kry.“
Při této odpovědi nemohl profesor Nikolev zatajit pohnutí, jehož si soudce dobře povšiml, neřekl však nic a strážmistr pokračoval:
„Asi od dvou hodin jsem ještě s jedním strážníkem odpočíval v kabaku U zlámaného kříže. Zrovna jsme se chtěli vydat na další cestu k Pernovu, když vešli dva muži. Na silnici se jim porouchal dostavník a hledali v krčmě nocleh. Konduktér s postiliónem a s koňmi odešli do Pernova pro koláře. Jedním z těch cestujících byl bankovní sluha Poch z Rigy. Znám ho už dávno a tak jsem se s ním dal do řeči. Pokud jde o druhého cestujícího zdálo se mi, že si nějak příliš pečlivě skrývá obličej pod kápí pláště. To mi bylo podezřelé a snažil jsem se vypátrat, kdo to je.“
„Konal jsi jen svou povinnost, Ecku,“ přikývl major Verder.
„Poch měl trochu odřenou nohu, a tak si hned sedl za stůl a položil na něj pouzdro se začáteční. mi písmeny firmy bratří Johansenů, přivázané řetízkem k pasu. Poněvadž v krčmě popíjelo ještě asi pět šest hostů, upozornil, jsem ho, aby to své pouzdro zbytečně neukazoval, opatrnost je opatrnost. Když Krov vedl toho druhého cestujícího do pokoje, dával jsem pozor - a tu se mu kápě odhrnula a na okamžik jsem mu viděl do tváře.“
„A to vám postačilo?“ „Naprosto, blahorodí.“ „Poznal jste ho?“
„Spolehlivě. Často jsem ho totiž potkával tady v Rize.“
„Kdo to byl?“
„Profesor Nikolev.“
„Poznal byste ho zas?“
„Zajisté - tady je!“ A ukázal na Nikoleva.
Profesor klidně vyslechl tuto výpověď a pravil: „Strážmistr se zřejmě nemýlí, když tvrdí, že mě v té krčmě viděl. Tehdy jsem si ovšem nevšiml, že mne poznal. Nicméně nechápu, pane Kerstorfe, proč ta konfrontace, když jsem vám přece nepopřel, že jsem v krčmě U zlámaného kříže skutečně nocoval.“
„Strpení, pane Nikoleve, dozvíte se to hned,“ odpověděl soudce. „Ale pořád nám nechcete říci, co bylo účelem vaší cesty?“
„Opakuji, že ne.“
„Musím vás upozornit, že si tím jedině škodíte.“
„Škodím? Proč?“
„Poněvadž soudu by ubylo velmi mnoho práce se zjišťováním, jak a co se té noci v kabaku U zlámaného kříže stalo.“
„Co se tam stalo?“ opakoval profesor nechápavě.
„Ano… Neslyšel jste nic v době od osmi večer do čtyř hodin ráno?“
„Nic, spal jsem až do chvíle, kdy byl čas vstát.“
„Ani jste neviděl nic podezřelého, když jste odcházel?“
„Naprosto nic. Ale konečně začínám chápat, oč jde: jsem zřejmě zapleten do nějaké vážné věci a předvolal jste mě za svědka, že?“
„Za svědka? Snad jako obviněného!“ zvolal major Verder.
„Pane majore,“ poznamenal soudce přísně, „žádám vás, abyste se nevyjadřoval dříve než soud a vyčkal jeho nálezu.“
Jen stěží se major opanoval.
„Tak proto jste mne tedy předvolali!“ řekl si téměř jen pro sebe Nikolev. Pak pohlédl soudci přímo do očí a zeptal se pevným hlasem: „Z čeho jsem obviněn?“
„Bankovní sluha Poch byl v noci ze třináctého na čtrnáctého dubna v kabaku U zlámaného kříže zavražděn.“
„Co říkáte! Zavražděn?“ zvolal Nikolev v nelíčeném údivu.
„Ano, a máme zjištěno, že pachatelem je cestující, který přespal v pokoji, ve kterém jste nocoval.“
„A protože tím cestujícím jste nepochybně vy, Dimitriji Nikoleve…“ vpadl opět major Verder.
„Já že jsem vrah!“ přerušil ho profesor, odstrčil svou židli, vyskočil a šel ke dveřím, kde stál strážmistr Eck.
„Popíráte to?“ zeptal se soudce a také vstal.
„Jsou věci, které člověk nepotřebuje popírat, protože se popírají samy,“ odpověděl Nikolev.
„Je to příliš vážné, pane Nikoleve…“
„Nehodlám o tom vůbec hovořit, pane Kerstorfe,“ odpověděl profesor navýsost opovržlivě.

„Ale směl bych se dovědět, proč obvinění padá právě a jedině na cestujícího, který strávil noc v onom pokoji?“
„Protože na okně byly objeveny neklamné stopy, že vrah jím té noci prolezl, vypáčil okenice u Pochova pokoje a vloupal se tam. A protože pohrabáč, kterým to okno vypáčil, jsme našli právě v pokoji onoho cestujícího.“
„Je-li tomu tak, je to přinejmenším podivné,“ zamyslil se Nikolev a dodal: „Ale tvrdíte-li, že zločin nemohl spáchat nikdo, kdo by se k Pochovi dostal jinak a odjinud, dokazuje to, že vražda byla dokonána, než jsem odešel?“
„Vy byste vinil krčmáře? Při vyšetřování se proti němu neobjevilo sebemenší podezření.“
„Neviním nikoho, pane Kerstorfe,“ odpověděl chladně profesor Nikolev, „ale mám snad právo říci, že já jsem ten poslední, jehož by mohla spravedlnost podezírat z podobného zločinu!“
„Abyste věděl vše: byla to sprostá loupežná vražda,“ vmísil se znovu major Verder. „Bankovky z Pochova pouzdra zmizely.“
„Tím spíš!“ vykřikl Nikolev.
Soudce Kerstorf rychle zakročil:
„Pane Nikoleve, pořád ještě mi nechcete sdělit ani důvod cesty, ani proč jste odešel z krčmy už ve čtyři ráno, ani kam jste potom šel?“
„Již jsem řekl, že ne.“
„Nuže, pak bude moci spravedlnost právem říci: Nebylo vám neznámo, že bankovní sluha měl při sobě značný obnos; když jste po nehodě dostavníku vedl Pocha do krčmy U zlámaného kříže, napadlo vás, že ho oloupíte. V příznivé chvíli jste vylezl oknem ze svého pokoje, druhým oknem jste se vloupal k Pochovi, zavraždil jste ho, abyste se zmocnil kořisti, a o čtvrté hodině ranní jste se vydal uloupené peníze někam skrýt.“
„A kde je nakonec stejně najdeme!“ doplnil major.
„Naposledy se vás ptám,“ pravil vážně a důrazně soudce Kerstorf, „povíte nám, kam jste šel, když jste opustil krčmu?“
„Naposledy opakuji, že ne!“ odpověděl profesor. „Zatkněte mě, máte-li k tomu právo.“
„Nikoli, pane Nikoleve,“ uzavřel soudce k největšímu překvapení majora Verdera, „výpovědi, svědčící proti vám, jsou sice velice vážné, ale vyšetřování není dosud skončeno. A pak: muž vašeho postavení, známý svou poctivostí a bezúhonným životem… Nevezmu vás do vyšetřovací vazby, prozatím jste volný. Buďte však připraven, že vás soud ještě zavolá.“
XI. NA PRANÝŘI

Major Verder nebyl sám, kdo čekal, že po tomto výslechu bude Nikolev zatčen. Profesor odepřel udat důvody, proč se vydal na cestu, odepřel vysvětlit, proč o čtvrté hodině ranní opustil kvapně krčmu a kam šel, odmítl říci, kde meškal ty tři dny, než se vrátil do Rigy - jak by to vše proti němu neutvrdilo už i tak dost vážné podezření?
Proč tedy nebyl zatčen? Proč se směl vrátit domů a nebyl odveden do pevnostního vězení? Pravda, měl býti připraven, že ho soud zavolá, ale nezneužije volnosti a neprchne, když nyní poznal, jak nezvratně byl usvědčen?
Avšak stejně jako by se bylo Franku Johansenovi a jeho německé straně výborně hodilo nečekané obvinění a zatčení politického odpůrce, slovanským záměrům a snahám by přineslo nenapravitelné škody. Proto si gubernátor generál Gorko vyhradil konečné rozhodnutí, má-li být profesor Nikolev zatčen, a byl odhodlán to nepřipustit, dokud by o jeho vině mohla být sebemenší pochybnost. A tak odpoledne, když mu plukovník Ragenov přinesl protokol o výs1echu, mluvil především o této neblahé záležitosti, a jak o ní podat zprávu vládě. Pozorně přečetl spisy a zamyšleně pravil:
„Ať již je Nikolev vinen či nikoli, německá strana toho využije - už proto, že je Slovan. A dobře víte, jaké jsem s ním měl plány. A teď z ničeho nic takovéhle obvinění!“
„Vaše Excelence má pravdu,“ odpověděl plukovník, „stalo se to za okolností velice nepříjemných.“
„Myslíte, že je skutečně pachatelem?“ „Nemohu na to Vaší Excelenci odpovědět, a zvlášť ne tak, jak bych si pro pana Nikoleva přál. Zdál se vždy hoden všeobecné úcty.“
„Ale proč se zdráhá vysvětlit tu tajuplnou cestu? Jaký měla, probůh účel a cíl? Má zřejmě vážné důvody, že mlčí.“
„Ať je tomu jak chce, Vaše Excelence si jistě ráčila povšimnout, že s Pochem ho v dostavníku svedla jen pouhá náhoda a že stejná náhoda je zavedla i do kabaku U zlámaného kříže.“
„Máte pravdu, plukovníku, uznávám to a je to vážná námitka. Tím spíš by ovšem mohl zmírnit podezření, ne-li je setřást úplně, kdyby si dal říci a upřímně promluvil o té nenadálé cestě. Vždyť se o ní nezmínil ani vlastní dceři.“
„Souhlasím, a přece z toho, že mlčí, nelze dokazovat jeho vinu. Přestože byl té noci v Krovově krčmě, nechci, nemohu prostě uvěřit, že by byl schopen spáchat vraždu.“
Gubernátor cítil, že by se plukovník rád zastal Dimitrije Nikoleva, Slovana, jako byl on. Ostatně i on sám byl ochoten připustit jeho vinu, jen kdyby měli opravdu nezvratné a přesvědčivé důkazy.
„Nicméně nutno uznat,“ pravil gubernátor a zavřel vyšetřovací akta, „že podezření proti němu je vážné. Nezapírá - a také nemůže - že strávil osudnou noc v té nešťastné krčmě, ani to, že přespal v pokoji, na jehož okně byly objeveny čerstvé stopy a kde byl nalezen pohrabáč, nepochybně nástroj, kterým byla vypáčena okenice do Pochova pokoje.“
„To všechno je pravda, Excelence,“ odpověděl plukovník Ragenov, „ale celý jeho dosavadní život, jeho poctivost a čestná práce… A pak, Excelence: cožpak mohl vědět, že bankovní sluha pojede s ním, a navíc s notnou částkou? A tvrdí-li se, že ho myšlenka spáchat zločin napadla, teprve když uviděl pouzdro a slyšel o jeho obsahu, bylo by ještě třeba dokázat, že se dostal do takových nesnází, že by se nerozpakoval spáchat ani vraždu, jen aby získal peníze… A byl takový důkaz předložen? A připouští vůbec čestný a skromný Nikolevův život, aby někdo uvěřil, že ho nedostatek peněz dohnal k zločinu?“
„Zcela správně, plukovníku, z podezření nelze zatím činit jistotu,“ uzavřel gubernátor. „Nechť se vyšetřuje dál. Nové šetření a nová svědectví dají možná pevnější podklad k obvinění. Na soudce Kerstorfa je ostatně naprosté spolehnutí: ten se řídí vždy jen svým svědomím a nepodlehne politickým vlivům. Učinil správně, že zatím nechal profesora na

svobodě. Budou-li toho nové okolnosti vyžadovat, věřte, že budu první, kdo přikáže, aby byl vsazen za mříže.
Po městě se zatím šířilo neblahé vzrušení. Většina obyvatelstva měla za to, že Nikolev bude okamžitě zatčen: jedni, zejména ve vyšších vrstvách, protože ho považovali za viníka, druzí, ne-li pro nic jiného, tedy aby neuprchl. Pobouřilo proto kdekoho, když byl spatřen, jak se bez úhony vrací zpět do svého domu.
Strašná novina pronikla i k Ilce. Věděla už, z čeho je otec obviněn i jaké urážky se dostalo bratru Janovi. Oba sourozence utvrzovalo v jejich přesvědčení v otcovu nevinu především přátelské přispění doktora Hamina a konzula Delaporta: bez otálení přispěchali, sotvaže byl profesor předvolán k vyšetřujícímu soudci, dodávali jim mysli a jen s největším úsilím je odvrátili od úmyslu běžet za otcem do soudní kanceláře.
„Zůstaňte tu s námi," uklidňoval je doktor Hamin. „Dimitrij Nikolajevič se jistě vrátí zcela ospravedlněn."
„Vidíte, ca je člověku platné," hořekovala dívka, „že je celý život poctivý a čestný, když může být kdykoli tak hanebně obviněn!"
„Právě proto se musíme brániti" vykřikl Jan.
„Správně," přisvědčil doktor, „ale i kdyby se přiznal, odpověděl bych, že se nejspíš pomátl, a neuvěřil bych tomu."
V takové náladě se Dimitrij Nikolev shledal se svými dětmi, s doktorem Haminem, s panem Delaportem a s několika dalšími přáteli, kteří ho přišli podpořit. Avšak mysl lidu byla rozjitřena a cestou domů musel vyslechnout nejedno hanebné slovo a mrzkou vyhrůžku.
Děti ho políbily, přátelé mu stiskli ruku a neskrblili projevy nejupřímnější oddanosti. A zatímco se venku před domem srotil poštvaný dav, musil Nikolev podrobně vypravovat, co se událo v soudcově kanceláři, o neslýchaném obvinění, o zaujatosti majora Verdera i o důstojné zdrženlivosti soudce Kerstorfa. Nicméně bylo znát, že se mu hnusí zabývat se celou tou nechutnou záležitostí. Přátelé poznali, že si potřebuje odpočinout, být sám a možná hledat zapomnění v práci, a poroučeli se.
„Lidé jsou pobouřeni," poznamenal na odchodu pan Delaporte k doktorovi, „a ačkoli je pan Nikolev nepochybně nevinen, dokud se nenajde pravý pachatel, nepřestane ho pronásledovat zášť jeho nepřátel."
„Bohužel, toho se také obávám," odpověděl doktor. „Jestli jsem si někdy přál, aby byl zločinec co nejdřív dopaden, pak je to, věřte, tentokrát. Johansenové Pochovy smrti určitě využijí - však jste slyšel jak,Karel bez důkazů nazval Jana synem vrahovým. Proklatá cesta, proč se na ni Dimitrij vydával, co ho to jenom napadlo!"
Nikolevovo propuštění po výslechu nedalo spát zejména rižským Němcům a těch byla většina. Rodina Johansenova, její přátelé, šlechta a měšťané obviňovali gubernátora i plukovníka Ragenova, že profesorovi jako Slovanovi straní a že každý jiný, kdyby na něm lpělo tak těžké obvinění, seděl by už dávno v pevnosti. Johansenovi přímo zuřili proti vrahu nešťastného Pocha, ve skutečnosti však ještě více proti nepatrnému profesůrkovi, soupeři mocného bankéře.
„Patrně to tak bylo," opakoval Frank Johansen už pokolikáté. „Nikolev při odjezdu zřejmě netušil, že pojede s Pochem, ani že Poch poveze tak velký obnos: Ale záhy se to dověděl a po nehodě navrhl, aby šli na noc do krčmy U zlámaného kříže. A tam si umínil, že Pocha okrade. A jak račte vidět, nezalekl se ani vraždy. Když se už nechce přiznat, proč z Rigy odejel, ať aspoň řekne, proč z kabaku prchl ještě před svítáním, kam šel a kde strávil ty tři dny, jenomže toho se, pánové, nedočkáme. Přiznal by se tím ke zločinu vždyť přece spěchal ukrýt svůj lup. A proč že loupil? Ujišťuji vás: je v zoufalé finanční situaci. Za čtyři neděle propadne moje pohledávka a Nikolev velice dobře věděl, že odklad nepovolím, už ze zásady ne. A kde by pak sehnal osmnáct tisíc rublů, aby zaplatil? S tímhle ovšem vyrukuji, až přijde čas, to bude můj trumf!"
Takový byl Frank Johansen: neúprosný, krutý a mstivý.
U profesora byla zatím nařízena domovní pro-, hlídka; vykonali ji osmnáctého dubna soudce Kerstorf, major Verder a strážmistr Eck. Nikolev jen opovržlivě přihlížel a s pohrdavým chladem odpovídal na otázky, které mu kladli. Prohrabali se v jeho psacím stole a ve skříních, prohlédli jeho listiny, dopisy i poznámky o příjmech a vydáních a přesvědčili se, že profesor skutečně žije jen a jen z toho, co mu vynesou soukromé hodiny, a že po událostech, jež ho stihly, bude mít zajisté nouzi i o tento skrovný zdroj obživy. Po penězích z Pochova pouzdra neobjevila prohlídka ani stopu. Jak také, když podle bankéřova mínění měl dost a dost času ukrýt bezpečně svůj lup hned po činu na místo, které se pochopitelně zdráhá prozradit. A pokud jde o bankovky, jejichž čísla měl bankéř poznamenána, shodoval se s ním. pan Kerstorf, že se neobjeví, dokud by se tím zloděj, ať je to kdokoli, vydával v nebezpečí, a že asi uplyne dlouhá doba" než přijdou do oběhu.
Přátelé Dimitrije Nikolajeviče velice záhy poznali smýšlení obyvatelstva nejen v Rize, ale i po venkově, kde ta událost vyvolala mocné vzrušení.
Věděli dobře, že veřejné mínění se vyjadřuje převážně proti profesorovi, že německá strana se snaží o nátlak na úřady, aby vymohla jeho zatčení a urychlila soud, naproti tomu že však. drobný lid, dělníci, podruhové a mužici, zkrátka domácí obyvatelstvo je vcelku ochotno se Nikoleva zastat a ujmout proti nepřátelům, i když spíše jen z přirozeného slovanského cítění než z přesvědčení o jeho nevině. Ovšem co zmohou ti ubozí? Neomezenými prostředky, které mají Johansenové a jejich strana k dispozici, lze na ně snadno působit, svést je k výtržnostem a přinutit tak gubernátora, aby ustoupil před hnutím, jemuž odporovat by bylo na pováženou.
Ačkoli se před profesorovým domem neustále srocovaly skupiny výtržníků, ochotných sloužit tomu, kdo jim zaplatí, Nikolev zůstal chladnokrevný, že to až bylo s podivem. Na naléhavé prosby Ilky a Jana vymohl na něm doktor Hamin slib, že zatím nebude vycházet z domu: hrozilo mu vskutku nebezpečí, že ho na ulici někdo potupí a třeba i napadne. Pokrčil jen rameny, svolil a zdržoval se celý den ve své pracovně. Nedával hodiny ani mimo dům, ani těm žákům, kteří chodívali k němu; stále jen mlčel, nevyhledával rozhovorů a ani slovem nenarážel na to, z čeho byl obviňován. Změnil se tak, že to jeho děti i přátele až znepokojovalo - a nikoli bez příčiny. Proto také doktor Hamin, jeho přítel nejoddanější, trávil u nich všechen svůj volný čas. Pan Delaporte a pár přátel scházívalo se večer co večer v profesorově domě, bez ustání zostouzeném, ačkoli ho policie z rozkazu plukovníka Ragenova dnem i nocí střežila. Byly to smutné večery a

Dimitrij Nikolajevič se jich zúčastňoval jen zřídkakdy… Ale bratr a sestra nebyli aspoň sami v těch dlouhých, trapných hodinách. Pak přátelé odcházeli, Jan a Ilka se uchýlili do svých pokojů, pozorovali nepřátelský ruch dole na' ulici a se srdcem stísněným poslouchali, jak otec přechází po pracovně sem a tam, jako by nebyl s to nalézt ztracený klid.
Rozumí se, že Jan ani nepomyslil na návrat do Děrptu. Jak trapné by bylo objevit se za takových okolností na universitě! Jak by ho uvítali němečtí kolegové, co by mu řekli přátelé, kteří si ho dosud tolik vážili? Snad by byl při něm jen Gospodin, ostatní jistě už podlehli veřejnému mínění. A jak by se mohl ovládnout před Karlem Johansenem?
„Ten bídák!“ opakoval doktoru Haminovi. „Otec je přece nevinen! Až najdou pravého viníka, poznají: jak mu křivdili! A Karla Johansena potom donutím, aby pykal za své urážky! Konečně - proč čekat, vyzvu ho hned!“
Jen stěží ho doktor uklidnil.
„Trpělivost, Jene,“ radil mu přátelsky, „jen žádnou nepředloženosti Až přijde čas, já první ti řeknu: Jdi a konej svou povinnost!“
Jan nechtěl couvnout a jen snažné prosby sestřiny ho nakonec odvrátily od činu, který by býval celou situaci jenom přiostřil.
Už večer toho dne, kdy se vrátil do Rigy a pak od výslechu, ptal se Dimitrij Nikolev, jestli mu nepřišel dopis. Listonoš však přinesl pouze noviny. Na druhý den ráno, v době, kdy se roznáší pošta, vyšel ze své pracovny a čekal v domovních dveřích. V té chvíli bylo předměstí ještě pusté a jen dvojice strážníků patrolovala před domem.
Ilka zaslechla otce a vyšla za ním na práh domu.
„Vyhlížíš listonoše?“
„Ano… a nějak dlouho nejde.“
„Co tě napadá, tatínku, ještě je brzy. Ochladilo se, měl bys jít dovnitř. Čekáš dopis?“
„Snad. Vlastně nevím… Ale nezdržuj se tu se mnou, vrať se do pokoje.“
Z profesorova chování bylo zřejmé, že ho Ilčina přítomnost přivádí do rozpaků. Vtom se objevil listonoš: jenom noviny a pár tiskopisů. Nikolev se zachmuřeně vrátil do pracovny. A tak se to opakovalo i večer a ráno zas. Od koho čekal dopis a co na tom dopise záviselo, byl snad v nějaké souvislosti s tou neblahou cestou - to se Ilka nedozvěděla, otec mlčel jako hrob.
Toho rána o osmé přiběhli doktor Hamin a pan Delaporte a přáli si okamžitě mluvit s Ilkou a Janem. Přišli jim oznámit, že po polednách bude slavnostní Pochův pohřeb, a poradit se, nebude-li záhodno učinit nějaká opatření, poněvadž průvod musil jít na rižský hřbitov předměstím a právě kolem jejich. domu. Co všechno se při tom může stát, těžko předvídat. Od Johansenů se bylo možno nadít všeho. Ze chtěli osvědčit lásku k věrnému zaměstnanci i vděčnost za jeho třicetiletou práci v závodě a vypravit mu pohřeb se vší nádherou - budiž; ale bylo až příliš zřejmé, že jim to je především záminkou poštvat veřejné mínění a vyvolat nepokoj… Gubernátor prý dokonce „nařídil silnou policejní asistenci. Za takových okolností by podle názoru doktora Hamina bylo nejlepší, kdyby se o tom Dimitrij Nikolajevič nedozvěděl, a poněvadž tak jako tak trávil celé dny ve své pracovně a dolů přicházel jen k jídlu, nebylo třeba se strachovat o jeho bezpečí.
Při obědě, na který Ilka pozvala i oba přátele, se mnoho. nemluvilo, o pohřbu nepadla ani zmínka. Nejednou však prudké výkřiky zachvěly stolovníky, jen profesor, jak se zdálo, neslyšel nic. Po obědě stiskl přátelům ruku a odešel znovu do pracovny.
Jan, Ilka, doktor a konzul zůstali v jídelně; čekání bylo trapné, stejně jako mlčení přerušované jen občas křikem a nadávkami srocení dole na ulici. Hluk se vzmáhal, lidé všech vrstev zaplavovali předměstí a nejvíce se jich shromáždilo před profesorovým domem. Bez ustání láli tomu, koho veřejné mínění vinilo Z vraždy bankovního sluhy. Snad by bylo bývalo vskutku prozíravější nařídit, aby byl zatčen, byl by aspoň mimo nebezpečí, že padne do rukou rozlícenému davu.
O půl jedné křik vzrostl: to bylo znamení, že průvod se blíží. Domem se rozléhaly prudké výkřiky, ulice vřela. K největšímu úžasu všech opustil profesor Nikolev svou pracovnu s okny do dvora a objevil se mezi nimi.
„Co se to děje?“ ptal se udiveně.
„Odejdi, Dimitriji,“ nabádal ho doktor, „ten nešťastný Poch má dnes pohřeb.“
„Ach, moje oběť!“ pravil hořce Nikolev.
V té chvíli přicházel průvod k domu. Hned za rakví, ozdobenou květinami a věnci, šla Zinaida Parensová jako vdova, pak kráčeli bratři Johansenovi s rodinou a zaměstnanci jejich závodu, za nimi přátelé a straníci, pro něž byl obřad jen pouhou záminkou k politické manifestaci. Před domem se průvod zastavil. Jako by to ani pohřeb nebyl, tolik bylo všude kolem hluku, křiku a vyhrůžek. Plukovník Ragenov a major Verder se silnou četou policejní byli sice připraveni zasáhnout, co však by svedl Eck se svými strážníky proti rozvášněným zástupům?
„Odejdi, prosím tě,“ zapřísahali otce Jan a Ilka.
Ale Dimitrij Nikolev jako by neslyšel, přistoupil k oknu a chtěl je otevřít.
„Neotvírej!“ vykřikl doktor. „To je šílenství!“ „Proč ne!“ odvětil Nikolev a dřív, než tomu mohli zabránit, otevřel okno a zůstal v něm stát. Pod oknem se ozval zuřivý řev:
„Smrt vrahu! Smrt vrahu!“
Profesor Nikolev, ruce zkřížené na prsou a hlavu hrdě vztyčenou, bez hnutí a mlčky jako socha opovržení hleděl dolů do zástupu.
Průvod se zatím opět hnul. S křikem hnala se skupina výtržníků k domovním vratům a pokoušela se je vyrazit. Jen stěží se strážníkům podařilo tomu zabránit. Plukovník Ragenov pochopil, že jedině okamžité zatčení může Nikolevovi zachránit život – a ještě hrozilo nebezpečí, že bude na místě ukamenován. Další tlupa zaútočila na dům, zdvihly se klacky, létaly kameny.
V tom okamžiku vyskočil ze zástupu jakýsi člověk, vyběhl na schody, postavil se přede dveře a mohutným hlasem,

přerušil rámus a křik:
„Tak dost už! Přestaňte!“
Všichni couvli před jeho velitelským počínáním.
„Kdo jste?“ zeptal se major Verder.
„Uprchlík ze sibiřských dolů, kterého chtěl Dimitrij Nikolev zachránit za cenu své cti a který přichází zachránit jej za cenu vlastního života!“
„Jak se jmenujete?“ přistoupil k němu plukovník Ragenov.
„Vladimír Janov!“

XII. SPLACENÝ DLUH

To tedy byl ten štvanec, který prchal nekonečnou stepí, přes hory a desítky řek, vyhýbal se lidským obydlím, skrýval se v opuštěných chatrčích, který unikl celním strážníkům u Pejpusského jezera i smečce vlků na břehu Embachu, to byl ten uprchlík, kterému pomohl dobrý mlynář a který se jen zázrakem zachránil před policejní hlídkou strážmistra Ecka skokem na plovoucí kru rozbouřené Pernavy těsně před cílem své cesty. Po čtyřech letech uprchl konečně ze sibiřského vyhnanství, šťastně se dostal až do rodného kraje a nalezl útulek v Pernově, kde čekal na příhodný okamžik, aby nasedl na loď a odplul do Francie nebo Anglie, kde snad najde vytouženou volnost a klid.
Úkryt sice našel, ale byl již zcela bez peněz.
Napsal proto Dimitriji Nikolevovi a právě jeho dopis byl důvodem, proč se profesor vydal tak náhle na cestu. .
Že se s tím Nikolev nesvěřil ani přátelům ani dceři, bylo pochopitelné: neopatrné slovo, sebemenší narážka mohla zmařit nadlidské strádání, které uprchlík na dlouhé cestě podstoupil, a zhatit celý plán na samém prahu svobody. A před zpáteční cestou ho zas Vladimír zapřísahal, aby se Ilce ani slůvkem nezmiňoval, že je v Pernově, že se vůbec vrátil, dokud mu dalším listem nepodá zprávu, že už je za hranicemi a v bezpečí.
Nikolev odjel tedy z Rigy tajně, a ačkoli si zaplatil až do Revelu, aby utajil cíl své cesty, měl v úmyslu vystoupit už večer v Pernově. A nebýt nehody dvanáct verst od města, byl by tu cestu vykonal beze všech svízelů. Žalostná shoda okolnosti však jeho záměr překazila a navíc ho uvrhla do krutého podezření, o kterém ovšem neměl v té chvíli ani tušení, Po odchodu z krčmy vykročil tedy po pusté silnici k Pernovu, dvě hodiny rychlé chůze - a s východem slunce byl už ve městě a v hostinci, kde se Vladimír Michajlovič ubytoval pod cizím jménem.
Jak se oba radovali ze shledání po tak dlouhé době, po tolika útrapách a tolika nebezpečích! Nikolev s ulehčením odevzdal Vladimírovi tobolku s celým jměním Michaila Sergejeviče Janova, dlouze Vladimírovi vyprávěl o jeho osudu i o posledních dnech, a poněvadž se chtěl na vlastní oči přesvědčit, že uprchlík šťastně vsedl na spásonosnou loď, zůstal s ním v Pernově. Odjezd se však pozdržel a Nikolev se musel vrátit. Vladimír slíbil, že napíše, jen co se dostane na cizí břeh a pak snad budou moci otec i dcera přijet za ním a začít nový život daleko od zotročené vlasti.
Návratem do Rigy začaly pro Dimitrije Nikoleva tragické události: výslech, obvinění z hnusného zločinu, nenávist spoluobčanů, konec klidné práce, zhroucení celého dosavadního života. Jak by mu teď bylo pomohlo, kdyby promluvil, kdyby vysvětlil účel své cesty i její dli Ale copak mohl zradit syna svého přítele a prozradit ženicha své dcery? Nepromluví, dokud se spolehlivě nedozví, že se Vladimírovi podařilo šťastně uniknout. Marně však čekal na jeho zprávu. A tu v nejvyšší nouzi, v okamžiku, kdy už se nad ním vznášel stín potupné smrti, objevil se Vladimír Janov sám, odvrátil Hrozící neštěstí, prohlásil se a dobrovolně se vydal do rukou zákona.
Když se dveře domu otevřely, spěchal Vladimír, provázen plukovníkem Ragenovem, nahoru do jídelny. Tam padl Dimitriji Nikolajeviči do náručí, přivinul Ilku k srdci, objal se s Janem, stiskl ruce přátelům a jedním dechem vypravoval:
„Když jsem se v Pernově dověděl, z jak hanebného zločinu Dimitrije Nikolajeviče obviňují, že mu přisuzují vraždu z krčmy U zlámaného kříže, když noviny přinesly zprávu, že se zdráhá vysvětlit příčinu své cesty, ačkoli mu stačilo říci jedno jediné slovo, jediné jméno, aby se ospravedlnil, když je však přesto zamlčel, jenom aby mne nezradil, pochopil jsem, co je mou povinností: bez váhání jsem se vydal na cestu - a tady mne máte! Co jste chtěl učinit pro mne vy, Dimitriji Nikolajeviči, to jsem nemohl neučinit já pro vás a pro Ilku…“
„Nejednal jsi dobře, Vladimíre,“ zoufale vykřikl Nikolev, „proč jsi to udělal! Jsem přece nevinen, neměl jsem se čeho obávat a moje nevina by se byla brzy prokázala.“
„Nejednal jsem dobře, Ilko?“ obrátil se Vladimír v pohnutí k dívce.
„Neodpovídej, dítě,“ zapřísahal ji Nikolev, „ne nemůžeš spravedlivě rozhodnout mezi otcem a ženichem! Vážím si tě, Vladimíre, že jsi takové jednání považoval za svou povinnost, ale nechválím, žes tak učinil. Kdybys byl rozumnější, pochopil bys, že bylo lepší najít bezpečné útočiště a pak mi napsat. Hned potom bych byl promluvil a odhalil důvod své cesty. Což pak bych nevydržel ještě pár dní ty smutné zkoušky, dokud bys nebyl v bezpečí?“
„Ne, tatínku,“ nedala se odbýt Ilka, „ať se děje cokoli, Vladimír jednal dobře a čestně a do smrti mu za to budu vděčna.“
„Díky, Ilko, díky!“ stiskl jí Vladimír dojatě ruku. „Stačí mi, že jsem mohl vašemu otci uspořit i jen jeden jediný den obvinění a duševních muk.“
Co však dál? Třebas Janova přivedla zpátky do Rigy jeho šlechetnost a pocit povinnosti, nepřestal, být ještě proto politickým vězněm a uprchlíkem z nucených prací.
„Vladimíre Janove,“ obrátil se na něho plukovník Ragenov a v jeho hlase bylo znát laskavost, mírněnou zdrženlivostí vládního úředníka, „musím konstatovat, že jste se o své vůli a nezákonně vrátil z vyhnanství, a nezbývá mi než o tom neprodleně zpravit gubernátora. Nevidím důvodu, proč vás, zatím neponechat v tomto domě, dáte-li mi čestné slovo, že se nepokusíte o útěk.“
„Slibuji vám to, nemějte obav,“ odpověděl Vladimír a plukovník odešel; také doktor Hamin a pan Delaporte opustili záhy dům.

Zbytečno se šířit o těch několika okamžicích štěstí, jakých profesorova rodina již dávno nezažila. Ilka a Vladimír se konečně opět spatřili a teď nevěděli, co si povědět dřív; divže nespřádali plány do budoucna - jako by zapomněli, v jak neblahé je Janov situaci, na jeho odsouzení i na následky útěku, jež mohou být hrozné.
Jen hodinu, trvala ta šťastná chvíle; plukovník se vrátil a stručně oznámil:
„Jeho Excelence generál Gorko přikázal, že se máte okamžitě odebrat do pevnosti a vyčkat tam rozhodnutí z Petrohradu."
„Jsem vám k službám, plukovníku," odpověděl pevně Vladimír.
Rozloučili se a Janov odešel z domu, do něhož přinesl tolik, štěstí…
Po této události nebylo už o ospravedlnění Dimitrije Nikolajeviče Nikoleva pochybností. Že bratři Johansenové tomu ve své zášti a umíněnosti nechtěli uvěřit, že major Verder se zřejmou nelibostí viděl, jak mu opět jeden slovan unikl, že bankéřovi přátelé mluvili o celé záležitosti bez valného nadšení, tomu se nelze divit. A nelze se divit ani tomu, že ovšem ještě zdaleka nesložili zbraně. Ale veřejné mínění se rázem uklidnilo a dům profesora Nikoleva byl těžce zkoušené rodině opět bezpečným domovem.
Od té chvíle se všechen zájem obyvatel Rigy přenesl na uprchlíka, který se nerozpakoval obětovat svou svobodu a snad i život, aby zachránil přítele svého otce a otce své nevěsty. I v nepřátelském táboře velebily ženy šlechetnost Vladimíra Janova - kdekdo se ještě dobře pamatoval na jeho lásku k Ilce Nikolevové a na jejich náhlé rozloučení těsně před svatbou. Jak asi nyní rozhodne car? Pošle uprchlíka zpátky na Sibiř, bude jeho nevěsta, sotva okusila Kratičkého štěstí, znovu odsouzena k věčnému pláči, nebo se mu odměnou za šlechetný čin dostane milosti?
Zájem a sympatie k Janovovi neznamenaly však ani zdaleka, že by všichni rázem považovali Dimitrije Nikoleva za nevinného. Především vysoké německé kruhy si nedovedly představit, že by zástupce slovanských zájmů mohl uniknout obžalobě. Noviny jejich strany psaly proto stále zdrženlivě a s krajní nedůvěrou: vrah sice dosud nebyl usvědčen, ale oběť tu je a volá o pomstu! A tak Frank Johansen vyjadřoval jen mínění mnoha lidí, když nepřestával tvrdit:
„Důvody Nikolevovy cesty jsou tedy teď známy: jel za Janovem - dobrá! Ve čtyři hodiny ráno odešel z krčmy do Pernova - také dobrá! Ale strávil noc ze třináctého na čtrnáctého dubna v kabaku U zlámaného kříže - ano nebo ne? Byl tam Poch téže noci zavražděn a okraden - ano nebo ne? Může být vrahem někdo jiný než cestující z pokoje, kde se našel nástroj, kterým byl nešťastníkův pokoj násilně vypáčen - ano nebo ne? A byl tím cestujícím Nikolev - ano nebo ne?"
Na tyto otázky byla samozřejmě jediná odpověď: klidná. Ale právě tak dobře se dalo proti bankéřovým ano nebo ne namítnout: Mohl být zločin spáchán někým jiným - ano nebo ne? Mohl být pachatelem třeba krčmář Krav - ano nebo ne? A mohl spíš on než Nikolev zavraždit Pocha, buď než profesor odešel, anebo po jeho odchodu - ano nebo ne? A věděl právě Krav, že v pouzdru bankovního sluhy je značná částka - ano nebo ne?
Vyšetřování nevzneslo sice proti krčmáři žádné podezření, to však ještě pranic nedokazovalo. Ovšem právě tak byl soud ochoten připustit, že pachatelem mohl být některý z tuláků, kteří byli poslední dobou pozorováni na mnoha místech v horním Livonsku. A to bylo i mínění plukovníka Ragenova, když o tom následujícího dne hovořil s majorem Verderem.
„Nevím, nevím, majore," vrtěl hlavou. plukovník, „ale že by Nikolev vylezl v noci oknem ze svého pokoje a druhým se vloupal k Pochovi, to se mi věru nezdá příliš přesvědčivé."
„A stopy?" namítl major.
„Stopy? Bylo dokázáno, že jsou čerstvé? Ten kabak stojí o samotě, hned při silnici… Není vyloučeno, že se nějaký tulák tehdy nebo i dřív pokoušel to okno vypáčit."
„Chtěl bych jen upozornit, pane plukovníku: vrah si byl určitě jist, že kořist bude stát za to a Nikolev to věděl nade vši pochybnost."
„Stejně jako jiní. Víte dobře, jak byl Pach neprozřetelný: povídalo tom kdekomu a pouzdro mohl vidět ledaskdo. Nevěděl to i Krov? A konduktér Broks a jamščikové, kteří se střídali na stanicích? A to nepočítám dřevorubce a mužiky z šenkovny."
Plukovníkovy vývody měly zajisté váhu: podezření nelpělo pouze na Nikolevovi. Zbývalo stále ještě dokázat, že byl v tak zoufalé peněžní situaci, z níž se mohl vymanit jedině krádeží spojenou s vraždou.
„Ať jen soudce Kerstorf vyšetřuje dál," zakončil plukovník. „Až bude vyšetřování uzavřeno, budem snad moudřejší."
A soudce, nevšímaje si veřejného mínění a jeho proměn pod vlivem politických vášní, vyšetřoval skutečně co nejpečlivěji. Teď už konečně věděl, co se profesor stále zpěčoval prozradit, teď už znal důvody, proč se Nikolev vydal na cestu - a tím víc se proto vzpíral pomyšlení, že by viníkem byl právě on. Ale pak tedy kdo? Předvolal si celou řadu svědků: postilióny, kteří jeli s poštou z Rigy až do Pernova, mužiky a dřevorubce, kteří popíjeli v kabaku, - když přišel Poch, každého, kdo věděl, za jakým účelem jel bankovní sluha do Revelu - všechno bez výsledku.
I konduktér Broks byl několikrát vyslýchán, neboť lépe než kdokoli jiný znal Pochovo poslání a věděl, jak značný obnos má při sobě. Broks měl ovšem nezvratné alibi: po nehodě dorazil s postiliónem a s koňmi do Pernova a přespal tam v hospodě na stanici - na to měl spolehlivé svědky.
A tak možnost, že vraždu spáchal někdo zvenčí, zdála se být vyloučena. Kterak by také mohlo napadnout náhodného tuláka okrást bankovního sluhu - leda by se byl nějak dověděl už v Rize o všech okolnostech jeho cesty, sledoval po celý den svou oběť a rozhodl se pak využít nehody, jež Pocha donutila uchýliti se večer do osamělého kabaku. Ačkoli i tahle domněnka byla přijatelná, zůstávalo mnohem pravděpodobnější, že zločin spáchal někdo z těch, kdo strávili osudnou noc v nešťastné krčmě - a ti byli jen dva: krčmář Krov a profesor Nikolev. Od okamžiku, kdy byla vražda odhalena, zdržoval se Krov ve svém kabaku, přísně hlídán strážníky. Několikrát ho vyšetřující soudce předvolal do Rigy a podrobil dlouhým a zevrubným výslechům, ale nic v jeho chování ani ve výpovědích nezavdávalo příčinu k

podezření. Zpočátku ho strážníci do Pernova doprovázeli, potom ho nechávali chodit samotného a sledovali ho jen potají: vždycky šel přímou cestou k soudci a pak zase zpátky, s nikým se nebavil, nikde se nezastavoval, nikdy se nezdržel; nakonec už chodil k výslechům sám - a nic se nestalo. Ani v krčmě ho nikdo nenavštěvoval, nikdy se nesnažil. svým strážcům uniknout, ve dne v noci byl všude klid, až se jim už zdálo, že na té samotě trčí zbytečně a zbůhdarma maří čas. Kromě toho nepřestával Krov tvrdit, že vrahem je bezesporu Nikolev, protože ten mohl spáchat zločin nejsnáze.
„A v noci jste opravdu neslyšel nic? Šramot, rány…“ vyptával se ho znovu a znovu soudce.
„Nic, blahorodí.“
„Ale vrah přece musel vypáčit okno…“
„Můj pokoj je do dvora,“ hájil se Krov, „a okna hostinských pokojů jdou na silnici. A pak: bylo zrovna tak strašné povětří a bouřka - to by jeden neslyšel snad ani ránu z děla.“
Soudce Kerstorf ho pokaždé bedlivě pozoroval, a byť mu v hloubi duše rostlo stále větší podezření, nemohl v jeho tvrzení vypátrat pražádnou skulinu nebo nesrovnalost, která by krčmářovu pravdomluvnost uvedla v pochybnost; a tak jen doufal, že se možná Krov nakonec přece jen nějak prozradí.
Čtyři dny už uplynuly od chvíle, kdy byl Vladimír Janov zavřen do rižské pevnosti. Gubernátor nařídil vykázat vězni samostatnou celu a zacházet s ním se vší ohleduplností: byl totiž přesvědčen, že toto opatření bude na vyšších místech schváleno, ať se už celá záležitost pro Janova rozřeší jakkoli. I návštěvy mu povolil. A tak den co den přicházeli především Jan a Ilka, dlouho a důvěrně s ním rozprávěli a kojili se jedinou nadějí: že car ve své velkomyslnosti docela určitě vyslyší pokorné prosby nešťastné rodiny, tak krutě stíhané, že Vladimír a Ilka nebudou už odloučeni ani tisíci verst, ani doživotním trestem, strašnějším ještě než ta hrozná vzdálenost. A jestliže car udělí Vladimírovi milost, neodloží už snoubenci svatbu ani o jediný den. Gubernátorova přímluva i zvláštní úloha Dimitrije Nikolajeviče Nikoleva v Rize před volbami a v záměrech petrohradské vlády jejich naděje jenom utvrzovaly.
Po několika dnech se Jan Nikolev rozloučil s rodinou a vydal se zpátky do Děrptu. Ten, kterého nazvali synem vrahovým, vracel se na universitu s hlavou vztyčenou. Je zbytečné mluvit o uvítání, jež mu připravili přátelé, ale stejně zbytečné je poznamenávat, že němečtí studenti, vedeni Karlem Johansenem, se s tím zdaleka nesmířili: ne, to neskončí klidně a bez výbuchu.
A k výbuchu také došlo, dokonce hned nazítří. Rozumí se, že Jan okamžitě vyzval Karla, aby mu dal zadostiučinění za své ničemné jednání; Karel nadutě opakoval, že se bít nebude, a urážky ještě stupňoval. Jan mu vyťal políček a teprve to donutilo domýšlivce k souboji. Bili se a Karel Johansen byl těžce raněn.
Jako blesk z čistého nebe účinkovala ta zpráva, když přišla do Rigy. Pan Johansen s chotí neprodleně odjeli ošetřovat na smrt zraněného syna. Když ne za Pochovu, tedy za tuhle krev jim Nikolev krutě zaplatí I přísahali si v duchu.
Mezitím přišla z Petrohradu odpověď stran Vladimíra Janova. Ne bez důvodu doufali jeho přátelé v carovu šlechetnost: uprchlíkovi, který unikl ze sibiřských dolů, udělil panovník milost a Janov byl propuštěn na svobodu.

XIII. NOVÁ STOPA

Milost pro Vladimíra Janova způsobila rozruch nejenom v Rize, ale i ve všech krajích Baltických: spatřovalť se v tom zjevný důkaz, že vláda přeje protiněmeckým snahám, a slovanské obyvatelstvo to uvítalo s radostí. Šlechta a měšťanstvo carovu laskavost pochopitelně neschvalovalo; zdálo se jim, že kromě Janova týká se i Dimitrije Nikoleva, a to jim nebezpečně hatilo jejich předvolební plány.
Vladimír Janov pospíchali z pevnosti přímo ke svým drahým. Jaká radost zavládla v tom nevelkém domě, do něhož se, jak se zdálo, opět vracelo ztracené štěstí! Večer se u čaje sešli nejdůvěrnější přátelé, blahopřáli omilostněnému a nikdo už nepochyboval, že i profesorovo trápení je šťastně u konce. A kterak se jim rozbušila srdce, jak je dojalo, když Ilka prohlásila prostě a upřímně:
„Až budete chtít, Vladimíre, ráda se stanu vaší ženou.“
Svatba se měla konat za šest neděl a v přízemí přichystali pro Janova tichý, útulný pokoj, kde se ubytoval. S budoucností si oba snoubenci hlavu nelámali: Ilka sice věno neměla, ale Vladimír mohl začít s dědictvím po otci, jež mu Nikolev tak obětavě uchoval - a dvacet tisíc rublů bylo pro začátek dost a dost.
Byla-li teď Nikolevova rodina šťastna, šťastnější než kdy jindy, jak jinak to vypadalo u Johansenů! I když bylo možno doufat, že Karlovo zranění se časem vyléčí, bude-li převezen do Rigy a pečlivě ošetřován, přece jen se zdálo, že v boji Franka Johansena s profesorem, domněle už nadobro vyřízeným, začalo vítězství najednou bankéři unikat: zbraně, jichž se Johansen ve svém záští nerozpakoval použít, jako by ztrácely svou sílu a moc. Peněžní nesnáz soupeře, dluh, který snad nebude moci v doléhající lhůtě zaplatit r to bylo vše, co mu teď zbývalo, aby svého politického soka pokořil.
Veřejné mínění, mínění lidí nezúčastněných a nestranných, pomalu zapomínalo na obvinění uvalené na profesora Nikoleva, ba zdálo se, že se obrací proti krčmáři U zlámaného kříže. A jak by ne: vyloučí-li se možnost, že zločinec mohl vniknout do kabaku zvenčí, muselo teď podezření padnout právě na Krova.
Ani soudce Kerstorf se nemohl zbavit nedůvěry proti krčmáři. Byla odůvodněná. Nechtěl Krov setřást vinu třeba tím, že tvrdošíjně obviňoval cestujícího? Nenastražil. on ty stopy u okna pokoje? Nepostavil on zpátky ke krbu pohrabáč, kterým vypáčil okenici? Nespáchal ten zločin on - buď před odchodem, anebo po odchodu Dimitrije Nikoleva, na něhož tím vším pak svedl podezření? Nebyla to nová stopa, již bylo třeba sledovat, a nepovede k cíli, bude-li se postupovat s rozvahou?
Od té doby, co se po návratu Vladimíra Janova zdálo, že už Nikoleva déle obviňovat nelze, měl Krov právem důvod k obavám: jeho postavení nebude již zdaleka tak jisté jako doposud. Za každou cenu bylo přece nutno najít pachatele - nesoustředí se teď pozornost právě na něho?

Nikolevovi přátelé dobře věděli, že jen jediná věc může skoncovat tu celou záležitost a zavřít Johansenům ústa nadobro: vypátrání, zatčení a odsouzení viníka. Neustávali proto popohánět vyšetřování a napomáhali mu tím, že shromažďovali zprávy a svědectví z té i oné strany. Jejich důkazy proti krčmáři byly zanedlouho do té míry přesvědčivé, že se soudce Kerstorf rozhodl vykonat U zlámaného kříže druhou prohlídku.
A tak pátého května přijeli major Verder a strážmistr Eck pod vedením soudce Kerstorfa znovu do nešťastné krčmy. Ospalí strážníci, kteří měli v domě službu, nehlásili nic nového: Krov se bez dohledu nevzdálil, v pokojích, od nichž klíče měly v rukou úřady, nebylo od poslední prohlídky ničím hnuto.
„Moc dobře vím, blahorodí," poznamenal Krov, který se úředníků horlivě ujal, „že mě do toho chtěli všelijak zaplést… ale dá Pánbůh, že snad už dneska odjedete přesvědčený o mé nevině."
„Uvidíme," odpověděl chladně pan Kerstorf.
„Nu, pusťme se do toho."
„Hodláte prohlédnout celý dům?" zeptal se major.
„Ano. - A vy pojďte s námitce obrátil se na Krova.
Krčmář ochotně uposlechl, což opět svědčilo jen v jeho prospěch. Soudce, major a strážníci znovu prohlíželi Krovův pokoj i přístavky, důkladně prohledali zahradu a pátrali u každého stromu, podél živého plotu i v záhonech, kde rostlo něco zeleniny. Jestli tu loupež spáchal Krov, možná že svůj lup někde zakopal - a to by bylo nadmíru důležité vypátrat. Hledání však bylo marné. Pokud jde o peníze, nalezli v krčmářově skříni jen pár drobných bankovek, celkem necelých sto rublů.
„Nezapomínejte, pane Kerstorfe," pravil major Verder tiše, „že od zločinu je Krov střežen, strážníci sem přišli hned čtrnáctého ráno."
„To vím," přikývl soudce, „ale po odchodu Dimitrije Nikoleva tady byl krčmář přece jen pár hodin sám."
„Jenže ,zatím jsme nenašli ani sebemenší stopu, která by svědčila proti němu."
„Máte pravdu, dosud nic. Ovšem ještě jsme neskončili. - Dejte mi klíče od těch dvou pokojů, majore!"
Odemkli pokoj, kde byla spáchána vražda. Zůstal opravdu tak, jak ho zanechali po první prohlídce: neustlaná postel, polštář potřísněný krví, na podlaze kaluž zaschlé krve, která se táhla až ke dveřím - ale nové stopy žádné.
Zavřeli znovu okenice, zamkli, vrátili se do šenkovny a pustili se do druhého pokoje, ve kterém přespal údajný vrah. Nejprve prohlédli dveře: nikde sebemenší známka po nějakém násilí. Ostatně i strážníci mohli potvrdit, že se je nikdo nepokusil otevřít. V pokoji byla hustá tma. Strážmistr Eck otevřel okno a přirazil okenice ke zdi. Ani tady se odposledka pranic nezměnilo: v jednom koutě stála postel, u ní hrubý stůl, na něm železný držák s napolo shořelou loučí. V jednom rohu byla slaměná židle a ve druhém stolička, vpravo stála zavřená skříň, vlevo krb ze dvou plochých kamenných kvádrů; sopouch, nad ohništěm rozšířený, sahal až na střechu.
Na posteli, ve skříni ani v zásuvkách stolu nenašli nic, co by mělo nějaký význam pro další pátrání. Pohrabáč v rohu u krbu prohlédli obzvlášť podrobně: nesporně ho mohlo být použito při páčení okenice v sousedním pokoji, ale právě tak by byl stačil i jiný nástroj, třeba obyčejná hůl, tak byla okenice chatrná. Pokud jde o stopy kolem okna, nedalo se zjistit ani po nejbedlivějším zkoumání, poškrabal-li někdo omítku při prolézání osudné noci, nebo jestli tam byly už dřív.
Soudce Kerstorf se vrátil ke krbu.
„Topil si tady váš host?" zeptal se Krova.
„Určitě ne," zavrtěl hlavou krčmář.
„A prohlédli jste při první prohlídce popel?" „Nevzpomínám si," odvětil major Verder. „Uděláme to tedy teď."
Strážmistr se sklonil ke krbu - a tu spatřil v levém rohu jakýsi ohořelý papír: zbyl z něho jen růžek a ztrácel se v popelu. Jaké překvapení, když v tom kousku poznali zbytek storublové bankovky! Číslo bylo spáleno - a čím jiným než loučí na stole, když oheň v krbu nebyl rozdělán? Navíc byl ten cípek ztmavlý zaschlou krví.
Nebylo pochyb: vrah zřejmě zakrvácenýma rukama jednu bankovku z Pochova pouzdra umazal a pak ji z opatrnosti spálil. Bankovka však neshořela a zbytek se stal zdrcujícím svědectvím. Bylo možno se ještě domýšlet, že zločin spáchal někdo zvenčí?
Major a strážmistr se na sebe podívali jako lidé, jejichž názor je už dávno jasný, ale poněvadž pan Kerstorf mlčel, mlčeli i oni. Zato Krov se nemohl udržet:
„Tak vidíte to, blahorodí, co jsem vám říkal! Pořád ještě pochybujete, že jsem to neudělal?"
Pan Kerstorf pečlivě uložil cípek bankovky do svého zápisníku a stroze prohlásil:
„Prohlídka, pánové, je zatím skončena. Pojedeme!"
Frank Johansen se dozvěděl o výsledku šetření hned druhého dne zrána. Podle čísla se nedalo zjistit, patřila-li bankovka k těm, které vezl Poch, ale bylo to nanejvýš pravděpodobné.
Zpráva se roznesla jako blesk. Přátelé Dimitrije Nikoleva byli zdrceni: případ se zřejmě dostával do druhého stadia - anebo se spíše vracel na samý začátek. Jak kruté zkoušky hrozily ještě rodině bláhově doufající, že zlé chvíle jsou tytam!
O to víc jásali stoupenci Johansenů. Byli by okamžitě nařídili Nikoleva zatknout a postavit před soud: před porotou by už neunikl trestu, jakého si za ten odporný čin zasloužil.
Vladimíru Janovovi se podařilo utajit tu novou ránu aspoň před Dimitrijem Nikolajevičem; dozví se to tak jako tak, ale čím později, tím lépe.
A co se mělo stát, stalo se: už odpoledne byl Dimitrij Nikolev znovu obeslán dá kanceláře vyšetřujícího soudce. Překvapen, ale klidný vydal se na cestu.
Pan Kerstorf ho vyzval, aby se posadil, a pravil hlasem, v němž neskrývaně znělo pohnutí:
„Pane" Nikoleve, včera byla za mého dozoru provedena v krčmě U zlámaného kříže druhá prohlídka. Strážníci dopodrobna prohledali celý dům, nic nového se v podstatě nezjistilo, jen v pokoji, kde jste ze třináctého na čtrnáctého

dubna přespal, se našlo tohle.“
A podal profesorovi růžek státovky.
„Co to je?“ zeptal se Nikolev nechápavě. „Zbytek spálené bankovky. Byla odhozena do popela v krbu.“
„Snad ne jedna z ukradených?“
„S největší pravděpodobností,“ přikývl soudce.
„Nebuďte proto překvapen, zdá-li se, že to svědčí proti vám.“
„Proti mě?“ odpověděl profesor ironicky. „Což už toho podezření není dost? A copak mě ani Vladimír Janov svým příchodem dostatečně neospravedlnil?“
Pan Kerstorf se vyhnul odpovědi. Upřeně se díval na Nikoleva, z jehož nemocné tváře bylo patrno, že se ještě zdaleka nezotavil z duševního rozrušení po tolika útrapách. A jak se zdálo, stále ještě jim nemělo být konce, opět proti němu vyvstává nové podezření.
Nikotev si přejel rukou po čele a pravil:
„Říkáte, že ten zbytek bankovky jste našli v pokoji, kde jsem přenocoval?“
„Ano, pane Nikoleve.“
„A byl ten pokoj po prvé prohlídce uzavřen. Pečlivě uzamčen. A od té doby ho nikdo neotevřel.“
„Nikdo se tedy nemohl dostat dovnitř?“ „Vyloučeno.“
Soudci bylo bezpochyby vhod, že se úlohy vystřídaly a že se Nikolev sám ujal otázek.
„Jak je možné, že nebyla nalezena už tehdy?“ „Sám si to nedovedu vysvětlit a divím se tomu, dodatečně ji tam však nikdo nemohl dát.“
„Divím se stejně jako vy,“ podotkl profesor se stejnou ironií jako prve. „Ale spíš mě to přivádí do rozpaků - protože máte bezpochyby za to, že jsem tu bankovku spálil a hodil do krbu já.“
Pan Kerstorf jen přikývl.
A Nikolev pokračoval ještě ironičtěji:
„Nu, a poněvadž ta bankovka byla v balíku, který ležel v pouzdře bankovního sluhy, a poněvadž byla z toho pouzdra ukradena, když byl Poch zavražděn, není pochyby, že zlodějem je cestující, který v tom pokoji spal. A poněvadž jsem v tom pokoji spal já, jsem tudíž já i vrah…“
„Možno o tom pochybovat?“ optal se pan Kerstorf a bedlivě ho pozoroval.
„Ani v nejmenším. Všechno to do sebe náramně zapadá, vývody jsou naprosto správné… Mohu však proti vašim postavit své?“
„Prosím, pane Nikoleve.“
„Tehdy jsem odešel z kabaku U zlámaného kříže ráno o čtvrté. Byl už zločin v té chvíli dokonán? Ano, pokud jsem ho spáchal já, nikoli, jestliže jsem ho nespáchal. Na tom ostatně nezáleží… Ale můžete tvrdit, že vrah nemohl po mém odchodu učinit všechna opatření, aby podezření bylo svaleno na cestujícího, to znamená na mne, dostat se do pokoje, položit tam pohrabáč, hodit do krbu zakrvácenou bankovku, kterou předtím opálil, a pak poškrabat zvenčí okno, jen aby dokázal, že jsem jím prolezl já, když jsem šel zabít bankovního sluhu?“
„Z toho, co říkáte, pane Nikoleve, zjevně vysvítá, že znovu obviňujete krčmáře Krova.“
„Krova nebo kohokoli jiného! Ostatně není mou starostí pátrat po pachateli. Já se mám bránit –a bráním se.“
Pana Kerstorfa ten rozhodný protiútok překvapil. Co právě slyšel, říkal si sám už mnohokrát… Ještě pořád se zdráhal připustit, že by ten čestný člověk mohl spáchat tak hnusný čin. Ale podezírat Krova na základě prohlídek, výslechů a svědectví se také nedalo. To musil Nikolevovi v dalším výslechu důrazně připomenout.
„Nu dobrá,“ pravil konečně profesor, „rozhodnout, na kom z nás dvou, jestli na Krovovi, nebo na mně, lpí tak těžká obžaloba - to je vaše věc. Každý spravedlivý člověk, který o celé záležitosti uvažuje chladně a bez zaujatosti, může a musí teď uznat, že mne se netýká. Z důvodu, který znáte, nemohl jsem mluvit o účelu své cesty: to byla - jediná nejasná stránka a ta byla Vladimírem Janovem veřejně objasněna… A je-li pachatelem zločinu krčmář nebo někdo jiný? O tom se musí vysloviti soud! Pokud jde o mne, nepochybuji, že vinen je Krov. Věděl, že Poch jede do Revelu s pouzdrem plným peněz, věděl, že jsem hodlal odejít o čtvrté hodině ranní, věděl vše, co bylo potřeba vědět, chtěl-li spáchat vraždu a svést podezření na neznámého cestujícího, který přišel s bankovním sluhou… Máte-li však pořád ještě za to, že jsem Pocha zavraždil a okradl já, postavte mne před porotu! Budu se bránit. A jestli mne přesto odsoudí, budu aspoň vědět, co si myslit o spravedlnosti lidské!“
Dimitrij Nikolev mluvil daleko méně vzrušeně, než by se dalo čekat, a pan Kerstorf ho nepřerušova1. A když se profesor nakonec zeptal: „Podepíšete rozkaz, abych byl zatčen?“, odpověděl soudce pevně:
„Ne, pane Nikoleve.“

XIV. POSLEDNÍ RÁNA

Je pochopitelné, že teď se už jednalo pouze o krčmáře Krova a profesora Nikoleva. Nález ohořelé bankovky v krbu definitivně vyloučil podezření, že by zločin mohl spáchat někdo zvenčí. A přece, ačkoli se tomu divili i lidé nejmírnější, nebyl ani na jednoho, ani na druhého vydán zatykač.
Samo sebou, že nová stopa podráždila mysl lidu znovu a ještě víc rozdělila veřejné mínění. Nikolev byl Slovan - a všichni baltičtí Slované se zpěčovali uvěřit, že by viníkem byl on; Krov - byl původu německého - a Němci se ho samozřejmě horlivě zastávali, spíše však ze zášti vůči Nikolevovi, než že by je nějak obzvlášť zajímal bezvýznamný venkovský krčmář. V novinách se zápolilo články, hovořilo se o tom v domech šlechtických, v měšťanských příbytcích, v obchodních písárnách i v chatrčích mužiků, dělníků a nádeníků. Postavení gubernátora se stávalo čím dál choulostivějším. Doba obecních voleb se blížila a Slované o to tvrdošíjněji prohlašovali Dimitrije Nikolajeviče Nikoleva

za svého kandidáta proti Franku Johansenovi. Rodina bohatého bankéře, jeho přátelé a obchodní známí zápasili všemi prostředky, a že to ,byly především peníze, kterými pro noviny své strany nešetřili, není třeba obzvlášť připomínat. Úřady a soudy vinili ze slabosti, ba dokonce ze stranickosti, a požadovali okamžité zatčení profesora Nikoleva, kdežto mírnější chtěli, aby byl alespoň zatčen krčmář i on. Bylo nanejvýš zapotřebí, aby celá záležitost skončila, ať už jakkoli, než se soupeřící strany utkají na volebním poli.
Od chvíle, kdy byl Dimitrij Nikolev naposledy vyslýchán, uplynul týden.
Bylo čtrnáctého května.
Nazítří propadne závazek podepsaný Nikolevem bankovnímu domu bratří Johansenů. Nedostaví-li se ráno k pokladně s osmnácti tisíci rublů, bude pohnán k soudu. A právě na to Johansenové čekali: dlužníkovi hrozilo, že nevyvázne. Buď nezaplatí, a pak, i kdyby událost U zlámaného kříže dopadla pro něho příznivě, kdyby se ve vyšetřování objevily nové, přitěžující okolnosti proti krčmáři, Krov byl zatčen, odsouzen a profesorova nevina tím byla jasně prokázána, mají ho v hrsti pohledávkou, kterou nebyl s to vyrovnat; bez milosti ji budou vymáhat, třeba exekucí, a dají si tak zaplatit za Karlovu krev i za vše, co musili od svého soupeře až dosud snést. A když zaplatí, nebude pochyb, že peníze pocházejí z krádeže; příliš dobře věděli, že jen stěží a za cenu všech svých příjmů dokázal zaplatit z pětadvaceti tisíc ubohých sedm - kde by sehnal tak najednou zbytek, kdyby si ho neopatřil zločinem?
Příští den se chýlil k poledni a Dimitrij Nikolev se k pokladně bankovního domu nedostavil. O čtvrté hodině odpolední mu bankéři poslali písemnou upomínku; nic netuše a pouhou čirou náhodou přijal ji Vladimír Janov, který přišel poslu otevřít.
Letmo nahlédl do otevřeného listu - a pochopil vše. Věděl přece, že Nikolevův otec byl před smrtí ve velkých peněžních nesnázích, pochopil, že syn se za něho zřejmě zaručil, a jestli o tom dosud nehovořil ani s dětmi ani s ním, pak jistě jen proto, aby jim nepřidělával ještě víc starostí, kterých bylo dost už tak, a snad že i doufal vyrovnat zbytek úsporami a pilnou prací.
To všecko pochopil a hned si uvědomil, co je teď jeho povinností: zachránit Dimitrije Nikolajeviče, protože právě teď ho zachránit mohl. Či snad neměl oněch dvacet tisíc rublů, které jeho otec profesorovi před lety svěřil a jež mu ten poctivec do haléře v Pernově vrátil? Zaplatí těch osmnáct tisíc, vyrovná celý dluh a uchrání Nikoleva od další pohromy, rozhodl se bez dlouhého rozmýšlení.
Bylo právě pět hodin a bankovní závod zavíral o šesté. Nesměl ztratit ani okamžik. Běžel do svého pokoje, vzal z psacího stolu potřebnou hotovost a nikým nepozorován zamířil k domovním dveřím.
Vtom se však střetl s Ilkou a Janem, který se opět vrátil do Rigy, aby byl otci po boku.
„Jdete pryč, Vladimíre?“ podivila se dívka.
„Jen na chviličku, musím ještě něco zařídit, do večeře jsem zpátky.“
„Jděte, Vladimíre, a vraťte. se brzy. Když jste doma, jsem vždycky klidnější. Neustále žiju ve strachu, aby otec…“
„Je dnes sklíčenější než kdy jindy,“ poznamenal Jan a oči mu plály hněvem. „Ti lotři ho nakonec zabijí! Je nemocný… a možná víc, než si myslíme.“
„Přeháníš, příteli,“ namítl Vladimír, „Dimitrij Nikolajevič je duševně tak silný, že ho jeho nepřátelé nikdy nezmohou.“
„Kéž by to byla pravda, Vladimíre!“ povzdychla si dívka.
„Trpělivost! Za pár dní bude konec všem těm zkouškám, věřte mi.“
Stiskl Ilce ruku a za dvacet minut vcházel už do honosného portálu banky bratří Johansenů.
Pokladna byla otevřena, Vladimír přistoupil k okénku. Pokladník ho zdvořile odkázal přímo na majitele závodu.
„Vladimír Janovi“ zvolal mladší Johansen, když dostali navštívenku. „Jistě ho poslal Nikolev. Nejspíš bude prosit o prodloužení lhůty nebo o obnovení úpisu…“
„Ani den, ani hodinu!“ odpověděl tvrdě jeho bratr Frank. „Hned zítra to dáme soudu. - Nu což, ať jde dál!“
„Pánové,“ uklonil se Vladimír, „přišel jsem ve věci pohledávky, kterou máte u profesora Nikoleva. Dnes propadá, poslali jste mu upomínku.“
„Tak jest, pane,“ odpověděl Frank Johansen.
„Částka činí osmnáct tisíc rublů jistiny a úroků,“ pokračoval Janov.
„Přesně tolik.“
„A je to zbytek dluhu, který se vám pan Dimitrij Nikolajevič Nikolev zavázal zaplatit po smrti svého otce.“
„Zajisté,“ přikývl bankéř, „ale odklad již povolit nemůžeme, v žádném případě.“
„Kdo žádá o odklad, pánové?“ usmál se ironicky Vladimír.
„Peníze jsme měli dostat před polednem…“
„Dostanete je tedy do šesté. Domnívám se, že pro tohle zpoždění váš závod platy zastavovat nemusí.“
„Pane!“ vzkypěl Frank Johansen, podrážděn tím ironickým a chladným tónem. „Nesete nám snad těch osmnáct tisíc rublů?“
„Tady jsou!“ odpověděl Vladimír Janova, vytáhl balík bankovek. „Kde je dlužní úpis?“
Johansenové nebyli překvapením a vzteky schopni slova. Mladší přistoupil k ocelové pokladně, otevřel ji, z pouzdra vyndal úpis a položil ho na stůl.
Janov si ho pozorně prohlédl a odevzdal jim svazek bankovek:
„Račte si je přepočítat!“
Frank Johansen zbledl, ruka se mu chvěla.
„V tom mu však zaplály oči, obličej se mu rozhořel divokou radostí a vítězně zvolal:
„Poslouchejte dobře, pane Janove: tyto bankovky byly ukradeny!“
„Ukradeny?“
„Přesně tak - a z pouzdra nešťastného Pocha.“

„Ne, to není možné!“ vydechl Vladimír. „Vždyť to jsou bankovky, které mi přinesl do Pernova Dimitrij Nikolev, jsou to peníze, jež mu kdysi svěřil můj otec…“
„Tím se vše vysvětluje,“ triumfoval bankéř. „Nemohl vám je vrátit, a tak využil příležitosti…“
Vladimír Janov se zapotácel a o krok couvl.
„Máme tu jejich čísla, tady je seznam,“ vrážel Johansen hloub a hloub ostří svých slov do nešťastníkova srdce a vytáhl ze zásuvky papír popsaný číslicemi.
„Pane… pane…“ zajíkal se Vladimír zdrcen a nebyl sto pronést“ souvislé slovo.
„A poněvadž, jak sám říkáte, nesete bankovky od pana Nikoleva,“ pokračoval bankéř, „ukradl je Dimitrij Nikolev našemu bankovnímu sluhovi, kterého nejdříve v kabaku U zlámaného kříže surově zavraždil!“
Vladimír Janov cítil, že mu jde hlava kolem, že ho smysly opouštějí… A přece v té spleti myšlenek poznal, že Dimitrij Nikolajevič je zničen nadobro… Nikdo už nebude pochybovat, že když dostal od Vladimíra Janova list, jel ho prosit o poshovění, a ne mu vrátit peníze, které už dávno neměl, že se v poště náhodou setkal s Pochem a dověděl se, kolik peněz veze v pouzdře, že ho zabil a okradl a že pak uloupené bankovky podle odevzdal synu svého přítele.
„Dimitrij Nikolajevič! Dimitrij že by…“ opakoval zoufale.
„Konečně toho darebáka máme!“ uzavřel Frank Johansen a strčil svazek bankovek do zásuvky. „Teď to už není podezření, teď je to jistota, skutečný důkaz! Dobře mi radil pan Kerstorf, abych se o číslech bankovek nezmiňoval, že se vrah dřív nebo později stejně polapí. A stalo se! Okamžitě jdu k němu a za hodinu bude už Nikolev za mřížemi!“
Vladimír Janov vyběhl na ulici a jako smyslů zbavený utíkal k profesorovu domu. Snažil se zapudit bouřlivé myšlenky, nechtěl tomu uvěřit, dokud se nevyjádří Nikolev sám. Vždyť to opravdu byly ty bankovky, které mu Dimitrij Nikolajevič přinesl do Pernova, nevydal z nich dosud ani jedinou!
V přízemí nebyla naštěstí ani Ilka ani Jan: z jediného pohledu by byli poznali, že se na rodinu přivalilo nové neštěstí, tentokrát neodvratné…
Vrávoral po schodech do profesorovy pracovny.
Nikolev seděl u stolu, hlavu v dlaních.
„Copak je?“ zeptal se unaveně.
„Dimitriji Nikolajeviči,“ zvolal Vladimír, „mluvte, proboha vás prosím… povězte mi vše… Nevím… ospravedlňte se… To přece není možné! Vyjádřete se… rozum mě opouští…“
„Cožpak tomu nebude konec? Zase nějaké nové neštěstí?“ zeptal se Nikolev zoufale jako člověk, který je už připraven na všechno a kterého žádná rána osudu nemůže překvapit. „Z čeho se mám ospravedlnit? Už i ty myslíš, že jsem…“
Janov mu nedal domluvit a s nadlidským ovládáním zašeptal:
„Dimitriji Nikolajeviči před hodinou přišla upomínka…“
„Od bratří Johansenů!“ dopověděl Nikolev. „Už tedy víš, v jaké jsem situaci… Zaplatit nemohu –a dluh padne na hlavu mých dětí. Vidíš, že se nemůžeš stát mým synem…“
Vladimír jako by přeslechl poslední větu a pokračoval:
„Dimitriji Nikolajeviči, napadlo mě, abych celou tu záležitost skoncoval…“
„Ty?“
„Měl jsem přece peníze, které jste mi v Pernově odevzdal…“ „Ale ty patří tobě, Vladimíre! Jsou po tvém otci, opatroval jsem je pro tebe!“
„Ano, vím to, a právě proto, že byly mé, měl jsem právo jich použít. Vzal jsem ty bankovky a šel jsem k Johansenům…“
„Probůh! To že jsi udělal?“ zvolal Nikolev a chtěl ho obejmout. „Ale proč? Proč? Bylo to tvé jediné jmění! A tvůj otec ti je věru nezanechal, abys jím platil dluhy otce mého!“
„O to teď nejde, Dimitdji Nikolajeviči,“ přerušil ho rychle Janova, chvěl se vzrušením. „Ty bankovky totiž… byly ukradeny… Pochovi…
U zlámaného kříže. Johansen měl jejich čísla…“
„Ne! Ne!“ vykřikl Nikolev, že to bylo slyšet po celém domě.
Vzápětí přiběhli Ilka a Jan. Přiskočili k nešťastníkovi, Vladimír si jen zakryl tvář. Nenapadlo je ptát se po vysvětlení, především se snažili pomoci otci. Přinutili ho, aby se opět posadil: dusil se a sotva se držel na nohou.
„Bože můj, Pochovy peníze…“ šeptal bezvládnými rty. „Pak jsem zničen… zničen nadobro…“
Odstrčil děti, a než mu v tom mohly zabránit, vyrazil ze dveří, seběhl se schodů, otevřel domovní vrata a pádil na ulici.
Jan a Ilka se nechápavě obrátili na Vladimíra a ten jim se sklopenýma očima a přerývaným hlasem vypravoval, co právě učinil: chtěl Nikoleva zachránit, a zatím ho zničil.
Vtom přišla služka a vylekaně hlásila, že dole jsou strážníci a ptají se po panu Nikolevovi. Přišli prý zatknout vraha z kabaku U zlámaného kříže.
Zatímco strážníci prohledávali dům, aby se přesvědčili, že profesor skutečně není doma, Vladimír, Jan a Ilka, puzeni stejnou obavou, vyběhli na ulici. Chtěli najít nešťastného otce, přivést ho domů, neopustit ho, byť se jeho poslední slova zdála přiznáním ke všemu, v co tak dlouho nemohli a nechtěli uvěřit.
Byla již noc. Sousedé zahlédli profesora, jak běžel vzhůru po předměstí. Vladimír, Jan a Ilka spěchali za ním. Došli až ke staré městské hradbě, před nimi v černé tmě ležel už jenom hřbitov… Po pár krocích stanuli u těla zhrouceného na kraji silnice.
Byl to Dimitrij Nikolev.
U něho ležel zakrvácený finský nůž…
Doma mohl doktor Hamin zjistit už jen to, co způsobilo smrt: Nikolev spáchal sebevraždu stejnou zbraní, jakou byl zabit Poch, a finský nůž zanechal kolem rány otisk navlas podobný otisku zjištěnému na těle nešťastného bankovního sluhy.

Dimitrij Nikolajevič poznal, že je zničen, a zavraždil se sám, aby unikl trestu za svůj hrozný čin…

XV. NAD HROBEM

Drama, které tak nečekaně rozvířilo mysl obyvatel krajů Baltických, bylo tedy u konce. Ještě jednou po otřesné smrti muže, představitele slovanského živlu, zvítězilo němectví. Ale nejen to: sebevražda za tak strašných okolností, vzápětí po tom, co se objevily a byly poznány uloupené bankovky, vylučovala jakékoli pochybnosti o vině Dimitrije Nikoleva. Samosebou, že tento nenadálý zvrat vrátil krčmáři Krovovi naprostou bezpečnost a dobré jméno. A v pravý čas: příštího dne chystal se soudce Kerstorf podepsat na něho zatykač.
Také Johansenové byli spokojeni. I když jim nebyl zaplacen dluh, získali alespoň uloupené peníze a ještě tři tisíce navíc z částky, kterou přinesl Janov. Především byl však zničen Nikolev a postup slovanství vítězně zastaven.
Po profesorově pohřbu neopustili Ilku a Jana jen tři ze starých přátel: Vladimír, doktor Hamin a pan Delaporte. Bratr a sestra nevěděli, proč žít, Jan se na universitu vrátit nemohl, Ilka trávila celé dny doma. Všecko se jim zdálo nepochopitelné, i co se týkalo jejich otce, v jehož čin nebyli schopni uvěřit; zoufale se utvrzovali v tom, že jen neustálé útrapy zmohly jeho ducha, že spáchal sebevraždu v pomatení mysli, že jeho dobrovolná smrt zdaleka není přiznáním k vraždě U zlámaného kříže.
Lze vůbec takhle uvažovat? říkával si Vladimír a bál se i jen pomyslit na to, co bylo ve skutečnosti nezvratně dokázáno. Ale jak by se byly ty prokleté Bankovky dostaly do rukou Dimitrije Nikolajeviče, kdyby je byl neukradl zavražděnému Pochovi?
Mnohokrát o tom hovořil i s doktorem Haminem.
„Všecko bych připustil, milý Vladimíre, připustil bych, že Dimitrij Pocha neokradl, třebas peníze, které vám odevzdal, byly nesporně z Pochova pouzdra, připustil bych, že ani jeho sebevražda nedokazuje jeho vinu a že se mohl opravdu zabít v záchvatu šílenství - ale jedna věc všechno vyvrací: Dimitrij ukončil svůj život stejnou zbraní, která zbavila života i Pocha. A to, byť je to strašné a jakkoli nepochopitelné, přesvědčuje nad slunce jasněji…
Vladimír Janov před tímto očividným důkazem jen skláněl hlavu; opravdu nevěděl, co na to říci.
„Jaký osud stihne teď jeho nešťastné děti…," povzdychl si doktor.
„Jan bude mým bratrem, Ilka mou ženou!" prohlásil pevně Vladimír a 'doktor mu jen mlčky stiskl ruku. „Snad jste si nemyslel, doktore, že bych teď Ilku opustil? Já miluji ji a ona mne. Cožpak za to vše může, ubohá? V mých očích je pořád tou nejsvětější a nejšlechetnější bytostí…
Svatba se jenom zdržela… A nepůjde-li to jinak, odejdeme odtud - a třeba na kraj světa. Pustím se o práce, nějak začneme do a zle nám snad nebude."
„Vidím, že jsem se ve vás nezklamal, máte šlechetné srdce, Vladimíre. Dobrá, chcete si Ilku vzít, ale jen bude-li chtít Ilka?"
„Kdyby se zdráhala, neměla by mne ráda…"
„Kdyby se zdráhala, pak, věřte, právě jen proto, že vás miluje a že by nechtěla, abyste se někdy musel za její lásku stydět."
Uplynulo čtrnáct dní… Jan, Ilka, Vladimír a doktor Hamin se téměř nerozcházeli, bývali pospolu celé dny, i večery trávili společně - a bývaly to večery smutné, předlouhé. Janov se o svatbě nezmiňoval, a ani Ilka na to nikdy nepřivedla řeč. Konečně se rozhodl, že dívku přinutí, aby se vyjádřila. Sotva s ní zůstal toho dne v jídelně na chvilku sám, přemohl ostych a vzrušeně pravil:
„Ilko, když jsem před čtyřmi lety odešel z Rigy, když jsem byl od vás odloučen a poslán na - Sibiř, slíbil jsem vám, že ;na vás nikdy nezapomenu. Zapomněl jsem?"
„Ne, nikdy, Vladimíre."
„Slíbil jsem vám, že vás nepřestanu mít rád… Změnila se moje láska?"
„Ani v nejmenším, Vladimíre, stejně jako ne moje k vám. A kdybych byla dostala povolení, byla bych šla za vámi a stala se tam vaší ženou."
„Ženou zločince…"
„Ženou vyhnance; Vladimíre," opravila ho dívka.
Janov tuze dobře vycítil, co měla znamenat tato odpověď, ten rozdíl dvou slov. Ale nechtěl se o tom šířit a raději pokračoval:
„Nu vidíte, a dopadlo to tak, že jste nemusela jít až bůhvíkam, abyste se stala mou ženou…
Okolnosti se změnily a přišel jsem já, abych se stal vaším mužem."
„Jak krutou máte pravdu, říkáte-li že se okolnosti změnily. Ach ano, změnily se strašně..," sklonila Ilka hlavu a zachvěla se.
„Uklidněte se, Ilko, snažně vás o to prosím, nebudu vás dlouho zdržovat… Chtěl bych vás jenom poprosit, abyste svému slibu dostála…"
„Svému slibu?" odpověděla dívka a nebyla už s to zadržet pláč. „Když… když jsem vám ho dávala… byla jsem hodna ho dát. Ale dnes…"
„Nemluvte tak. Jste pořád hodna, abyste ho splnila!"
„Už dávno ne, Vladimíre. Na to, co jsme zamyslel, musíme zapomenout."
„Víte dobře, že na to nikdy nezapomenul Před čtrnácti dny jsme mohli být svoji, kdyby…"
„Ano, a díky Bohu, že ,k svatbě nedošlo. Aspoň nemusíte ani litovat, ani se stydět, že jste se dostal do rodiny zneuctěné takovou hanbou!"
„Přísahám vám, že bych nikdy nelitoval. A nikdy bych se nestyděl být mužem Ilky Nikolevové."

„Dobrá, věřím vám, Vladimíre! Znám příliš dobře vaši šlechetnost. Milujete mě z celé své duše, ale ne víc než já vás. A proto, Vladimíre, jen proto vám musím říci: Nikdy, nikdy nebude, nesmí být dcera vrahova ženou Vladimíra Janova!“
Týdny plynuly, vzrušení kolem zločinu utichlo, vášně se vybouřily. Frank Johansen byl znovu zvolen a o rodinu Nikolevovu jako by se už nestaral.
Zato Jan a Ilka nezapomínali na dlužní úpis, který podepsal jejich otec: považovali za svou povinnost, aby aspoň v téhle záležitosti očistili jeho památku. Bylo třeba zpeněžit nevelký majetek, který jim zůstal, prodat otcovský dům, profesorovu knihovnu, každou maličkost. Obětují-li své poslední, snad se jim přece jen podaří vyrovnati ten tíživý dluh. A pak se uvidí… Ilka může dávat hodiny, najde-li nějaké, třeba i v jiném městě, Jan bude hledět dostat se někam do obchodu. Zatím však bylo třeba nějak žít a těch něco úspor, co Ilka zahospodařila z otcových skrovných příjmů, den ze dne ubývalo.
Vladimír Janov se po zrušeném zasnoubení musil pochopitelně odstěhovat, bydlel ovšem jen o pár kroků dal a býval u Nikolevovů stejně často jako dřív. Obětavě jim radil, sjednával kupce, zařizoval nutné záležitosti, jen aby se bratřím Johansenům mohlo co nejdřív zaplatit. Několikrát nabízel Ilce, co mu zbývalo z peněz po otci, leč vždycky marně. Obdivoval se její velkomyslnosti, stále ji zbožňoval a znovu a znovu ji prosil, aby se podrobila naléhavým prosbám otcových přátel a přivolila k sňatku, nevymohl však od ní ničeho, ani naděje; ve svém rozhodnutí byla neúprosná, třebas jí srdce pukalo.
Den za dnem zatím utíkal, až jednou zrána v polovině září přinesl posel na adresu Jana a llky Nikolevových zvláštní a nečekaný list: starý, sedmdesátiletý pop Aksejev, kterého si celá pravoslavná Riga vážila jako opravdového světce a moudrého důvěrníka a u něhož hledala i Ilka několikrát útěchu, zval je oba, aby se téhož dne o páté dostavili na rižský hřbitov.
„Proč nás zve? Co to znamená? A proč zrovna na hřbitov?“ nechápala Ilka, zvlášť když se pohřbu otce sebevraha odmítla církev zúčastnit.. .
„Půjdeme, Ilko?“ zeptal se Jan. „Myslím, že bychom měli. Otec Aksejev je člověk úctyhodný a moudrý, jestli nás pozval, má k tomu zajisté vážné důvody.“
„Už nejednou jsem se modlila na otcově hrobě,“ odpověděla Ilka, „proč bych tedy nešla i dnes.“
Ve stanovenou hodinu přišli bratr se sestrou na hřbitov. Ke svému překvapení se tam shledali s Vladimírem Janovem a doktorem Haminem; i oni dostali popovo pozvání. Mlčky a v rozpacích kráčeli k zapadlému koutu u hřbitovní zdi, kde odpočíval Dimitrij Nikolev.
Pop kleče u hrobu a tiše se modlil za nešťastníkovu duši. Zaslechl kroky, zdvihl svou krásnou bílou hlavu a vstal. Pokynul, příchozím, aby přistoupili blíž, a když se Vladimír a Ilka postavili každý z jedné strany prostého rovu, pravil vlídně: „Vladimíre Janove, podejte mi svou ruku.“
Pak se obrátil k dívce:
„I vy mi podejte svou, Ilko Nikolevová.“ Vložil ty dvě ruce jednu do druhé a pronesl vážným hlasem: „Vladimíre Janove a Ilko Nikolevová, oddávám vás před Bohem.“
Ilka se Vladimírovi prudce vytrhla.
„Uklidněte se a nechte ruku v té, do které patří,“ pravil tiše pop. „Zasloužíte si to oba.“
„Můj bože… já…“ vykřikla Ilka, „já - dcera vrahova?“
„Dcera člověka nevinného, na němž nelpí ani ta vina, že se sám zbavil života!“ odpověděl otec Aksejev a pokřižoval se širokým pravoslavným křížem.

XVI. ZPOVĚĎ

Tři dny před nenadálou svatbou Ilky Nikolevové a Vladimíra Janova došlo na pernovské silnici v kabaku U zlámaného kříže k zdánlivě bezvýznamné události, která však měla věru nečekané následky: krčmář Krov náhle onemocněl. Snad se uhřál nebo nastydl a těžký zápal plic ho znenadání sklátil na lůžko. Vysoká horečka mu valem ubírala sil, těžce, přerývaně dýchal a cítil, že smrt je nablízku. Trápen výčitkami svědomí dal zavolat otce Aksejeva a přerývaným hlasem se mu vyzpovídal. A protože šlo o věci příliš závažné a protože Krov si to výslovně přál, pop zpověď sepsal a umírající podepsal, aby mohla být po jeho smrti odevzdána úřadům. Třetího dne zvečera Krov skonal a nejbližší Dimitrije Nikoleva byli první, na koho se otec Aksejev obrátil a kdo se dozvěděli pravdu, tak dlouho tajenou.
Když tehda v oné dubnové noci přišel Nikolev s Pochem do kabaku U zlámaného kříže, nevedlo se Krovovi zrovna nejlépe. Už delší čas šly obchody bídně, chtěl odejít, začít jinde, na lepším, ale kde vzít peníze, byl na dně. A tu mu zčistajasna přinesl osud pod střechu v Pochově pouzdře takové bohatství! Rozhodl se, že bankovního sluhu oloupí. Opatrnost mu sice kázala vyčkat, až neznámý cestující časně ráno odejde, ale nakonec už neovládl horečnou nedočkavost a o druhé hodině s půlnoci odemkl potichu druhým klíčem a vplížil se do Pochova pokoje.
Poch však nespal, sotva na něj padlo světlo svítilny, trhl sebou a zvedl se na posteli. Krov si v hrůze uvědomil, že ho bankovní sluha poznal, vytrhl od pasu finský nůž se západkou, vrhl se na nešťastníka a zasadil mu smrtelnou ránu přímo do srdce. Vše bylo dílem několika vteřin a Poch ani nehlesl.
Jako smyslů zbavený prohrabal Krčmář pouzdro. Našel v něm patnáct tisíc v storublových bankovkách, ale i lístek a na něm osudných pár slov: Seznam čísel bankovek, jehož opis je v rukou p. Johansenů.
Proklatě! zaklel v duchu, je po všem, peníze jsou v pekle, z těchhle bankovek nebude smět vydat ani jedinou, chytli by ho, než by stačil první rozměnit. Zbytečná loupež - ještě vražda pro nic za nic! A tu mu hlavou bleskl ďábelský nápad: svalí podezření na tajemného cestujícího, který spí ve druhém pokoji, a bude-li mít štěstí, snad i…
Po špičkách, sotva dýchaje, protáhl se do cizincova pokoje. Neznámý host tvrdě spal, hlavu zabořenou hluboko do polštáře. Přes opěradlo židle visel kabát. Krov zašmátral po kapsách, nahmatal objemnou peněženku - a kámen mu

spadl ze srdce: dvacet tisíc rublů ve stovkách I Patnáct tisíc z nich horečně vyměnil za bankovky z Pochova pouzdra, třesoucími se prsty zastrčil peněženku zpátky do kabátu a jako stín se vytratil do šenkovny. Ještě před rozbřeskem ukryl peníze i vražednou zbraň pod strom ve smrkovém lese, že je policie při první ani při druhé prohlídce nedokázala vypátrat. A po odchodu tajemného hosta dokončil ostatní: poškrabal omítku pod oknem, vypáčil pohrabáčem okenici a rozbil tabulku, pohrabáč postavil ke krbu v pokoji neznámého nocležníka, znovu zevnitř zamkl Pochovu jizbu, dokonce ještě spustil závoru, vypáčeným oknem vylezl a klidně čekal na příchod Brokse.
Štěstí mu přálo, měl peníze - a co víc: strážmistr Eck poznal v záhadném cestujícím Dimitrije Nikoleva Z Rigy a podezření, jak krčmář předpokládal, soustředilo se výhradně na něho. Vždyť všecky stopy i okolnosti to potvrzovaly, že pachatelem zločinu byl on.
Ale sotva se karta obrátila a profesor Nikolev získával píď za pídí půdu k důkazům o své nevině, vymyslil Krov, k smrti vyděšen rostoucím nebezpečím, že ruka zákona padne na pravého viníka, novou, ještě zlotřilejší lest: pomazal krví storublovou bankovku, opálil ji až na jediný růžek, vylezl v noci, když strážníci spali, tajně na střechu a hodil ten kousek papíru do krbu v uzamčeném pokoji, kde tehdy přespal Nikolev. A tam byl také doličný předmět den nato při druhé prohlídce nalezen. Teď už snad nemohl nikdo pochybovat, kdo je lupič a vrah.
Nikolev však zůstal na svobodě a Krov ráno co ráno v hrůze čekal, že bude zatčen on. Ještě jednou se proto odhodlal k zoufalému a hazardnímu činu: buď ze sebe setřese podezření nadobro, nebo… Kdyby byl věděl, že právě toho dne dostanou konečně Johansenové do rukou uloupené bankovky a s nimi i poslední důkaz proti Nikolevovi! Ale o tom neměl ani tušení.
Osudného dne ráno předstíral předvolání k dalšímu výslechu, strážníci, omrzelí a s ostražitostí již dávno otupělou, ho klidně nechali jít, a za soumraku se bez překážek dostal do Rigy. Potuloval se kolem profesorova domu, odhodlán Nikoleva zavraždit, aby se zdálo, že se trápen výčitkami svědomí odsoudil sám a spáchal sebevraždu. Okolnosti mu vyšly vstříc: viděl, jak Nikolev vyběhl jako smyslů zbavený z domovních vrat a běžel silnicí k hřbitovu. Šel za ním a po pár krocích ho na osamělém místě, nikým neviděn, probodl stejným nožem, kterým přednedávnem zabil Pocha. Vražednou zbraň nechal ležet u mrtvého těla a ještě v noci se vrátil domů.
Nový zločin a objevení ukradených bankovek posloužily Krovovi, jak očekával, že pachatelem byl Dimitrij Nikolev, prokázalo se teď nad slunce jasněji. Vyšetřování musilo být považováno za uzavřené a Krov, zbaven podezření, chystal se klidně užívat hořkého ovoce té dvojnásobné vraždy. Vyměněné bankovky mohl nyní bez nebezpečí utrácet a zařídit si konečně život, jaký si po léta představoval.
Dlouho se však ze svého nenadálého bohatství netěšil. Nemoc a strach z blížící se smrti přiměly ho k písemné zpovědi, při které odevzdal otci Aksejevovi i takřka netknuté peníze, zákonité dědictví Vladimíra Janova.
Takto a teprve teď byla Dimitriji Nikolajeviči Nikolevovi a jeho rodině vrácena čest a takto a teprve teď skončilo zrušující drama, které v té době tolik pobouřilo mysl obyvatel krajů Baltických…